

Қазақстан Республикасының Оқу-ағарту министрлігі
Б. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы

**ШЕТЕЛ ТІЛІН ҚАШЫҚТАН ОҚЫТУ АРҚЫЛЫ
БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ ЛИНГВО-КОММУНИКАТИВТІК
ДАҒДЫЛАРЫН ДАМУ БОЙЫНША ӘДІСТЕМЕЛІК ҰСЫНЫМДАР**

Астана
2022

Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы Ғылыми-әдістемелік кеңесімен баспаға ұсынылды (2022 жылғы 13 қыркүйектегі № 10 хаттамасы).

Рекомендовано к изданию Научно-методическом советом Национальной академии образования им. И. Алтынсарина (протокол № 10 от 13 сентября 2022 года)

Шетел тілін қашықтан оқыту арқылы білім алушылардың лингво-коммуникативтік дағдыларын дамыту бойынша әдістемелік ұсынымдар. – Астана: Ы. Алтынсарин атындағы ҰБА, 2022. – 120 б.

Методические рекомендации по развитию лингво-коммуникативных навыков обучающихся при изучении иностранного языка в дистанционном формате. – Астана: НАО имени И. Алтынсарина, 2022. – 120 с.

Әдістемелік құралда халықаралық және қазақстандық тәжірибе негізінде қашықтан оқыту форматында білім беру үдерісін ұйымдастырудың ерекшеліктері ұсынылған. Сонымен қатар, оқу құралында «Шет тілі» пәнін қашықтан оқыту форматы арқылы білім алушылардың лингвистикалық және коммуникативтік дағдыларын дамытудың ғылыми және әдістемелік негіздері берілген. Мониторингтің қорытындысы негізінде қашықтан оқыту форматында «Шет тілі» оқу пәнін оқыту арқылы білім алушылардың лингво-коммуникативтік дағдыларын дамытудың озық технологиялары мен әдістемелерін пайдалану бойынша ұсынымдар әзірленді.

КІРІСПЕ

Қашықтан оқыту білім беру саласында дамып келе жатқан басты бағыттардың бірі болып табылады. Шет тілдерін оқытуға арналған инновациялық технологиялар мен электронды ресурстардың таралуы және олардың қызметінің үнемі артуына байланысты білім беру саласының сарапшылары олардың әлеуетін білім сапасы мен қолжетімділігін арттыру үшін пайдалануды ұсынады.

Көптеген ғалымдар мен оқытушылардың пайымдауынша қашықтан оқыту кезінде жаңа электрондық платформалар мен ресурстарды қолдану оқытудың жаңа аспектілерін ашып, оқытуды қажырлы еңбекті қажет ететін процестен қызықты сабаққа айналдыру арқылы шет тілін оқыту процесінің тиімділігін арттыруда үлкен әлеуеті бар. Көріп отырғанымыздай, аталмыш әдістің дәстүрлі оқыту әдістерімен салыстырғанда айтарлықтай артықшылығы бар. Оларға тәуелсіз және танымдық белсенділікті арттыру, оқуды даралау және оқуға ынталандыру жатады.

Электрондық ресурстар мен технологияларды пайдалану білім беру процесін байытып қана қоймайды, сонымен қатар шет тілін білу дағдыларын игеруге және қалыптастыруға ықпал етеді.

Оқытушыларға жаңа инновациялық білім беру технологияларының кең спектрін меңгеру қажет. Бүгінгі таңда белгілі көптеген электрондық білім беру платформаларын меңгеріп, оларды шебер пайдалана алмай білікті мұғалім болу мүмкін емес. Бүгінгі күнде мұғалімдерге жаңа құралдармен жұмыс істеу тәжірибесін жинап қана қоймай, алға қойылған білім беру нәтижесіне қол жеткізу үшін осы салада орын алатын проблемалар мен технологиялық құралдарды тиімді пайдалану туралы ғылыми түсінік қалыптастыру қажет. Сонымен қатар, шет тілі мұғалімі лингвистикалық және коммуникациялық дағдыларды дамытуға ықпал ететін оқытудың белгілі бір әдістері мен формаларын таңдау мақсатын алға қою керек.

Бұл әдістемелік құралда шет тілін қашықтан оқыту кезінде білім алушылардың лингво-коммуникативтік дағдыларын дамытуға арналған оқу әдістері мен тәсілдері туралы айтылған. Ұсынымдардың мақсаты ретінде шет тілінің онлайн сабақтарында оқушылардың лингво-коммуникативтік дағдыларын дамытуда мұғалімдердің құзыреттілік деңгейін арттыру ұсынылған.

Осы мақсатқа сәйкес келесідей міндеттерді анықтауға болады:

- Қашықтан оқыту форматын ұйымдастырудың ерекшеліктерін қарастыру
- Оқытудың лингво-коммуникативтік әдісінің ерекшеліктеріне қатысты мәселе бойынша отандық және шетелдік авторлардың жұмыстарын зерттеу
- Оқушы тұлғасын қалыптастыруда лингво-коммуникативтік дағдылардың маңыздылығын дәлелдеу
- Қашықтан оқыту жағдайында қолдануға болатын білім беру платформаларын зерттеу.

1. ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ЖӘНЕ ҚАЗАҚСТАНДЫҚ ТӘЖІРИБЕ НЕГІЗІНДЕ ҚАШЫҚТАН ОҚИТУ ФОРМАТЫНДА БІЛІМ БЕРУ ПРОЦЕСІН ҰЙЫМДАСТЫРУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Қашықтан оқыту білім алушылардың жетістіктері мен нәтижелерін бағалауға арналған жаңа технология болып саналады. қашықтан оқыту оқушы мен мұғалімнің қарым-қатынасын айтарлықтай өзгертті. Бұл шалғай қалалар мен ауылдар үшін өте қажет болып саналады, өйткені олар үшін жақсы білім алудың басқа мүмкіндігі жоқ. Осындай оқыту жағдайында оқушыларға үйден немесе тұрғылықты жерлерінен кетудің қажеті де болмайды.

Қашықтан оқыту белгілі бір жеке білім беру оқу жоспарлары бойынша жүргізіледі. Қашықтан оқыту кезінде балалар ақпаратты өз бетінше іздеу дағдыларын дамытады. Қашықтан оқыту режимінде оқу материалдарын жіберуге мүмкіндік болады. Бұл жағдайда телекоммуникациялық арналар арқылы тек мәтіндік ақпаратты ғана емес, сонымен қатар бейнематериалдарды да жіберуге болады. Сонымен бірге оқушылардың оқу материалын игеру деңгейін арнайы тесттер мен бақылау сұрақтары жүйесі арқылы бақылау қиындыққа соқпайды. Осы мақсаттарда компьютерлік тестілеу және нәтижелерді өңдеу жүйелерін пайдалануға болады. Сонымен қатар оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға бағытталған оқытудың инновациялық формаларында қашықтан оқыту элементтерін сәтті қолдануға болады.

Жаңа технологиялар, орта және әдістер оқушыға өзінің жеке білім беру бағыты мен сабақ кестесін таңдауға мүмкіндік береді, өзі таңдаған тапсырмаларды орындауда өз қарқынымен жұмыс істеуге мүмкіндік береді. Қашықтан білім беру дәстүрлі оқыту формаларына қарағанда өзінің артықшылықтарына ие. Ол оқушының психологиялық мәселелерін шешеді, уақытша және кеңістіктік шектеулерді, білікті оқу орындарынан қашық болу мәселелерін шешеді, жеке ерекшеліктері мен айрықша белгілері жағынан дене кемістігі бар адамдардың білім алуына көмектеседі, оқушылар мен мұғалімдердің коммуникативтік саласын кеңейтеді.

Қашықтан оқытудың өзіне тән негізгі ерекшеліктерінің біріне икемділікті, яғни әр оқушының өзіне ыңғайлы жерде өзінің жеке қарқынымен оқи алатындығын жатқызуға болады. Оның екінші ерекшелігі бейімделу болып саналады. қашықтан оқыту кезінде мұғалім әртүрлі мүмкіндіктері бар оқушылар үшін оқу процесін ұйымдастыра алады. Интерактивтілік қашықтан оқытудың тағы бір ерекшелігі болып табылады, оның барысында барлық қатысушылар мұғаліммен үнемі әрі жүйелі түрде өзара әрекеттеседі. Төртінші ерекшелігіне қашықтан оқыту ресурстарын пайдаланатын білім алушылардың шексіз санын қарастыратын бұқаралық және ашықтық жатады. Соңғы ерекшелігі – қолжетімділік.

Қашықтан білім беру технологияларын қолданудың көптеген жағымды жақтарымен бірге бірқатар жағымсыз жақтарын да атап өткен абзал. Оқытудың негізі – білімді өз бетінше игеру. Барлық оқушылар өздігінен білім алу

дағдыларын игере бермейді, бұл білім беру мекемесінің қосымша бақылауын талап етеді. Яғни оқушылардың өздігінен оқу жұмысын дұрыс ұйымдастыра алмауы, оқу уақыты мен оқылатын материалды дұрыс бөле алмауы. Білімді тексеру қажеттілігі көбінесе күндізгі оқу режиміне тән. Денсаулығына байланысты проблемалары бар білім алушылар үшін мұғалімдермен «тірі» байланысты алып тастау теріс жағдай болмақ, өйткені бұл көбіне олар үшін сыртқы әлеммен байланысудың жалғыз жолы болуы мүмкін. Қашықтан оқытуды ұйымдастыруға арналған қымбат жабдық түрлерін (дербес компьютер, ноутбук, Интернетке шығу және т.б.), барлығы бірдей сатып ала алмайды.

Компьютерлік және телекоммуникациялық, заманауи ақпараттық технологияларды қолдануға негізделіп, бізге қашықтан және оқушы мен мұғалім арасындағы тікелей байланыссыз оқу мен оқытуды жүргізуге мүмкіндік беретін оқытуды ұйымдастыру әдісінде қашықтан оқыту үшін online және offline технологиялары қолданылады.

Online-дағы қолжетімділік пен ашықтық – мұғалім мен оқушының Интернеттің компьютерлік желісінің көмегімен бір-бірімен байланыста болуы. Бағдарламалар мен платформаларды, оқу алаңдарын, көп қолжетімділікті таңдаудың арқасында мұндай сабаққа дайындық тез және қызықты болады. Online сабақта әр оқушыға сараланған тәсілді қолдана отырып, оқушылардың білім беру траекториясының жеке жоспарын құруға, сонымен қатар оқушылар мен ата-аналардың оқушылардың мектеп өміріне белсенді қатысуы үшін интерактивті орта құруға жақсы мүмкіндік бар. Мұндай сабақтарда оқуға ынталандыру, сондай-ақ стандартты емес мәселелерді шешу мүмкіндігі артады.

Егер қашықтан оқытуды жалпы білім беру мекемелеріне толығымен енгізсе, өз мүмкіндіктеріне қарай әдеттегі сабақтарға қатыса алмайтын мүгедек балалармен жұмыс істеу оңайырақ болады. Ал, қашықтан оқытуда мұндай балалар сыныптың өмірі мен жұмысына белсенді қатыса алады, сонымен бірге әлеуметтік жағынан бейімделеді. Сондай-ақ, жиі ауыратын балалармен жұмыс жеңілдетіледі, өйткені олар үшін оқу бағдарламасына сәйкес келетін білім мен дағдылардың толық жиынтығын алуға кедергі болмайды, демек оны игеру оңайырақ болады. Қашықтан оқыту жүйесінің өзі білім алушыларға тек оқу мәселелері бойынша ғана емес, бір-бірімен қарым-қатынас жасау мүмкіндігін кеңейте алады. Қашықтан оқытуды қолдану кезінде мектеп оқушылары ақпараттық технологиялармен жұмыс істеудің әртүрлі дағдыларын қалыптастырады, бұның әрине оларға болашақта пайдалы болатыны сөзсіз.

Қашықтан оқыту тарихына шолу

Ғылыми әдебиеттерде «Қашықтан оқытудың» көптеген анықтамалары берілген. Қашықтан оқыту ашық білім беру, үздіксіз білім беру, икемді білім беру, ИКТ-білім беру, виртуалды білім беру және т.б. сияқты ұғымдармен түсіндіріледі. Кейбір ғалымдар оны ақпараттық технологияларды қолдана отырып, күндізгі, сырттай, дәстүрлі және инновациялық білім беру элементтерін біріктіретін оқыту әдісі ретінде анықтаса, басқалары оны өзін-өзі

тәрбиелеу принципіне негізделген жеке тұлғаның жан-жақты шығармашылық дамуына бағытталған педагогикалық технология ретінде түсіндіреді.

Алайда қашықтан оқытуды қазіргі уақытта пайда болған жаңа тәсілдердің қатарына жатқызуға болмайды. Ол XVIII ғасырда пайда бола бастаған оқыту әдістерінің біріне жатады. Оның эволюциясы мен ілгерілеуі соңғы 200 жылдағы коммуникациялық технологиялар саласындағы ғылыми-техникалық прогреске және инновацияларға сәйкес келеді, сонымен қатар қашықтан оқытудың танымалдығы мен қажеттілігі күннен-күнге артып келеді.

М. Густарьдың зерттеуінде «Қашықтан оқыту» терминін алғаш рет Висконсин университеті 1892 жылы сырттай (корреспонденттік) курстар каталогында қолданған және бұл тіркес АҚШ-та алғаш пайда болған деп саналады. XX ғасырдың 70-ші жылдарының ортасынан 80-ші жылдарының басына дейін «Қашықтан оқыту» термині «корреспонденттік оқыту», «үйде оқыту», «өзіндік оқыту» терминдерінің синонимі ретінде немесе олардың жалпылама баламасы ретінде қолданылды, ал орыс тіліне «сырттай оқыту» деп аударылды. Кейінгі жылдары қашықтан оқыту сырттай оқытудың барлық нысандарының жалпылама атауына айналды, ал білім беруде телекоммуникациялық технологияларды қолдануға байланысты ол жаңа мәнге ие болды.

АҚШ зерттеушілері Мур М. Г., Томпсон М. М., Вердуин Дж.Р., Кларк [1] қашықтан оқытуды «кабельдік немесе спутниктік теледидар, бейне немесе аудио жазбалар, факс, модем, бейнеконференция сияқты технологиялар арқылы білім беру ұйымынан тыс білім беру бағдарламаларын тарату», - деп түсіндіреді. Қазақстандық ғалымдар Ж.Қараев, Е. Балафанов, Е. Есбосынов [2] «Қашықтан оқытуды ашық білім беру идеясын жүзеге асыру тәсілі және оның нәтижесінде қалыптасатын арнайы әдістемелік және әдіснамалық әдістер мен тәсілдердің жиынтығы», - деп атап өтті.

Ресейлік зерттеуші А. Долгоруков [3] өз зерттеуінде «Қашықтан оқыту – іс-әрекетті білім беру әдістемесі, қарқынды білім беру әдістері, білім беру ақпаратын қашықтан алмасу құралдары (қағаз нұсқасы және электрондық медиа, спутниктік, теледидар, радио, компьютерлік желі және т.б.) арқылы мамандандырылған ақпараттық білім беру ортасын қолдана отырып, көпшілікке арналған білім беру қызметтерінің жиынтығы» - деп анықтайды.

О.Околелов қашықтан оқытуды телекоммуникация құралдары, ақпараттық технологиялар, интернет негізінде оқу процесін ұйымдастыратын педагогиканың арнайы білім беру жүйесі ретінде сипаттайды.

Қашықтан оқыту білім алушы мен педагог қызметкерінің жанама (Қашықтан) немесе толық емес жанама өзара қарым-қатынас негізінде ұйымдастырылған оқыту әдістемесі ретінде айқындалады. Бұл жүйеде хат алмасу, аудио, видео, компьютер және Интернетті қоса алғанда, әртүрлі технологиялық комбинацияларды қолдану қарастырылған.

Қашықтан оқытудың бүгінгі нұсқасы — ақпараттық-коммуникациялық технологиялар мен телекоммуникациялық құралдарды пайдалана отырып, білім алушыға оқу контентінің кемінде 80%-ын онлайн-жеткізу тетігі.

Жоғарыда келтірілген анықтамаларды ескере отырып, біз қашықтан оқытуды кез-келген адамға өзін-өзі жетілдіруге, өзінің қабілеті мен тәуелсіздігін сезінуге, педагогика, психология негізінде мәдени және кәсіби деңгейін арттыруға, дәстүрлі білім беру тәжірибесін, аудиовизуалдық құрылғыларды, ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдануға жағдай жасайтын білім мен дағдыларды қалыптастырудың гуманистік формасы ретінде анықтаймыз.

Қашықтан білім берудің даму тарихын үш кезеңге бөлуге болады.

Қашықтан білім берудің бірінші кезеңі шамамен 300 жыл бұрын 1728 жылы пайда болды. Қашықтан білім беру тұрақты пошта қызметінің пайда болуынан басталды. Ол кезде қашықтан білім алуға қолжетімділіктің ерекшелігі өзіне тән болды. Сонымен қатар, қашықтан білім беру жалпы сауаттылықты арттыруға және ағартушылықты дамытуға ықпал етті.

XX ғасырдағы өркениеттің дамуы мен жетістіктерінің нәтижесінде ақпарат көлемінің тез өсуін, құру, тарату және өңдеудің тұрақтылығын қамтамасыз ететін аудиовизуалдық құралдар қоғамның көптеген қажеттіліктеріне жауап берді және оның көптеген мәселелерін шешуге ықпал етті. Осылайша адамзат Қашықтан білім беруді дамытудың екінші кезеңіне өтті. Бұдан былай қажетті ақпаратты жеке адамға, топтарға, тіпті бұқаралық қоғамға қажетсіз уақыт пен қаржылық шығындарынсыз, кез-келген қашықтықта, аудио немесе видео, көрнекі немесе ойын-сауық түрінде жеткізудің техникалық мүмкіндігі пайда болды. Көптеген елдер білім беру саласында аудиовизуалдық құралдарды қолданды, бұл халықтың сауаттылығы мен білім деңгейін анағұрлым сапалы деңгейге көтеруге ықпал етті.

Қашықтан білім беруді дамытудың үшінші кезеңі ақпараттық және коммуникациялық технологияларды қолдануға негізделген, олардың пайда болуымен жаңа мүмкіндіктер пайда болды. ИКТ бірінші және екінші кезеңдерде қашықтан білім беру нысандарын толықтыра алады. Яғни, ИКТ мұғалімдер мен оқушылардың ыңғайлы және өзара тиімді қызметін қамтамасыз ете алады.

Жаңа кезеңнің басында графикалық интерфейсі бар дербес компьютерлер кеңінен таралды, олардың көмегімен әртүрлі форматтағы мультимедиялық деректерді пайдаланылды. Білім беруде компьютерлердің пайда болуы мен қолданылуы оның мүмкіндіктерін едәуір кеңейтіп, компьютерлік оқытуды қалыптастырды. Сонда Интернеттің пайда болуы Қашықтан оқытудың дамуына серпін берді. Бүгінгі таңда қашықтан білім берудің ең танымал әдісі – Интернет арқылы оқыту. Мұның басты себебі – Интернеттің басқа технологиялардан айырмашылығы оның уақыт пен ақшаны үнемдеуге, жеке сабақтар мен кеңестер алуға және оқу материалдарын уақтылы алуға, сақтауға және пайдалануға мүмкіндік беруі.

Соңғы жылдары елімізде «Қашықтан оқыту» нысанын дамыту ұлттық білім беру моделін жетілдірудің негізгі бағыттарының біріне айналды. Осы бағыттағы белсенді іс-шаралар білім беру жүйесін ақпараттандырудың мемлекеттік тұжырымдамасы, орта білім беру жүйесін ақпараттандырудың

мемлекеттік бағдарламалары, бастауыш және орта кәсіптік білім беруді ақпараттандырудың мемлекеттік бағдарламалары шеңберінде жүргізіледі.

Қашықтан білім беруді дамытудың 1-ші кезеңі. XVIII ғасырдың басында Еуропада корреспонденттік оқыту пайда болды. Мұғалімдер оқушыларға оқу материалдарын пошта арқылы жіберді, ал білім алушылар осы тапсырмаларды орындағаннан кейін кері байланыс пен түсініктемелер алу үшін жұмыс нәтижелерін мұғалімге қайта жіберді.

Корреспонденттік оқудың дамуына Ұлыбритандық Исаак Питман [4] елеулі үлес қосты. 1840 жылдары ол оқуға стенографиялық хат енгізуді ұсынды: британдық ғалым білім алушыларға шифрланған мәтіндерді жіберіп, оқушылардан оқу нәтижелерін тексеру үшін шығармаларын қайтаруды талап етті. Сонымен қатар, емтихандар мен қорытынды аттестаттау сол поштамен хат алмасу арқылы жүзеге асырылды. Исаак Питман білімге қол жетімділік нәсіліне, дініне, ұлтына немесе адамның әл-ауқатына байланысты болмауы керек деп сеніп, барлық адамдардың жоғары білім алуға құқығы бар деген демократиялық көзқарастарды ұстанды.

1870 жылдары пошта арқылы жұмыс істейтін алғашқы сырттай оқыту мектептері ашылды. 1914 жылы мұндай мектептер Ұлыбританияда, көп ұзамай Канадада, Австралияда, Жаңа Зеландияда пайда болды.

Корреспонденттік оқыту білім беру тарихындағы маңызды өзгеріс болды, өйткені оқытудың бұл түрі білім алуға ұмтылатын, бірақ алыс жерде тұратын адамдар үшін керемет мүмкіндік тудырды. Бастапқыда тек қала тұрғындары сапалы білім алуға мүмкіндік алды. Алайда, мұғалімдер корреспонденттік оқыту арқылы қалада тұрмайтын адамдарға оқу материалдары мен тапсырмаларын пошта арқылы жібере бастады. Білім алушы тапсырманы орындағаннан кейін, ол өз жұмысын рецензия мен кері байланыс алу үшін мұғалімге тапсырды. Осылайша, қашықтан оқытудың негізгі ерекшелігі анықтала бастады, яғни оқытудың бұл түрі білім берудегі теңдік пен инклюзияны қамтамасыз етеді. Қашықтан оқыту, соның ішінде корреспонденттік оқыту, қандай да бір объективтік себептерге сай дәстүрлі білім беру мекемелерінде оқи алмайтын немесе мұғалімді жалдап, күндізгі оқу ақысын төлей алмайтын адамдарды оқытуға тамаша мүмкіндік берді.

XVIII ғасырдың аяғы мен XIX ғасырдың басында корреспонденттік оқыту жаңа серпін алды. Себебі сол кезде қоғамда университетте дәстүрлі білім алу мүмкіндігі өте төмен болды, оған отбасылық, қаржылық, географиялық және т.б. адамның жоғары білім алуына кедергі келтіретін факторлар ықпал етті.

Білімге қолжетімділікті арттыратын корреспонденттік оқыту барған сайын маңызды бола бастады. Корреспонденттік оқытуға деген сұраныс пен қажеттіліктің артуымен қатар, ұсынылатын оқу бағдарламаларының нәтижесінде берілетін білім сапасына алаңдаушылық артты.

Теміржол желісінің пайда болуы корреспонденттік оқытудың дамуына үлкен үлес қосты, өйткені әртүрлі жерлерде тұратын білім алушыларға оқу материалын тез жеткізу мүмкіндігі ашылды. 1915 жылы «университеттерде

үздіксіз білім беру және біліктілікті арттыру саласындағы идеалдарды, әдістер мен стандарттарды әзірлеу және ілгерілету» мақсатында университеттердің біліктілігін арттырудың ұлттық қауымдастығы (The National University Extension Association) құрылды. Білім алушыларды академиялық дәрежелер алуға, кәсіби білімдері мен дағдыларын арттыруға, жаңа сарбаздарды оқытуға қызмет еткен корреспонденттік оқытудың мақсаты кез келген адамға өз білімін арттыруға және дағдыларын жетілдіруге мүмкіндік беру және сапалы білім беруді қамтамасыз ету болды.

Қашықтан оқытуды қалыптастыру. 1892 жылы Чикаго университетінде алғашқы қашықтан оқыту бағдарламасы жасалып, ол АҚШ-тағы алғашқы қашықтан оқыту университеті болды. Канада корольдік университеті 1899 жылдан бастап білім алушыларды қашықтан оқыта бастады. 1906 жылы Балтимордағы Калверт бастауыш мектептері де Қашықтан оқытуды бастады.

XIX ғасырдың соңында Ресей империясында қашықтан оқыту әдісі қолданыла бастады. КСРО-да қашықтан оқыту 1917 жылғы төңкерістен кейін дами бастады. Кеңес Одағында кеңес беруге негізделген білім беру жүйесі пайда болды. Бұл модель оқытушы мен білім алушылар бір-бірін көрмейтін жағдайда сырттай оқуды білдіреді. Бұл жүйе әртүрлі деңгейлерде курстар ұсынды. 60-жылдары КСРО-да 11 сырттай университет, сондай-ақ сырттай білім беру факультеттері ашылды. Екінші дүниежүзілік соғыстың аяғында КСРО-ның сырттай оқыту жүйесінің тәжірибесі Орталық және Шығыс Еуропа елдеріне таралды.

Бастапқы кезеңде қашықтан білім беру келесі бағдарлама бойынша өтті. Курстың басында міндетті дәрістер өткізілді. Курстың сипаттамасы және қажетті материалдар берілген. Белгілі бір уақыт көлемінде білім алушылар курс бойынша берілген ақпаратты өз бетінше игерді. Бұл жағдайда мұғалімге телефон арқылы қоңырау шалу немесе хат алмасу мүмкіндігі берілді. Оқу жылы немесе семестр қорытындысы бойынша білім алушылар оқу орнына келіп, әр сессияны тапсырып отырды.

XX ғасырдың бірінші жартысында жаңа технологиялардың пайда болуымен қашықтан білім беруді дамыту үрдісі қарқынды дами бастады, ол әртүрлі форматта жүргізілді және көптеген білім алушыларға арналып жасалды.

Қашықтан оқытудың алғашқы мақсатты топтары қатарына кәсіби, әлеуметтік және отбасылық міндеттемелері бар ересектер кірді. Алайда, 1920 жылдары қашықтан білім беру орта мектептің оқу бағдарламасын байыта бастады. Муди Библия институты 1901 жылы әлемнің түкпір-түкпірінен 1 миллионнан астам білім алушыларды тіркелген сырттай оқу бөлімін құрды. Бір қызығы бұл білім беру ұйымы осы күнге дейін жұмыс істейді. 1923 жылы Мичиган штатындағы Бентон Харбордағы білім алушыларға кәсіби курстар ұсынылды, ал Небраска штаты университеті орта мектептерде сырттай оқу курстарын ұйымдастыру тәжірибесін бастады.

2-кезең Қашықтан білім беруді дамыту

1894 жылы Гуглиелмо Маркони электр импульстері мен сигналдарын беру тәжірибесі негізінде жабдықты жетілдіріп, радио құрылғысына алғашқы патент алған кезде қашықтан оқыту жаңа серпін алды.

Қашықтан оқыту мүмкіндігінше көп білім алушыларды қамту мақсатында жаңа коммуникациялық технологияларды игеруге бет бұрды. 1906 жылы Висконсин университеті жоғары білім беру ұйымы ретінде құрылды. 1919 жылы Висконсин университетінің профессорлары кейін WNA - алғашқы федералды лицензияланған радиостанция деп аталған әуесқой сымсыз станция құрды.

Осылайша, радионың ойлап табылуымен қашықтан оқытуды дамыту үрдісі жеделдетілді, білім алушылармен жұмыс істеудің жаңа нысандары қолжетімді бола бастады. Радиолекциялар кейде аудиторлық дәрістерге қатысумен және оқу материалдарын баспасөзде жариялаумен толықтырылды. Демек, радиолекциялармен қатар корреспонденттік оқыту құралдарын пайдалану жалғасты. Аудиожазба зағиптарға және барлық оқушыларға арналған нұсқаулықтарда қолданылды. Зертханалық жиынтықтар электроника және радиотехника сияқты салаларда қолданылды. Қашықтан оқытудың барлық ірі ұйымдары жеке сырттай оқытатын мектептер болды. АҚШ-тағы электрондық байланыс технологияларының жетістіктері қашықтан оқытудың басым ортасын анықтауға көмектесті.

Радионы алғаш рет 1922 жылы оқуға қосқан жоғары оқу орны ретінде Пенсильвания мемлекеттік университетін атайды. Көп ұзамай, 1925 жылы Айова мемлекеттік университеті бес радиохабар курсына оқытуға арналған білім беру несиелерін ұсына бастады [5]. Ал 1934 жылы бұл университет бүгінге дейін жұмыс істейтін білім беру арнасын әлемде алғаш рет іске қосты.

Мектептердегі теледидар: ұлттық қоғамдық хабар тарату мұрағатындағы оқу құралдарының ақпаратына сүйенсек, 1922 жылы 73 білім беру мекемесі тұрақты хабар тарату лицензиясын алды, бірақ лицензия алғандардың тек жартысында хабар тарату станциялары болды. 1920 жылдардың аяғында 176 оқу орнында хабар таратуға берілген лицензиялары болды.

1920 жылдардың басы білім беруді таратудың бастапқы кезеңі ретінде қарастырылды. Алайда, колледждер мен университеттер бірден оқу материалдарын ұсыну шегінен шығып, спорттық іс-шаралар, концерттер, драмалар және ұйымдардағы қонақ дәрістері туралы хабар тарата бастады. Радиохабардың көбеюіне қарамастан, жергілікті станциялардың қоғамдық хабар таратуын реттейтін ешқандай заң болған жоқ. 1912 жылы АҚШ-да бекітілген АҚШ-ның Радио коммуникациясы туралы заңы бұл мәселені шешуге ұмтылды және мемлекетаралық немесе шетелдік сауда үшін құрылған барлық станция операторлары мен таратушы құрылғылардың лицензиялауын талап етті. Алайда, Радио Заңы хабар тарату мүдделерін тиісті түрде қорғай алмады және 1922 жылға қарай жаңа радиостанциялардың көптігі хабар тарату үшін қолжетімді жиіліктердің шектеулі санын қамтыды.

1929 жылы Ұлы Депрессияның басындағы жағдай білім беру мекемелері мен білім беру радиосына айтарлықтай әсер етті. Сол кездегі оқу

орындарындағы 176 радиостанцияның тек 35-і қызмет еткен. Өз қызметін жалғастыру мақсатында кейбір институттар ғылым, әдебиет, тарих және музыка туралы күнделікті бағдарламаларды ұсынатын «Эфир мектебі» жобасын бастады.

Радио кейбір елдерде білім беру мен ақпараттандырудың тамаша құралы болды. Хабар тарату өте арзан болды және ақпаратты тез тарады, оны өзгертуге, оның мазмұнын басқаруға, сондай-ақ қоғамның көп бөлігін қамтуға жағдай жасалды.

1700 жылдардан бері басталған Қашықтан білім берудегі инновациялар жана технологиялар пайда болған сайын өсуді жалғастырды. Радио бағдарламаларын енгізгеннен кейін көп ұзамай тележүргізушіні теледидар экранында көру адамдар үшін технологиялық прогресті қамтамасыз ететін үлкен құбылыс болды.

Аудиовизуалдық құрылғылар арқылы оқыту

Технологияның қолжетімділігіне қарамастан, білім беру үшін теледидарлық хабар тарату Айова университетінде 1932-1937 жылдар аралығында басталды [6].

Тіпті теледидарды осы білім беру мақсатында пайдалану тек іс жүзінде болды. Білім беру үшін білім беру, ақпараттық, қоғамдық істер, мәдени, ойын-сауық телебағдарламаларын тарату ортасы ретінде қызмет ететін теледидарлық хабар таратушы анықталды. Әскери дайындықта аудиовизуалдық құралдарды кеңінен қолдану оның білім берудегі тиімділігін көрсетті, осылайша оқу барысында бейнені қолдану білім беру ұйымдарында да кең таралды. Алайда, бұл жағдай теледидарды қашықтан оқыту үшін кеңінен қолдануға себеп болмады.

Білім беру теледидарының алғашқы бастаушылары және білім беру теледидарының әлеуетін алғаш түсінген Айова университеті, Айова, Канзас мемлекеттік университеті, Мичиган Университеті және Америка университеті болды. Оқу ортасында технологиялар мен бейнелерді қолданудың дамығанына қарамастан, теледидарды Қашықтан оқыту үшін пайдалану әлі де көптеген кедергілерге тап болды. 1948 жылы федералдық байланыс комиссиясы лицензия өтінімдерінің толқуынан туындаған олқылықтар мен тарату проблемаларына байланысты жаңа теледидарлық лицензиялар беруге тыйым салды.

1960 жылдары жасалған және 1980 жылдары үнемді саналған спутник технологиясы оқу телеканалдарын тез таратуға мүмкіндік берді. АҚШ пен Канадада федералды деңгейде қаржыландырылған Аппалач білім беру спутнигі (1974-1975 жылдары) білімнің тәжірибе жүргізу кезінде спутниктік хабар арқылы берілуі мүмкін екенін көрсетті. Алайда, бұл эксперименттер нашар жоспарланғандықтан қатты сынға ұшырады. Әрі қарай қашықтан оқытудың кейінгі әрекеттері сәтті болды.

1960 жылдары қашықтан оқыту халықаралық деңгейде мойындалып, ЮНЕСКО-ның қолдауымен белсенді дами бастады. 1963 жылы Англия премьер-министрі Г. Вильсон [7] қашықтан оқытуды қолданатын барлық оқу

орындарын біріктіруді мақсат еткен «эфирлік университет» құру туралы жария берді.

1969 жылы Англияда Ашық университет (Open University) құрылды. Бастапқыда бұл жоғары оқу орны жұмыс істейтін ересектердің жоғары білім алу мүмкіндігін қамтамасыз ету үшін құрылды. Англиядағы Ашық университет қашықтан білім берудің кешенді тәсілін жүзеге асырды. Оқу құралдары, радио және телебағдарламалар білім алушылармен біржақты өзара іс-қимылды жүзеге асыруға мүмкіндік берді. Ал, екіжақты қарым-қатынас кеңес беру мен қысқа мерзімді курстар арқылы жүзеге асырылды.

Бүгінгі таңда бұл университет өте танымал, онда әр түрлі елдерден әр түрлі бағыттар бойынша 200 000-нан астам білім алушылар және 1969 жылдан бастап 3 миллионнан астам түлектер оқыды. Осы типтегі оқу орындары сол кезеңде басқа Еуропа елдерінде де ашыла бастады.

1960 жылдардың аяғы мен 1970 жылдардың басында білім беруде радио мен теледидарды қолдану деңгейі өсуін жалғастырды, дегенмен бұл жағдай қашықтан оқыту есебінен емес еді. Қоғамдық хабар тарату қызметі және ұлттық қоғамдық радио ақпаратына сәйкес, мұғалімдер теледидарды сыныпта ғылыми тұжырымдамаларды көрсету және түсіндіру құралы ретінде пайдаланды, ал отбасылар үйде білім беру бағдарламаларын кабельдік теледидардың көмегімен қосуға тырысты. Алайда, қашықтан оқытуда теледидарды қолдану, яғни мұғалім мен оқушы арасындағы асинхрондық оқыту төмендей берді. Мұның басты себебіне теледидардың көмегімен қашықтан оқыту курстарының нашар дайындалуын жатқызады. Бұл теледидарлық курстарда мұғалім әдетте жай дәріс оқитын, сондықтан көрермендердің назарын ұзақ уақыт ұстай алмайтын. 1970 жылдардың ортасынан аяғына дейін бұл жағдай өзгерді. Британдық телерадиокомпания (BBC) американдық теледидар курстарын жасаушыларға стандарттар ұсынды. Бұл кезеңде компьютерлерді оқыту құралы ретінде пайдалану басталды, бірақ мұғалімдер бұл технологияны қабылдауға және қолдануға әлі дайын болмады.

Әлемнің басқа да ірі қашықтан оқыту орталықтарына (мега университеттеріне) Оңтүстік Африка университеті (1946 жыл), Түркиядағы Анатолий университеті (1958 жыл), Канададағы Атабаска университеті (1970 жыл), Хагендегі Ашық университет (Германия, 1974 жыл), Сухотхай Тамматхират ашық университеті (1978 жыл, Таиланд), И. Ганди атындағы ұлттық университеті, Ашық университет (1985 жыл, Үндістан), 1980 жылдардың басынан бастап Жапонияда «эфир университеті» жұмыс істей бастады.

1989 жылы АҚШ-та әр түрлі елдерден 1 миллионнан астам білім алушыларды біріктіретін қоғамдық телехабар тарату жүйесі құрылды. Пенсильвания университетінің қашықтан оқыту тәжірибесін ЮНЕСКО виртуалдық университетті ұйымдастыруда қолданды.

Алайда, халықтың білім деңгейі салыстырмалы түрде төмен және білім беру процесі неғұрлым артта қалған және техникалық жабдықталуы жеткіліксіз

Таяу Шығыс пен Орталық Америка, дамушы Азия мен Африка елдерінде қашықтан оқытудың дамуы айтарлықтай артта қалып отыр.

Қашықтан білім беруді дамытудың 3 кезеңі

Көп ұзамай бір технология екіншісіне тез ауысып, көп ұзамай Интернеттің негізі қаланған спутниктік станциялар арқылы онлайн курстар ұсыныла бастады.

1950-1960 жылдары Еуропа мен АҚШ-та бағдарламаланған оқыту идеяларының дамуы байқалды. Сол кезеңде көптеген жоғары білім беру ұйымдарында «оқу пакеттері» немесе «модуль» жүйесі бойынша оқыту кеңінен таралды, бұл қашықтан білім берудің дамуына айтарлықтай серпін берді.

60-жылдары IBM «Coursewriter» деп аталатын қашықтан оқытудың бірегей бағдарламасын жасады. Оны әр түрлі сабақтарда қолдануға болатын және 1968-1980 жылдар аралығында Альберта университетінде 17 түрлі курстарды оқыту үшін қолданылған. Компьютерлерді оқытуда қолдану 1980 жылдары корпоративтік аренада пайда болды, өйткені компаниялар жаңа қызметкерлерді оқыту үшін компьютерлік бағдарламаларды қолданды. 1989 жылдан бастап, Финикс университеті CompuServe тұтынушылық онлайн қызметін алғашқылардың бірі болып қолдана бастаған кезде, бұл интернеттегі білім беру бағдарламаларын қолдануды бастаудың алғашқы қадамы болды.

Интернетті ойлап тауып, адамзат білім беру технологиясында тағы бір қадам жасады. Көп ұзамай 1991 жылы әлемдік Веб (Web) ашылды. 1990 жылдары білім беру мекемелері қашықтан білім беруді синхрондық, асинхрондық және аралас режимде қолданды. Феникс университеті Интернет арқылы онлайн білім беру бағдарламаларын жеткізушілердің бірі болды. Алайда, коммерциялық емес мекеме ретінде Феникс университетінің Интернеттегі білім беру нарығына деген ұмтылысы көптеген беделді институттарды, сондай-ақ коммерциялық емес колледждер мен университеттерді осыған ұмтылуға итермеледі.

Гранттар ұсынатын Альфред П. Слоун [8] қоры беделді қайырымдылық коммерциялық емес мекемесі 1992 жылы дәстүрлі сынып сабақтарына қатыса алмайтын адамдарға балама ретінде асинхрондық оқыту желісін (ALN) жасады. Онлайн-білімге сұраныстың артуымен "Альфред П. Слоун" қоры онлайн-білім беру сапасын арттыру мақсатында онлайн-бағдарламаларды ұсынатын мекемелерді қаржыландыра бастады. Бұл жаңа қашықтан басқару құралының жүйелілігі мен тиімділігі айқын болды, сондықтан академияның нарыққа шығуы тек уақыт мәселесі болды.

1992 жылы Мичиган университеті компьютермен жеке тұлғаға бағытталған онлайн оқыту нысанын жасады. 1994 жылы университет кейбір психологтарға арналған виртуалдық оқыту мектебін (VSS) ұсынды. Сонымен қатар, 1994 жылы Нью-Гэмпширде қашықтан оқыту компаниясы оқу материалдарын интернет арқылы жіберуге, оқытуға, оқу процесін басқаруға мүмкіндік беретін CALCampus бағдарламасын жасады.

1990-шы жылдардың ортасынан бастап университеттер мен колледждер онлайн-курстарды өткізу тәжірибелерін жасай бастады. 1997 жылы Blackboard

компаниясы курстарды басқару және ұсынуға арналған стандартты платформаны жасап шығарды. Қазіргі уақытта компания қашықтан оқыту технологиялары саласында әлемдік көшбасшы болып табылады, оның өнімдерін бүкіл әлем бойынша 10000-нан астам ұйым пайдаланады.

Алайда, дәстүрлі коммерциялық емес мекемелердегі онлайн-білімнің тез өсуі 1998 жылға дейін басталған жоқ. 1998 жылдың қазан айында Нью-Йорк университеті (NYU) елдегі ең ірі үздіксіз білім беру мекемелерінің бірі, NYU Online онлайн білім беру филиалы құрған алғашқы ірі коммерциялық емес университет болды.

1999 жылы АҚШ-та Халықаралық Джонс университеті құрылды. Ол мемлекеттік аккредитациясы бар алғашқы қашықтан оқыту университеттерінің бірі болды. Университет АҚШ-тың 30 оқу орнында Қашықтан оқыту курстарын ұсынатын телеарналар желісі негізінде құрылды.

Білім алудың қолжетімділігін арттыру мақсатында 19 штат губернаторы құрған және қолдаған Батыс губернаторлары университетінің колледжі (Western Governors University) дәл сол жылы өз есігін айқара ашты. 1998 жылдың қараша айында 100 университет пен колледжді біріктіретін Калифорния виртуалдық университеті (Калифорния виртуалды университеті) 1600 онлайн курстарын ұсына бастады.

Бір таңқаларлығы, Карлсон мен Карневале зерттеуіне сүйенсек, 2001 жылы Феникс университетіне оқуға түскендердің саны 16000-нан 29000-ға дейін екі есе өсті. 2002 жылға қарай 1,6 млн талапкер онлайн-курстарға тіркелді, ал алты жылдан кейін онлайн-білім алушылар саны 3 есеге артты. Алайда, Феникс университетінен басқа онлайн бағдарламаларды ұсынатын ұйымдардың көпшілігі жұмысын тоқтатты. Олардың арасында онлайн-бағдарламаларды қолдана бастаған дәстүрлі білім беру мекемелері болды.

Мекемелердің жұмысын тоқтатуға ықпал еткен факторлардың бірі – онлайн білім беру және дәстүрлі білім беру нысандарының бір-бірінен ерекшеленбеген еді. Көптеген оқытушылар мен профессорлар дәстүрлі сабақтағыдай онлайн-сабақтарды дәріс оқу ретінде жалғастырды. Алайда, зерттеулер көрсеткендей, онлайн-курс жақсы бағдарламаланып, жоспарлануы және құрылуы керек, сонымен қатар оқытушы мен қатысушы арасындағы белсенді өзара әрекеттесуді қамтамасыз етуі қажет.

Карлсон, Карневале [9] сәтсіздіктің себебі ретінде тек онлайн-педагогиканың ескерілмеуі ғана емес деп санайды. Онлайн-білім берудің мәнін түсінген педагогтар мен көшбасшылардың институционалдық қолдауынсыз мүмкін болмады.

Шелтон мен Солтсманнның [10] мәліметтері бойынша онлайн білім беру мұғалімдерінің үш негізгі шағымы болды: 1. Бұл оқыту әдісі туралы толық түсініктің болмауы. 2. Институционалдық қолдаудың болмауы. 3. Онлайн-ортада білім беру сапасының төмендеу қаупінің таралуы. Нәтижесінде, 1998 жылы коммерциялық емес ұйымдар кірісті ұлғайту мақсатында еншілес компаниялар мен серіктестіктер құра отырып, онлайн-білім беру нарығына ұмтылды, бірақ олар білім беру сапасын қамтамасыз ететін негізгі

принциптерді - институционалдық қолдау мен жобаларды жоспарлауды ескермеді.

Дерек Боктыңайтуынша, жаңа технологиялар оқуды жақсарту үшін үлкен күшке ие, сондықтан егер университеттер пайда табу мақсатында білім беруді коммерцияландырса, олар университеттің беделі мен тұтастығына қауіп төндіреді. Ол сонымен қатар университеттер жаңа технологияларды үйренуге қаражат салып, оларды білім сапасын жақсарту үшін қолдануы керек деді. Жаңа ақпараттық және педагогикалық технологияларға сүйене отырып, қашықтан оқыту өзекті мәселеге айналды, өйткені ол қоғамның қажеттіліктеріне жауап бере алды.

ЮНЕСКО-ның Қашықтан білім беру секторының жетекшісі Луис Роселло өз баяндамасында ХХІ ғасырдың алғашқы онжылдықтарында Қашықтан білім беруді дамытудың бірінші кезеңінде білім алушылардың елден елге көшу қажеттілігі төмендейді, ал оның орнына әлем елдерінің білім беру жүйелерінде идеялар, білім және білім беру ресурстарымен алмасудың мобильді тұжырымдамасы қалыптасады деген ой айтты.

ЮНЕСКО мамандары қашықтан оқытудың келесі ұзақ мерзімді ұстанымын анықтады: әр адамға кез-келген жерде колледждің немесе университеттің қалаған бағдарламасын игеруге мүмкіндік беру. Осылайша, Қашықтан оқыту әр адамның ақпарат пен білімге қолжетімділігінің теңдігін қамтамасыз етеді. ХХІ ғасырдың алғашқы онжылдығында Қашықтан оқыту бүкіл әлемде қарқынды дами бастады. Интернет жүйесі жетілдірілді, қолжетімді, сондай-ақ қашықтан оқыту технологиялары дамыды. Нәтижесінде интернет-технологияларды пайдаланатын білім беру ұйымдарының саны артты.

2011 жылдың күзінде Стэнфорд университетінің профессорлары Себастьян Транг пен Питер Норвиг [11] жасанды интеллект негіздері бойынша кіріспе онлайн курсы ашты. Өз кезегінде, курстардың мұндай ашылуы интернет арқылы курстарға қатысқан 190 елден 160 000-нан астам білім алушыларды тартты. Уақыт өте келе білім алушылардың көпшілігі қысқара бастады, бірақ 23 мың тұрақты қатысушы оқу курсы аяқтады. Себастьян Траннның жетістігі басқа университеттерді (Принстон, Пенсильвания, Мичиган университеті) онлайн курстар ашуға шабыттандырды. Әрі қарай, Стэнфорд ғалымдары интернеттегі курстардың қуатты жеткізушісі саналатын Udacity веб-сайтын құрды. Қашықтан оқытуды дамытудың келесі кезеңі - ашық онлайн курстарын ашу (massive open online courses, MOOC). MOOC - бұл әртүрлі университеттерде өз тыңдаушыларына оқу бағдарламаларын ұсынатын платформалар.

Қазіргі заманғы қашықтан оқытудың қарқынды дамуы сырттай оқытуға ғана емес, сонымен қатар жаппай ашық онлайн курстарының жаппай таралуына байланысты.

2011 жылдан бастап әлемнің беделді университеттері өз курстарын Coursera, Udacity, edX, FutureLearn, OpenupEd және т. б. арнайы құрылған онлайн-платформаларда орналастыра бастады, осылайша 2016 жылғы деректермен байланысты Coursera-ның ең танымал білім беру платформасы

сегіз жүзден астам курстарды ұсынады және Солтүстік Америка, Еуропа, Австралия және басқа да елдердің 100-ден астам университеттерін біріктіреді. Оңтүстік-Шығыс Азия 2014 жылдан бастап оған ТМД-ның кейбір жоғары оқу орындары қосылды.

Қашықтан оқыту білім алушы мен мұғалім арасындағы бетпе-бет қақтығыссыз оқуға мүмкіндік беруге негізделген. Әрине, XVIII ғасырда бұған қол жеткізу қиын болды. Бүгінгі таңда байланыс технологиялары және интернетке қосылған компьютерлердің қолжетімділігі қашықтан білім беру проблемасы ретінде қарастырылмайды. Қашықтан білім беру көптеген дамыған елдердің дамуында маңызды рөл атқарады, өйткені ол тең құқықты, төмен бағаны және білімге қолжетімділікті қамтамасыз етеді.

Интернет арқылы білім беру қашықтан оқытудың ең қарқынды дамып келе жатқан түрі болып табылады. Онлайн білім беру – бұл қашықтан оқытудың бір түрі, ол күн сайын сұранысқа ие болып келеді және дәстүрлі және дәстүрлі емес колледждер мен университеттерде үлкен маңызға ие. 2011 жылы мекемелердің 65%-ы онлайн оқыту олардың ұзақ мерзімді стратегиялық жоспарларындағы маңызды позициялардың бірі екенін мойындады.

Интернет арқылы білім беру қашықтан оқыту форматын өзгертіп қана қоймай, бүкіл әлемде білім беру жүйесінің жаңа деңгейге шығуына айтарлықтай ықпал етті. Қазіргі уақытта әлемде жоғары білім берудегі коммерциялық ұйымдардың саны өсуде, дәстүрлі коммерциялық емес ұйымдардың білім беруді коммерцияландыру үрдісі, онлайн-оқытуға сұраныстың өсуі байқалады.

Кірпіш пен цементтен жасалған ғасырлар бойғы университеттер бірнеше жылдар бойы өздерінің инфрақұрылымын қалыптастырды және мұғалім мен оқушы арасындағы аудиторияда білім алуға бейімделді, бұл 50 жыл бұрын болған және бүгінгі күнге дейін жалғасуда. Білім цифрландыруға және киберизацияға ұшырайды. Киберизация - сандық технологиялар мен мәдениетке бейімделу процесі. Сенердің айтуынша, онлайн-білім берудің бірінші кезеңі оның қолжетімділігін қамтамасыз етуге, ал келесі кезеңі онлайн білім беру мен жалпы білім беру сапасын жақсартуға бағытталған. Мұнда білім беруді бөлу мәселесі ғана емес, сонымен бірге білім беру, сақтау және генерациялау жолдары да қарастырылады.

Йельдің бұрынғы президенті және Coursera компаниясының қазіргі бас директоры Ричард Левин [12]: «10 немесе 20 жылдан кейін танымал университеттер туралы сөз болғанда, олардың ғылыми әлеуеті ғана емес, сонымен қатар білім беру мазмұнының қолжетімділігі де қарастырылады» - деді.

ЮНЕСКО [13] мәліметтері бойынша, COVID-19 коронавирусының өршуі 26 жылдың 2020 наурызында Бүкіл әлемде 1,5 миллиардтан астам мектеп оқушысына соққы берді. Осыған байланысты білім беру процесін жалғастыруды қамтамасыз ету үшін барлық мүдделі тараптар тарапынан жедел шаралар талап етіледі.

Соңында, XVIII ғасырдың басында корреспонденттік оқытуды қалыптастыру оқу ақысын төлей алмағандарға білім алу мүмкіндігін қамтамасыз етті. Осылайша, қоғамда білімді адамдар саны өсті, бұл жалпы ғылыми техникалық прогресс пен қоғамдық әлеуеттің дамуына жағдай жасады.

XIX ғасырдың аяғы – XX ғасырдың басында радиохабар тарату білімнің қол жетімділігін арттырды. Білім беру саласында радио құрылғыларды пайдалану қоғамның мәдени өмірін дамытып қана қоймай, халық ағарту ісіне елеулі үлес қосты.

Телекоммуникацияның қазіргі жағдайы теледидар пайда болған кезде болған жағдайдан түбегейлі ерекшеленеді. Ондаған жылдар ішінде теледидар полиморфты, тармақталған, көп деңгейлі ақпараттық ортаға айналды. Бүгінгі таңда оны тек байланыс құралы ретінде анықтау мүмкін емес - теледидар адам қызметінің барлық салаларына үнемі енгізіліп отырады. Бұл жедел байланыс және оқыту құралы. Бүгінгі таңда теледидар білім мен өнердің әртүрлі салаларын синтетикалық түрде біріктіре отырып, жаңа қырларын ашуда.

XX ғасырдың соңғы ширегінде ғаламдық Интернет әлемнің кез-келген нүктесінен білім беру ресурстарына қол жеткізуге мүмкіндік берді. Осының арқасында сапалы білімге қол жеткізу халықтың әлеуметтік осал топтары үшін де ашық. Оқу процесіне аудиториялық сабақтар өткізуге мүмкіндігі жоқ ірі ғалымдарды тарту, кеңес берудің икемді жүйесін құру, білім беруде озық технологиялар мен кешенді бағдарламалық-әдістемелік жүйелерді пайдалану, жеке тұлғаға бағытталған оқыту нысаны, күндізгі оқытудың ұқсас білім беру бағдарламаларымен салыстырғанда оқыту құнының төмендігі, мұның бәрі қашықтан оқытудың артықшылықтарында көрініс тапты.

Қашықтан оқытудың кемшіліктеріне педагогтің білім алушылармен табиғи өзара іс-қимылының болмауы, жұмыс орнын үнемі өзгертін ИКТ-мен жабдықтау қажеттілігі; білімді онлайн бағалау кезінде білім алушының жеке басын анықтаудың қиындығы; білім алушыларға тұрақты бақылаудың болмауы және т. б. жатады.

Алайда біртіндеп қашықтан оқыту үздіксіз білім берудің ажырамас бөлігіне айналды. Осылайша, қашықтан оқытуда ақпараттық технологияларды пайдалану білім беруді сапалы жаңа деңгейге шығаруға мүмкіндік берді. Күн сайын ақпараттық технологиялар білім беруде үлкен сұранысқа ие. Бұл көбінесе тиімділікке, ұтқырлыққа және оларды қолданудың ыңғайлылығына байланысты. Білім беру саласында ақпараттық технологияларды қолдану «электрондық оқыту» немесе e-Learning жаңа терминінің пайда болуына әкелді. Қашықтан білім берудің дамуына әртүрлі факторлар әсер етеді. Қашықтан оқытуда адамдардың өзін-өзі тәрбиелеуге деген ұмтылысы шешуші рөл атқарады. Жоғары білікті жұмыс күші, үздіксіз біліктілікті арттыру, еңбек нарығындағы бәсекелестік, кәсіби дамуға деген ұмтылыс сапалы және қолжетімді білімге сұраныс тудырады. Бұл жағдайда қашықтан білім беру оңтайлы шешім болып табылады.

Қазіргі уақытта дәстүрлі және виртуалдық оқытуда білім беру сапасын арттыру маңызды, сондай-ақ қазіргі заманғы технологиялар мен

инновацияларды пайдалана отырып, елдердің білім беру және ғылыми даму жүйесінің әлеуетін арттыру мәселелері өзекті. Қашықтан білім беру технологияларын қолдану коронавирустық пандемия жағдайында білім беру процесін үздіксіз жалғастыруға ықпал етеді. Алайда, тіпті дамыған елдерде де технологиялық революцияның артықшылықтарын толық пайдалану мүмкін емес. Көптеген елдер білім беру процесінде радио, теледидар, сандық технологияларды және кейде пошта мүмкіндіктерін пайдаланады. Осылайша, адамзат Covid-19 індетіне қарсы тұру жағдайында қашықтан оқытудың ғасырлық тәжірибесіне сүйене отырып, жалпыадамзаттық құндылыққа айналған білім беруді үздіксіз қамтамасыз етуге тырысады. Білім беру жүйесіне қашықтан оқытуды тиімді енгізу мүмкіндіктері елдердің экономикалық, технологиялық даму факторларының әсеріне, тіпті халықтың менталитетіне, инфрақұрылым ерекшеліктеріне және т. б. байланысты. Қашықтан оқыту ғылыми зерттеулерді талап ететін проблемаларға, оның күнделікті өмірге, қоғамның санасы мен менталитетіне, тұтастай алғанда елдің адами капиталының дамуына қалай әсер ететініне жатады.

Қашықтан оқытуды ұйымдастырудың халықаралық тәжірибесі

АҚШ Қашықтан оқыту қауымдастығының (USDLA) анықтамасына сәйкес, Қашықтан оқыту дегеніміз — қолданылатын технологияға қарамастан қашықтықта болатын кез-келген жанама оқыту. Сонымен, сіз веб-сайттарды, электрондық пошталарды және бейнетрансляцияларды, тұрақты пошта арқылы хат алмасуды немесе телефонмен сөйлесуді қамтитын онлайн дәрежелерді ұсынсаңыз да, техникалық жағынан да сәйкес келетін әдістер.

Алайда, практикалық тұрғыдан алғанда, бүгінде Қашықтан оқытудың көп бөлігі электрондық құралдарды қолдану арқылы жүзеге асырылады. Оқу бағдарламаларында тек компьютерлер ғана емес, спутниктер, бейнетелефондар, интерактивті графика, жауап терминалдары және тағы басқалар қолданылады.

Қашықтан оқыту тарихы

Көптеген адамдар қашықтан оқытуды салыстырмалы түрде жақында болған құбылыс деп санаса да, оның жүз жылдан астам тарихы бар. АҚШ-та пайда болған алғашқы осындай бағдарлама 1873 жылы Анна Тикнор [14] құрған сырттай мектеп-үйде оқуды ынталандыру қоғамы болды. Оның басты мақсаты әйелдерге білім алуға мүмкіндік беру болды, ал мектептің жұмысы 24 жылға созылды, қарапайымдылықты сақтап, негізінен еріктілерді баспа материалдарын пошта арқылы жіберу үшін пайдаланды.

Басқа университеттер де сырттай мектептер құруға тырысты, бірақ олардың ешқайсысы 1883 жылы Нью-Йоркте Чатокуа еркін өнер колледжі ашылғанға дейін ресми мойындалмады. Қашықтан оқыту және профессорлар көп ұзамай бұл жаңа оқыту формасы дәстүрлі модельдерден тез асып түседі деп болжай бастады.

1915 жылы ұлттық университеттер қауымдастығының (NUEA) құрылуы қашықтан оқыту курстарын, оқытушыларды және несиелерді "нақты" университеттерге аударуды реттейтін стандартталған саясатқа шақыру арқылы

сырттай оқу орындарының беделін одан әрі арттырды. Оқу радио бағдарламалары 20-шы, 30-шы және 40-шы жылдары танымал болды, федералды үкімет 200-ден астам мектеп Кеңесіне, университеттерге және колледждерге хабар таратуға лицензия берді; және олар 1950 жылдары теледидар қосты. Алайда, сырттай оқу академиялық әлемнің көп бөлігінде оңай қабылданбады және көптеген адамдар оны кәсіби емес деп санайды.

1969 жылы құрылған Ұлыбританиядағы ашық университет бұл көзқарастарды түбегейлі өзгертті. Бұл университет университеттің дәстүрлі моделінен бас тартып, қашықтан білім беруді дәстүрлі біліммен мүлдем байланысты емес, өзінің бірқатар дәрежелерін ұсынатын нәрсе ретінде қарастыруға шешім қабылдады. Университет одан әрі қашықтан білім беру үшін зерттеулер мен технологияларға назар аударды және тез танымал болды, сондықтан басқа ашық университеттер АҚШ пен Жапония сияқты елдерде жұмыс істей бастады.

Соңғы 40 жыл ішінде қашықтан оқыту эволюциясын жалғастыру үшін технологиялық жетістіктер мен практикалық қажеттіліктер қолмен жұмыс істеді. Мұғалімдер біздің қазіргі өміріміз әркімге дәстүрлі университетке түсуге немесе тіпті дәстүрлі жеке оқу бағдарламаларына қатысуға мүмкіндік бермейтінін мойындайды. Мүмкін, ең бастысы, ондаған жылдар бойы жүргізілген зерттеулердің көп бөлігі білім алушылардың жеке оқыту сияқты технологиялық әдістермен оқуға бейім екенін көрсетті.

Қашықтан оқытудың артықшылықтары

Біреудің қашықтан оқытуды қалауының көптеген себептері бар. Оқыту тұрғысынан қатысуға шешім қабылдаған мұғалімдер кампусты сабақтарға қатыса алмайтын білім алушыларға көмектесе алады, әртүрлі тәжірибесі бар адамдар арасында байланыс орната алады, әйтпесе олар ешқашан сөйлеспейді, спикерлер мен басқа қонақтарды қолдана алады. Олар электрондық пошта, чат немесе басқа технологиялар арқылы сөйлесуге қуанышты, бірақ сабаққа келуге уақыты жоқ және одан да кең аудиторияны қамтиды.

Бұл құндылықтар сыныптың сапасын қабылданған және нақты түрде арттыра алады. Әр түрлі ортадан шыққан көптеген адамдармен өзара әрекеттесу мүмкіндігі кең көзқарас ұсынылатындығын және зерттелетінін білдіреді. Белгілі тұлғалар мен сарапшылардың қатысуы оқушылар мен оқытушыларға материалды жақсы білуге және тіпті олардың не істейтініне сенімді болуға көмектеседі.

Қашықтан оқыту курстарына қатысатын білім алушылардың шығу тегіне, қажеттіліктеріне және өмір салтына байланысты себептердің бірдей ұзақ және әр түрлі тізімі бар. Көбісінің Қашықтан оқыту курстарын таңдауына себеп - мұның дәстүрлі білімге қарағанда арзанырақ болғандығы. Басқалары қаржылық проблемаларға, физикалық немесе психикалық шектеулерге, уақыттың жетіспеушілігіне немесе басқа мәселелерге байланысты физикалық сабақтарға қатыса алмайды. Ал басқалары дәстүрлі курстарға барудан гөрі Қашықтан оқыту бағдарламаларының көпшілігінде қажет технологияларды қолданудан көбірек пайда көреді.

Кейбір жағдайларда, мысалы, кәсіптік оқыту және ересектерге арналған біліктілікті арттыру курстары – бұл ең үлкен мағынаға ие жай оқыту әдісі. Кәсіпорындарға қажетті дағдыларды игеруге мүмкіндік беру үшін өз қызметкерлерін бірнеше сағат, апта немесе айларға жоғалтудың қажеті жоқ; және қызметкерлер жұмыстан босатылғандықтан жалақысын жоғалтпайды немесе жол жүру және басқа да шығындар үшін қосымша ақы төлемейді.

Төменде қашықтан оқытуды оқыту әдісі ретінде қолдайтын кейбір зерттеулер келтірілген:

Зерттеулер көрсеткендей, оқыту форматының өзі (мысалы, интерактивті бейне, видео немесе "тірі" нұсқаушы), егер жеткізу технологиясы ұсынылған мазмұнға сәйкес келсе және барлық қатысушылар бірдей технологияға қол жеткізе алса, оқушылардың үлгеріміне аз әсер етеді. Зерттеудің осы бағытында жасалған басқа тұжырымдар:

- Курс оқытушылары өткізетін түрлі тест бойынша үлгерімі, әдетте, дәстүрлі оқыту білім алушыларына қарағанда қашықтан оқыту білім алушыларында жоғары, алайда қашықтан оқыту мен дәстүрлі оқыту арасында курс материалдарына деген оң көзқараста айтарлықтай айырмашылық байқалмайды.

- Тиімді қашықтан оқыту үшін қажет ұйымдастыру және рефлексия көбінесе оқытушының дәстүрлі оқуын жақсартады.

- Болашақ зерттеулер оқушылардың үлгерімін анықтайтын маңызды факторға: оқу құрылымының өзіне назар аударуы керек.

Зерттеулер сонымен қатар қашықтан оқитын білім алушылар өздерінің оқу тәжірибесіне курстық жұмыстағы жетістіктеріне әсер ететін негізгі сипаттамаларды әкелетінін көрсетеді. Атап айтқанда, қашықтан оқыту нысанында оқитын білім алушыларда:

- одан да жоғары бағаны алумен қатар орта мектепті бітіргеннен кейін мақсаттары бар

- жоғары мотивация және өзін-өзі тәрбиелеу қасиеттеріне ие.

- жастары үлкен

- ерікті түрде қосымша білім іздейді.

Зерттеулер сонымен қатар білім алушылардың қашықтан оқыту нысанында немесе дәстүрлі оқуда білім алғандықтарына қарамастан, олардың сәтті оқуларын бірдей факторлар анықтайды деген қорытындыға келеді. Бұл факторларға мыналар жатады:

- көмек алу үшін нұсқаушыларға жүгінуге дайын болу

- өз курстарына неғұрлым байсалды көзқараспен қарау

- "Қашықтан білім беру ортасында академиялық біліктілікті арттыру есебінен мансаптық өсуге оңай қол жеткізуге болатын" саладағы жұмыс

- бұрын колледж аяқтауы.

Қашықтан оқытудың кемшіліктері

Әрине, қашықтан оқытуды қолдаушылардың саны үнемі өсіп келе жатқанына қарамастан, оған қарсы шыққандардың саны да аз емес, олардың бұған айтар көптеген себептері бар. Көптеген оқу орындары үлгілі жұмыс үшін

танымал болғанына қарамастан, технологияларды дұрыс пайдаланбау немесе олардың стандарттарға сәйкес келмеуі, оқыту және сапа нұсқауларына сәйкес келмейтін нұсқаушылар, сондай-ақ көптеген әкімшілердің, нұсқаушылардың және білім алушылардың қашықтан оқытуға деген жалпы теріс көзқарасы.

Мұның басым бөлігі қарым-қатынасқа қайта оралған сияқты. Көптеген әкімшілер қашықтан оқытуды олар ұсынатын жалпы білім беру процесінің қажетті құрамдас бөлігі деп санаса да, оны дәстүрлі мектеп білімімен бір деңгейге қоюға дайын емес. Бұл көзқарас оқытушыларға, тіпті оқушыларға де қатысты.

Қашықтан оқыту курстарынан сабақ беретіндердің көпшілігі мұны қайтадан жасайтындықтарын айтады, бұл белгілі бір қанағаттану деңгейін көрсетеді, сонымен қатар көптеген адамдар бұл курстарды дәстүрлі әдістермен өткен немесе өткізгеннен төмен бағалайды. Алайда зерттеулер бұл мәселе оқыту әдісінде емес, оқытушылардың білім алушыларды қызықтыратын етіп өз курстарын тиімді дамыту қабілетінде деп санайды.

Қысқасы, мұғалімдердің өздері қашықтан оқытуда жақсы жұмыс істейтін курстарды дайындай алатындай технологияны қалай қолдануға болатындығын білуі керек. Бұл айқын тұжырым болып көрінуі мүмкін, бірақ дәстүрлі оқу орындарының нұсқаушылары көбінесе мұны қалай жасау керектігін білмей қашықтан оқытуға көшеді деп күтеді.

Ақыр соңында, қолданылатын технологияның сапасына байланысты проблемалар туындауы мүмкін. Аппараттық және бағдарламалық жабдықтаудың ақауларын толығымен болдырмау мүмкін емес, бірақ оның сенімділігі мен функционалдылығымен танымал жабдықты пайдалану өте маңызды, өйткені Қашықтан оқытудың технологиялық проблемалары оқудың толық тоқтауына әкелуі мүмкін. Кейбір бағдарламалар жеткізудің бірнеше әдісін орнату арқылы мәселені шешуге тырысты; осылайша, егер олардың көлемі азайтылған бейне көрсетілімі жұмысын тоқтатса, оларда (мысал ретінде) қолжетімді аудио ағыны болады.

Ескерер жайт, жеткізудің бірнеше әдісі қымбат болуы мүмкін. Жақсы жобаланған қашықтан оқыту жүйелері аппараттық және бағдарламалық қамтамасыз етуге, жалға берудің ағымдағы шығындарға, жабдықты жөндеу мен жаңартуға, сенімді инфрақұрылымды қолдауға, техникалық және кадрлық төлемдерді төлеуге және жүйенің жұмысына байланысты әртүрлі шығындарды жабуға көп қаражат жұмсайды. Алайда, дәстүрлі курстарды ұсынуға байланысты шығындар жоғары болуы мүмкін және зерттеулер көрсеткендей, бағдарламалар тиімді болған сайын шығындар төмендеуі керек.

Барлық осы сұрақтар таңдау жасамас бұрын қашықтан оқыту бағдарламасын немесе оқу орнын мұқият зерттеу қажеттілігінің неге маңызды екенін түсіндіреді. Қашықтан оқытуды бірінші орынға қоятын және оны өзінің басты назарына айналдыратын оқу орындары, әдетте, үлкен жетістіктерге жетеді және білім алушылар мен оқытушылардың қанағаттанушылығының жоғары деңгейіне жетеді.

2020 жылдың көктемінде коронавирустық инфекцияның пандемиясы адамзат қоғамының барлық салаларына, соның ішінде білім беру жүйесіне де үлкен өзгеріс әкелді. Мектептердің күтпеген жерден жабылуы білім беру саласындағы саясаткерлерден де, педагогтардан, оқушылар мен ата-аналардан халықтың қауіпсіздігін қамтамасыз ету мақсатында қашықтан оқытуға жылдам көшуді талап етті. Алайда, дағдарыс басталған кезде, педагогикалық қоғамдастық және барлық мүдделі тараптар қашықтан оқытудың шындықтары мен мүмкіндіктерін түсініп, қабылдады. Осылайша, қазіргі уақытта көптеген елдерде және Қазақстанда оқытудың бірнеше модельдері, соның ішінде қашықтан онлайн және оффлайн оқыту форматтарын қолдана отырып, аралас оқыту моделі қатар өмір сүріп, ресми түрде іске асырылуда.

COVID-19 пандемиясының орта мерзімді және ұзақ мерзімді әсерлері әлі де белгісіз, бірақ балаларды оқытуды жалғастыру қажеттілігі және дағдарыстан туындаған оқу шығындарын қалпына келтіру қажеттілігі Білім министрлігі мен басқа ұйымдардың қысқа мерзімді әрекеттерін талап етеді. Осы мақсатта мектеп деңгейінде маңызды ақпаратқа деген қажеттілік бар, оны саясат, қаржылық қолдау, қызметкерлерді тағайындау, жеке және қашықтан білім беру үшін білім беру платформаларын жүзеге асыру үшін пайдалануға болады.

ЮНЕСКО [15], Дүниежүзілік банк тобы және ЮНИСЕФ бұл тәжірибені оқушылар, мұғалімдер, директорлар, ата-аналар, қауымдастық үшін сәтті ететін барлық факторларды көрсететін және жоспарлауға жауап беретін саясаткерлер мен мамандардың икемді құралына айналған мектептер ашуға арналған негіздемелік бағдарламасын жасап шығарды.

Covid-19 пандемиясының әсерін бақылау үшін ұсынылған көрсеткіштер:

1. Қашықтан / үйде оқыту / репетиторлық бағдарламалардың көмегімен қолдау алатын бағдарламаның қолданылу аумағындағы балалардың саны (тиісті жас тобындағы балалардың %)

2. Үйде болуды сұраған білім алушылардың үлесі (ұлттық, аймақтық және жаһандық деңгейде өлшенеді). Мектептердің жабылуының тікелей қысқа мерзімді салдарын өлшейді.

3. COVID-19 дағдарысына байланысты мектептің жабылуы кезінде онлайн режимінде білім беру ресурстарын пайдаланған әр елдегі оқушылардың үлесі. Бұл білім беру жүйелерінің қашықтан оқытуды қамтамасыз ету қабілетін және осы әлеуетті арттыру үшін қажетті инвестицияларды бағалауға мүмкіндік береді

4. Мектеп жүйесі қайта іске қосылғаннан кейін мектепке қайтып келетін балалардың саны (%)

5. Төтенше жағдайларда қашықтан оқыту бағдарламаларын тарататын радиостанциялар / телебағдарламалар / онлайн-платформалар саны

6. Қашықтан оқыту әдістерін оқыған мұғалімдердің және / немесе Қашықтан оқытуды қолдау үшін ұсынылған материалдардың саны

7. Мектеп ашылғаннан кейін: мектептің жабылуы кезінде білім жоғалуын азайту үшін жеделдетілген бағдарламалар бойынша оқытылған мұғалімдердің саны.

8. Мектептің жабылуы кезінде оқу шығынын бағалау үшін оқуы бағаланған балалардың саны (%балалар)

9. Ең төменгі оқу стандарттарына сәйкес келетін мектептің жабылуы кезінде бағалаудан өткен балалардың пайызы

10. Ата-аналар мен қоғамдастық көшбасшыларын қашықтан оқыту материалдары мен оқыту әдістері туралы ақпараттандыру тетіктері арқылы қол жеткізген ата-аналар мен қамқоршылары бар елдердің саны.

Әлемнің 108 елі 2020 жылы мектептердің жабылуына байланысты орта есеппен 47 күндік күндізгі оқудың өткізілмегені туралы хабарлады, бұл оқу жылының төрттен біріне тең [16]. Кейбір елдер (және кем дегенде АҚШ-тың бір штаты) бұл әсерді азайту үшін арнайы репетиторлық бағдарламаларды бастады.

Осыған байланысты әрбір ел жіберіп алған білімдерін толықтыруға (шыңдауға) және білім берудің ағымдағы проблемаларын шешуге ғана емес, сондай-ақ болашақ сын-қатерлердің алдын алуға қызмет ететін жүйелі шараларды әзірлеуге тырысады. Ұлыбританияда оқушыларға оқудағы шығынның орнын толтыруға көмектесу үшін әзірленген ұлттық репетиторлық бағдарлама іске қосылды. Ел мектептерге оқушылардың академиялық қажеттіліктерін қанағаттандыруға көмектесетін тәрбиешілердің бүкіл армиясын жалдауға ниетті, бұл шамамен 450 миллион долларға тең. АҚШ.

Мамыр айында 2020 Билл және Крисси Хэслэм Foundation, Теннессидегі ұлдар мен қыздар клубтары сияқты ұйымдармен бірлесе отырып, Теннесси репетиторлық қызметін бастады корпус сынып оқушыларының көпшілігіне көмектесу үшін кем дегенде 1000 білікті колледж оқытушыларын жалдайды. Кейбір танымал білім беру зерттеушілері АҚШ-ты AmeriCorps сияқты ұйымдар арқылы оқу бағдарламаларын күрт кеңейтуге шақырды.

2020 жылдың маусымында Нидерланды үкіметі Жазғы мектептер, ұзартылған мектеп күндері және репетиторлық мектептер сияқты қосымша мектептерді қолдау үшін 278 миллион долларға тең соманы бөлу жоспарын жариялаған алғашқы ел болды. Білім министрлігі репетиторлық сабақ өткізу үшін арнайы оқытылған білім алушыларды жалдауды ұсынды.

Сондай-ақ, 2020 жылдың маусымында Ұлыбритания үкіметі білім беру саласындағы «жету жоспарына» 1 миллиард фунт стерлинг жұмсау жоспарларын жариялады. Мемлекеттік бастауыш және орта мектептер 650-2020 оқу жылына қосымша қаржыландыру үшін 21 миллион фунт стерлинг бөледі, бұл олардың білім алушыларыне коронавирустық пандемияға байланысты жіберіп алған оқуын аяқтауға көмектеседі. Мектептер қаражатты пайдалануға қатысты өз қалауы бойынша құқылы болады, бірақ Білім Министрлігі олардың бір бөлігін «мұқтаж адамдар үшін» шағын топтарда репетиторлыққа жұмсайды деп күтеді. Қалған 350 миллион фунт стерлинг «мектеп» құруға жұмсалады. «Ұлттық репетиторлық бағдарлама», бұл мектептерге екі миллионға жуық жағдайы нашар оқушыларға субсидияланған репетиторлық сабақтарға және тегін оқытушыларға қол жеткізуге мүмкіндік береді.

Білім алушылар мен колледждердің соңғы түлектерін тәлімгер-репетитор ретінде тарту экономикалық ынталандыру шарасы ретінде табысты болуы мүмкін.

АҚШ – та Теннесси репетиторлар корпусы іске қосылды-бұл бағдарлама колледж білім алушылары оқушылармен бірге covid-19-ға байланысты оқушығындарын азайту үшін жұптасып жұмыс істейді. Бұл тәжірибені қолдануға болады, өйткені Қазақстанда білім алушылардың, оның ішінде әлеуметтік осал санаттағы балалардың білімін жоғалтудың орнын толтыру мәселесі өзекті болып қалуда.

Әлеуметтік-экономикалық мәртебесі төмен адамдарды жоғары білім алуға тарту жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білімнің қолжетімділігі мен теңдігін кеңейтудегі жаһандық үрдіс болып табылады. Жоғары білім адамның әлеуметтенуіне ықпал етеді, оған қоғамның әлеуметтік, мәдени және экологиялық дамуына үлес қосуға көмектеседі. Мысалы, Австралияда әлеуметтік-экономикалық мәртебесі төмен қабілетті азаматтарды жоғары біліммен қамту мақсатында жоғары білімге қатысу және әріптестік бағдарламасы (The Higher Education Participation and Partnerships Programme) табысты жұмыс істейді.

Жастардың өңірлерде жоғары білім алу мүмкіндіктерін ұлғайту өңірлік жоғары оқу орындарының (Ресейдегі «тірек жоғары оқу орындары» бағдарламасы, Австралиядағы өңірлік университет орталықтарының (the Regional University Centres Programme) бағдарламасы) мүмкіндіктерін күшейту арқылы жүргізіледі. Қазақстанда осы тәжірибені білім алушылардың де, сондай-ақ профессорлық-оқытушылық құрамның да кетуін болдырмау үшін трансшекаралық өңірлік жоғары оқу орындарына баса назар аудара отырып қолдануға болады.

COVID-19 барлық елдердің білім беру жүйелеріндегі басымдықтарға назар аударды. БҰҰ-ның бағалауы бойынша, пандемия кезінде мектепке дейінгі және орта мектептердің 500 миллионға жуық оқушысы қашықтан оқытуға қол жеткізе алмады – олардың төрттен үш бөлігі кедей үй шаруашылығында немесе ауылдық жерлерде тұрды.

ЮНЕСКО әлем халқының жартысына жуығы (шамамен 3,6 миллиард адам) әлі де Интернет байланысы жоқ екенін айтады. Бұл дегеніміз, әлемдегі білім алушылардың кем дегенде 463 миллионы немесе үштен бірі қашықтан оқытуға қол жеткізе алмайды, негізінен онлайн оқыту саясатының жоқтығынан немесе үйден қосылу үшін қажетті жабдықтардың жоқтығынан. Оқушылардың да, мұғалімдердің де цифрлық контентпен жұмыс істеу дағдыларының болмауы мәселені одан сайын ушықтырады.

Қашықтан оқытуды жүзеге асыру кезінде елдер пандемия басталғанға дейін сандық және инфрақұрылымдық дайындық деңгейіне байланысты әртүрлі шешімдерді қолдана және бейімдей отырып, жағдайдан басқаша шықты. Бірнеше ел (Сингапур, Франция) пандемиядан бірнеше жыл бұрын жасалған ұлттық LMS шешімдерін қолданды. Қытай dingtalk қосымшасын Қашықтан білім беру қажеттіліктеріне бейімдеді, ол бастапқыда елдің бизнес

қоғамдастығына арналған. Zoom, Skype, MS Teams, Google Classroom сияқты оқу үдерісін ұйымдастыру және синхронды онлайн-сабақтарды өткізу бойынша бүкіл әлемге танымал бағдарламалар барлық елдерде, соның ішінде Қазақстанда да қолданылды [17]. Қазақстан сонымен қатар білім берудің барлық деңгейлерін, атап айтқанда, мектептегі білім берудің барлық сыныптары мен пәндерін онлайн сабақтармен қамти отырып, сандық және сапалық тұрғыдан цифрлық білім беру контентін өсіруде.

Қазақстанда қашықтан оқытуды дамыту

Қашықтан білім беру технологияларын әзірлеу және пайдалану Қазақстандағы оқыту жүйесінде барынша танымал болып келеді. Өз кезегінде қашықтан білім беруді дамыту халықаралық стандарттарға сәйкес Ұлттық білім беру жүйесін реформалау және жетілдіру және халықаралық білім беру кеңістігіне интеграциялау үшін қажет. Бұл міндет білім беру саласындағы мемлекеттік саясаттың маңызды аспектілерінің бірі болып табылады және Қазақстанда қашықтан білім берудің инновациялық технологияларын енгізу үшін нақты алғышарттар жасалады.

Мұны келесіде көруге болады. Соңғы деректер бойынша Қазақстанның [18] сауатты халқы 99,5% құрайды және біздің еліміз 177 елдің ішінде 14-орында тұр. Адами әлеуетті дамыту индексі бойынша Қазақстан 12 жыл ішінде 93-ші орыннан 73-ші орынға көтерілді. Гребневтің пікірінше, бұл фактілердің барлығы ел халқының ғылыми - техникалық прогрестің соңғы жетістіктеріне, атап айтқанда ақпараттық және телекоммуникациялық технологияларға негізделген жаңа білім беру технологияларын енгізуге дайын екендігін көрсетеді. Осыған қарамастан, білім беру жүйесінің өзі жеткілікті дайын емес. Мемлекет оның дамуына айтарлықтай және өсіп келе жатқан қаражат бөледі. Мысалы, өткен 2008 жылы білім беруге арналған мемлекеттік шығыстар 2004 жылмен салыстырғанда 2,8 еседен астамға ұлғайды. Олардың Жалпы ішкі өнімнің (ЖІӨ-нің) жалпы көлеміндегі үлесі 3,7% - ды құрады, бұл айтарлықтай жоғары көрсеткіш болып табылады.

Сондай-ақ, білім беру жүйесін реформалау аясында жаңартылған нормативтік-құқықтық база құрылды. Нұрмұхамбетова [19] және т.б. пікірінше, қашықтан ақпараттық технологияларға негізделген қазіргі заманғы білім отандық шекарадан асып, әлемдік кеңістікке айналады, мұнда әркім өзінің орналасқан жері мен тұрғылықты жеріне қарамастан, бүкіл әлемде сапалы білім ала алады. Сонымен қатар, бұл ел үшін халықаралық аренада өзін таныту, өзінің мәдени мұрасы мен саяси ұстанымымен бөлісу, бәсекеге қабілеттілігін арттыру үшін қосымша мүмкіндік болып табылады.

Қазақстан үшін жоғары сапалы қашықтан білім беру технологиялары мен ашық білім беруді енгізу де маңызды әлеуметтік проблемаларды шешу болып табылады. Біздің республикамыздың үлкен аумағы бар, ол салыстырмалы түрде аз халқы бар, оның елдегі төмен тығыздығын анықтайды. Халықтың көпшілігі қалалардан, облыстық және аудандық орталықтардан шалғай ауылдық жерлерде тұрады. Шағын жинақты мектептер немесе тек бастауыш мектептер

жұмыс істейтін елді мекендер бар. Шағын шаруа қожалықтары мен мал фермаларының пайда болуымен шалғайдағы жайылымдарда отбасылық топтар құрылады, мұндай топтардағы балалардың мектепке баруға мүмкіндігі жоқ. Мұндай жағдайларда адамдарды міндетті жалпы орта біліммен қамтамасыз етудің үлкен проблемасы бар. Мүгедектер мен мүмкіндігі шектеулі адамдар да тегін орта білім алуға қиындықтарға тап болады.

Осындай проблемаларды кәсіби білім беруде де байқауға болады, өйткені техникалық кәсіптік білім беру мекемелері (колледждер мен университеттер) негізінен жоғары білікті оқытушылар құрамы бар ірі қалаларда шоғырланған. Сонымен қатар, шеткері аймақта барлық санаттағы мамандардың тапшылығы байқалады, оны үйден шықпай-ақ халыққа кәсіптік білім алу мүмкіндігін беру проблемасын шешпей қанағаттандыру мүмкін емес. Бұл маңызды әлеуметтік проблемалар, онда азаматтардың белгілі бір санаттарының конституциялық құқықтарын бұзу элементі, сондай-ақ олардың тұрғылықты жері мен денсаулығына байланысты кемсітушілік бар. Мұны түсіне отырып, Үкімет мүмкіндіктер іздейді және осы мәселелерді шешу үшін барлық шараларды қабылдайды. Сонымен бірге қашықтан білім беру технологияларын енгізу басымдық болып саналады. Тәжірибе көрсеткендей, бұл мәселеде жоғары оқу орындары жетекші орын алады. Қазіргі уақытта көптеген университеттер заманауи ақпараттық технологиялар мен телекоммуникациялық жүйелерге негізделген Қашықтан білім беру элементтерін енгізуде. Сондай-ақ, университеттерде электрондық оқыту жүйелері, виртуалды зертханалар мен тренажерлер, электрондық оқулықтар және т.б. түрінде электрондық және білім беру ресурстары құрылып, енгізілуде. Жекелеген жоғары оқу орындарының белсенділігінің төмендігі ғана проблема болып отыр, мұны олардың иелігінде жақсы дамыған ресурстық базаның және ақпараттық технологиялар мен қашықтан оқыту саласындағы жоғары білікті мамандардың болмауымен түсіндіруге болады.

Белгілі бір жетістіктерді орта білім беру жүйесінде де көруге болады. Бүгінгі таңда мектеп бағдарламасы пәндерінің 90% - ға жуығы цифрлық түрге ауыстырылды. Салыстыру үшін, Эстонияда бұл көрсеткіш 80%, Нидерландыда - 96% құрайды. Сондай-ақ, мектепте білім берудің 90-ға жуық мазмұны е-форматқа көшірілді. Мектептердің 98% - ы интернетке қосылған және мектептердің 37% - ы кең жолақты Интернетке қосылған. Үш тілде интерактивті сабақтарға арналған қазақстандық ресурсты құру бойынша жұмыс жүргізілуде [20]. Профессорлық-оқытушылық құрамды білім беру үдерісінде интерактивті технологияларды пайдалануға жүйелі түрде оқыту жүргізіледі.

Біздің елімізде және шетелде қашықтан білім беру жүйесінің қалыптасуын талдай отырып, Нұрмұхаметов және т.б. сырттай және қашықтан білім беру технологияларының өзара тәуелділігі мен өзара байланысы бар және бұл бүгінгі күні қашықтан оқыту саласында жинақталған тәжірибе қашықтан оқытудың қазіргі заманғы моделін қалыптастыру үшін негіз болып табылады деп пайымдауға негіз береді деген қорытынды жасады.

Компьютерлік және интернет-технологияларды пайдалану бізге Қазақстанның әртүрлі өңірлеріндегі және бүкіл әлемдегі ұйымдастыру, білім беру және ғылыми-зерттеу салаларындағы оқу орындарының бөлінген ынтымақтастығы мен интеграциясын дамытудағы жаңа кезеңге өтуге мүмкіндік береді, ал гуманитарлық білім беру саласындағы қашықтан білім берудің неғұрлым тиімді моделі бірқатар оқу орындары үшін базалық болып табылатын ғылыми-әдістемелік бірлестіктер болып табылады жалпы ақпараттық кеңістіктің нақты интегралдық элементіне қызмет көрсету.

Қазіргі уақытта білім беруді дамытудың 2025 жылға дейінгі ұзақ мерзімді бағдарламасы әзірленді, онда білім беруді компьютерлендіру, оның ішінде қашықтан білім беру технологияларын енгізу мәселелері қаралады, басым міндет ретінде қаралады, дамып келеді.

IT-технологиялар саласындағы әлемдік жетістіктер негізінде білім беруді компьютерлендіру қазақстандық білім беруді инновациялық озыңқы дамыту үлгісін қамтамасыз етеді. Осыны ескере отырып, білім беруді компьютерлендірудің негізгі бағыттары бойынша дәйекті жүйелік саясат стратегиялық мақсат ретінде айқындалды. Бұл тенденциялар мыналарды қамтиды:

- нормативтік-құқықтық қолдау; компьютерлік паркті компьютерлендіру және жаңарту;

- бағдарламалық қамтамасыз ету;

- білім беру мекемелері мен басшылық үшін Интернетке кіру;

- отандық цифрлық білім беру ресурстарын құру;

- білім беру мекемелерінің мониторингі, талдау және басқару жүйесін автоматтандыру;

- оқытушы және басқарушы персоналды даярлау. Гүлсім Күнелекова атап өткендей, білім беру мекемелерінде Интернетті пайдалану және барлық деңгейдегі білім беруді басқару саласындағы саясат ақпараттық-коммуникациялық білім беру ортасын жан-жақты дамытуға бағытталған.

- Білім беру мекемелері мен әкімшілікті әртүрлі байланыс арналары (спутниктік, бөлінген, мобильді, кең жолақты, сымсыз және т.б.) негізінде жаһандық желіге 100% қосу жоғары өтімділікті қамтамасыз етуі тиіс.

- Интернетке сымсыз қол жеткізу аймақтарын, сондай-ақ технология негізінде ғылыми-білім беру желісін құру

- Білім беру мекемелерінің аумақтарында Wi-Fi және Wi-Max енгізу және оларды кейіннен ұлттық ауқымда білім беру мекемелерінің аумақтарын үздіксіз қамту аймағына біріктіру жоспарлануда [21].

- Ұялы байланыстың ұялы телефондары арқылы Интернет-ресурстарға Вар-қол жеткізу технологияларын енгізу және дамыту, өңірлік ақпараттық-білім беру корпоративтік компьютерлік желілерін біртұтас жалпыұлттық ақпараттық-білім беру компьютерлік желісіне интеграциялау көзделеді.

Жаһандық Интернет құрылымында қазақстандық білім беру сегментін өзінің инфрақұрылымы мен меншікті білім беру сегменті Нұрмұхаметов және т.б. Қазақстан Республикасындағы білім беруді компьютерлендірудің

стратегиялық бағыттарының бірі – білім беру мекемелерін мониторингтеудің, талдаудың және басқарудың жоғары технологиялық автоматтандырылған жүйесін құру деп атайды. Олар атап өткендей, ол тиімді құжаттық алмасуды және білім беру мекемелерінің есептік нысандарына сәйкес келетін стратегиялық деректердің жүйелік базасын қолдауды қамтамасыз етуі тиіс. Олардың пікірінше, жалпы білім беру жүйесінің және өндірістік және білім беру қызметінің әрбір саласы бойынша объективті жай-күйінің сапалы мониторингі қамтамасыз етілуі тиіс.

Сонымен қатар, Ақпарат және білім беру саласында педагогикалық басқарушы персонал маңызды рөл атқарады. Стратегиялық мақсаттарға сәйкес, ол өзінің кәсіби қызметінде ІТ - технологияларды кеңінен пайдалануға бағытталуы тиіс.

ІТ-технологияларға негізделген білім беру әдіснамасы бойынша курстарды орта, техникалық және кәсіптік оқу орындарында, сондай-ақ жоғары оқу орындарында мұғалімдерді даярлаудың оқу жоспарына енгізу ұсынылады.

Бұл стратегиялық бағыттар Білім беруді компьютерлендірудің, қашықтан және ашық білім беруді дамытудың барлық практикалық аспектілерін қамтиды. Бұл мәселені шешуге кешенді тәсілдің қолданылуын көрсетеді, бұл сізге сәттілікке үміттенуге мүмкіндік береді.

Қашықтықтан оқыту тәртібінің нормативтік құқықтық негізі

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңымен «қашықтан оқыту» ұғымы «қашықтан, оның ішінде ақпараттық-коммуникациялық технологиялар мен телекоммуникациялық құралдарды қолдана отырып, педагог пен білім алушылардың өзара іс-қимылы кезінде жүзеге асырылатын оқыту» ретінде нақтыланды (1-бап, 38-тармақ). Қашықтықтан оқыту нысаны тиісті әкімшілік-аумақтық бірліктерде (жекелеген объектілерде) төтенше жағдай, шектеу іс-шаралары, оның ішінде карантин енгізілген, төтенше жағдайлар жарияланған жағдайларда жүзеге асырылады, жергілікті атқарушы органдар мен білім беру ұйымдары білім беру саласындағы уәкілетті орган айқындайтын тәртіппен барлық білім алушылар үшін қашықтықтан оқытуды енгізеді (37-2-бап). <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z070000319>

Қашықтан білім беру технологияларын пайдалана отырып оқыту мынадай нормативтік құжаттар негізінде жүзеге асырылады:

✓ Қашықтықтан білім беру технологиялары бойынша оқу процесін ұйымдастыру қағидалары. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V1500010768>);

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2015 жылғы 20 наурыздағы № 137 бұйрығымен (Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2019 ж. 5 маусымдағы № 259 бұйрығымен толықтырулар енгізілген) бекітілген «Қашықтықтан білім беру технологиялары бойынша оқу процесін ұйымдастыру қағидаларына» сәйкес Қашықтықтан білім беру технологиялары бойынша оқу процесін ұйымдастыру қағидалары "Білім туралы" 2007 жылғы 27 ілдедегі Қазақстан Республикасы Заңының 5-бабының

25)- тармақшасына сәйкес әзірленген және қашықтықтан білім беру технологиялары бойынша оқу процесін ұйымдастыру тәртібін айқындайды.

Қашықтықтан білім беру технологияларын пайдалану арқылы оқу процесін ұйымдастыру білім алушыларға білім беру бағдарламаларын академиялық күнтізбелікке сәйкес меңгеру үшін жүзеге асырылады.
<https://adilet.zan.kz/kaz/docs/V1900018804>

✓ Орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім беру ұйымдары үшін білім алушылардың үлгеріміне ағымдағы бақылау, аралық және қорытынды аттестаттау жүргізудің үлгілік қағидалары (<https://adilet.zan.kz/rus/docs/V080005191>);

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2018 жылғы 30 қазандағы № 595 бұйрығымен (Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің м.а. 2021 жылғы 29 желтоқсандағы № 614 бұйрығымен толықтырулар енгізілген) бекітілген «Орта білім беру (бастауыш, негізгі орта және жалпы орта) ұйымдары қызметінің үлгілік қағидалары» 8- бөліміне сәйкес Тиісті әкімшілік-аумақтық бірліктерде (жекелеген объектілерде) төтенше жағдай, шектеу іс-шаралары, оның ішінде карантин енгізілген, төтенше жағдайлар жарияланған жағдайларда жергілікті атқарушы органдар мен білім беру ұйымдары білім беру саласындағы уәкілетті орган айқындайтын тәртіппен барлық білім алушылар үшін қашықтан оқытуды енгізеді.

✓ Коронавирустық инфекцияның таралуына байланысты шектеу шаралары кезеңінде білім беру ұйымдарында оқу процесін жүзеге асыру жөніндегі әдістемелік ұсынымдар

<https://www.gov.kz/memleket/entities/edu/press/article/details/20964?lang=ru>

«Коронавирустық инфекцияның таралуына байланысты шектеу шаралары кезеңінде орта білім беру ұйымдарында оқу процесін іске асыру жөніндегі әдістемелік ұсынымдар» коронавирустық инфекцияның таралуына байланысты шектеу шаралары кезеңінде қашықтан оқытуды ұйымдастырудың оңтайлы жағдайларын және орта мектепте жаңа оқу жылының ұйымдасқан түрде басталуын қамтамасыз ету мақсатында жасалынған (Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2020 жылғы «3 » сентября № 381 бұйрығына 1-қосымша, Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2020 жылғы «13» тамыздағы № 345 бұйрығына 2-қосымша. 31.03.2021 жылы № 37 шығыс хатымен толықтырулар енгізілген).

Әдістемелік ұстаным меншік түріне қарамастан барлық білім беру ұйымдарында пайдаланылады.

✓ Білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V1800017669#z199>).

2. ҚАШЫҚТАН ОҚЫТУ ФОРМАТЫНДА «ШЕТ ТІЛІ» ПӘНІН ОҚЫТУ АРҚЫЛЫ БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ ЛИНГВО-КОММУНИКАТИВТІК ДАҒДЫЛАРЫН ДАМУДАҒЫ ҒЫЛЫМИ НЕГІЗДЕРІ

Екінші тіл педагогика саласында грамматика және аударма әдісі, аудиофайл әдісі, гуманистік тәсіл және тілді оқытудың лингво-коммуникативтік тәсілі сияқты түрлі әдістер мен тәсілдердің пайда болғанын бәріміз жақсы білеміз. Жоғарыда аталған әдістер мен тәсілдер мақсатты тілді игеруге ықпал ету үшін екінші/шет тілін оқытуды қалай жүргізу керектігі туралы болжамдар негізінде пайда болды. Екінші жағынан, екінші тілді меңгеру мәселесіне арналған зерттеулер тілдің негізгі табиғаты, оны оқыту және игеру туралы құнды ақпарат алуға мүмкіндік берді. Браун айтқандай, бұл идеялар осындай әдістер мен тәсілдерге негізделген теориялық негіздерге өз үлестерін қосты. Кең мағынада, Маккарти тілдің табиғатына адам мен тілдердің әмбебап атрибуты ретінде осы атрибуттың нақты тілдік мінез-құлықтағы көрінісі ретінде әртүрлі көзқарастар қолданбалы лингвистиканың кәсіби дискурс ретінде нақты жағдайларда тілге қатысты мәселелерге қалай жауап беруі керек деген әртүрлі тұжырымдамаларға әкелгенін айтады. Басқаша айтқанда, тілдің не екендігі және оның теориялық тұрғыдан қалай жұмыс істейтіні туралы мәселелерді қарастырудың әртүрлі тәсілдері практикалық тұрғыдан тілге қатысты мәселелерді шешудің тиімді жолдарының пайда болуына алып келді.

Жоғарыда айтылғандай, лингвистикалық-коммуникациялық әдіс шет тілі педагогикасына жол болып табылады. Савиньонның пікірінше, екінші/шет тілін оқыту құзыретті болуы керек, оның ішінде мағынаны білдіру, түсіндіру және үйлестіру процестері бар. Бұл лингвистикалық-коммуникативтік әдіс оқытудың қандай да бір нақты әдісіне жатпайтынын көрсетеді; керісінше, бұл кез-келген әдіснаманы енгізу туралы түсінік бере алатын тәсіл, егер де лингво-коммуникативті әдістің негізі «оқушылардың коммуникативті іс-шараларға қатысуы арқылы функционалды тілдік қабілеттердің дамуына ықпал ететін бағдарламалар мен әдіснамаларды жасауға» бағытталған болса.

Шет тілін оқытудың лингвистикалық-коммуникативтік әдісінің ерекшеліктері

Даму тарихы

Шет тілі педагогикасына көзқарас ретінде лингвистикалық-коммуникативтік әдістің пайда болуын 1970-ші жылдардан бастап зерттеушілер, мұғалімдер және тілдік практиктер коммуникативті құзіреттілік ұғымын ойластырып, талқылай бастаған кезде байқауға болады.

Тілді коммуникативтік үйретудің (CLT) бастауларын 1960-шы жылдардың аяғынан бастап тілді оқытудың Британдық дәстүріндегі өзгерістерден іздеу керек. Осы уақытқа дейін ситуациялық тіл ағылшын тілін

шет тілі ретінде оқытудың негізгі Британдық тәсілі болды [22]. Тілді ситуациялық оқытуда тіл мағыналы ситуациялық әрекеттерде негізгі құрылымдарды дамыту арқылы зерттелді.

Британдық қолданбалы лингвистика мамандары сол кезде тілді оқытудың заманауи тәсілдерінде ескерілмеген тілдің тағы бір іргелі өлшемін - тілдің функционалды және коммуникативті әлеуетін атап өтті. Олар құрылымдарды қарапайым игеруге емес, тілді оқытуда коммуникативті шеберлікке назар аудару қажеттілігін көрді.

Шет тілдерін оқытудың әртүрлі тәсілдері үшін тағы бір ынталандыру Еуропадағы білім берудің өзгеруі болды. Еуропа елдерінің өзара тәуелділігінің өсуімен ересектерге еуропалық ортақ нарықтың және Еуропа Кеңесінің, Мәдениет және білім беру саласындағы ынтымақтастық жөніндегі өңірлік ұйымның негізгі тілдерін оқыту бойынша күш-жігерді жандандыру қажеттілігі туындады [23]. Білім беру Еуропа Кеңесі қызметінің негізгі бағыттарының бірі болды. Ол Тілдерді оқыту жөніндегі халықаралық конференцияларға демеушілік жасады, тілдерді оқыту туралы монографиялар мен кітаптар жариялады. Тілді оқытудың балама әдістерін қалыптастыру және дамыту қажеттілігі бірінші кезектегі міндет ретінде танылды.

1971 жылы сарапшылар тобы тілдік курстарды «бөлімдер немесе блоктарға» бөлінген, олардың әрқайсысы оқушының қажеттіліктерінің құрамдас бөлігіне сәйкес келетін және барлық басқа бөліктермен жүйелі түрде байланысты болатын жүйе-несиелер жүйесі бойынша дамыту мүмкіндігін зерттей бастады. Топ еуропалық тілдерді үйренетін қажеттіліктерді зерттеуді, атап айтқанда Британдық лингвист Д.А. Уилкинс [24], дайындаған алдын-ала құжатты қолданды. Уилкинс, тілді оқытудың коммуникациялық бағдарламаларын жасауға негіз бола алатын тілдің функционалды немесе коммуникативті анықтамасын ұсынды. Уилкинстің қосқан үлесі тіл үйренуші түсінуі және білдіруі керек коммуникативті мағыналарды талдаудан тұрды. Тілдің өзегін грамматика мен лексиканың дәстүрлі тұжырымдамалары арқылы сипаттаудың орнына, Уилкинс тілдің коммуникативті қолданылуының негізін құрайтын мағыналар жүйесін көрсетуге тырысты.

Еуропа Кеңесінің жұмысы; Уилкинс, Уид Доусон, Кендлин, Кристофер Брумфит, Кит Джонсон және басқа да Британдық қолданбалы лингвистердің тіл үйренудегі коммуникативті немесе функционалды тәсілдің теориялық негіздері туралы еңбектері; оқулық авторларының бұл идеяларды тез қолдануы; және осы жаңа қағидаларды Британдық тілдерді оқыту мамандарының, оқу бағдарламаларын әзірлеу орталықтарының қабылдауы, үкіметтер ұлттық және халықаралық деңгейде коммуникативті тәсіл немесе тілді коммуникативті оқыту деп аталуы танымал болды [25].

Тілді коммуникативтік оқыту (CLT) шет тілін оқытуда «коммуникативтік құзыреттілікті» білдіру үшін қолданылады. Ричардс атап өткендей, лингвистикалық-коммуникативтік әдісті дамытудың бірнеше маңызды кезеңдері бар. Бірінші кезеңде (1960 жылдардың аяғында) білім алушылар әдетте дедуктивті түрде оқытылады, сондықтан грамматикалық ережелер есте

сақтау, басқарылатын сөйлеу және т.б. сияқты аудио-лингвистикалық тәжірибелер арқылы нақты беріледі. Екінші кезеңде (1970-1990 жылдар) коммуникативтік тілді классикалық оқыту коммуникативтік құзыреттілікке көбірек көңіл бөледі. Мұнда мағыналы өзара әрекеттесуге баса назар аударылады, өйткені білім алушылар шынайы деп саналатын тапсырмалар немесе іс-шаралар негізінде оқиды.

Нунанның пікірінше, коммуникативті міндеттерге негізделген құрылым, ол коммуникативті тәсілдің бес ерекшелігін атады. Бес тәсілге интерактивті қарым-қатынасқа баса назар аудару, түпнұсқа материалдарды пайдалану, оқушыларға олармен жұмыс істеуге мүмкіндік беру, оқуға көмектесу үшін өз тәжірибелерін қосу және сыныпта оқу мен нақты әлемде қолдану арасындағы байланыс кіреді. Дәлел ретінде тәжірибе бойынша оқытуда Нунанның коммуникативті міндеттері бойынша оқыту орталығына жеке тәжірибе береді.

Әрбір адам жеке тәжірибені тіл үйрену ортасына енгізе алатындықтан, бұл оқу бағдарламасының мақсаты туралы түсінік береді. Ол маңызды өзара әрекеттесу міндеттеріне негізделген тілді оқыту лингвистикалық-коммуникативтік әдістің негізгі идеясы болуы мүмкін және болуы керек, бұл тілді оқытуға көп бағытты көзқарас болуы мүмкін екенін дәлелдеді. Бұл тақырыпқа тағы бір қызықты көзқарасты Литтлвуд жасады, онда ол лингвистикалық-коммуникативті әдісті екі негізгі нұсқаға бөлді. Біріншіден, лингвистикалық-коммуникативті әдіс коммуникативті функция орталық болатын жерде біз үйренетін нәрселермен айналысады. Мұнда рөлдік ойындар немесе пікірталастар сияқты әрекеттер тілдік құзыреттілікке қол жеткізу үшін, яғни сөзбен бірдеңе жасау үшін қолданылады. Екіншіден, ол мұны лингвистикалық-коммуникативті әдістің екінші түрін ұсыну арқылы салыстырды, ол оқушының қалай үйренетініне назар аударады, соған сәйкес ол тілді меңгерудің табиғи қабілетіне сүйенеді. Бұл негізінен саналы оқыту мен қателерді түзету тілді үйренуде артта қалатын тәсіл.

Жалпы, лингво-коммуникативті әдіс-бұл ағылшын тілін екінші немесе шет тілі ретінде оқытудың кең таралған тәсілі және оның негізгі мақсаты коммуникативтік құзыреттілікті қалыптастыру болып табылады. Бір қызығы, Джейкобс пен Фаррелл [26] лингвистикалық-коммуникативтік әдіс тәсілдерінде парадигманың ауысуын анықтады. Кейбір негізгі компоненттер төменде көрсетілген.

- Оқушының рөлі мұғалімге бағытталған, оқытудан оқушыға бағытталған, оқытуға ауысуға байланысты сыртқы ынталандыруларға бағытталған.

- Оқу процесі өнімге бағытталған, оқытудан процеске бағытталған, оқытуға көшуге байланысты оқыту өнімімен салыстырғанда шоғырланған.

- Оқытудың элеуметтік табиғаты жеке, деконтекстуализацияланған оқушыға қарағанда көбірек бағытталған.

- Оқушылар арасындағы әртүрлілік жеке айырмашылықтарды қанағаттандыру үшін өзіндік ресурс ретінде қарастырылады.

- Ішкі қатысушылардың пікірлері субъективті және эмоционалды, инсайдерлік көзқарастар мен контекстің бірегейлігін қоса алғанда, осы

саладағы инновацияларды ескере отырып, сыныптан тыс пікірлерге көбірек көңіл бөледі.

- Мектеп пен сыртқы әлем арасындағы байланыс біртұтас оқытуға бағытталған.

- Оқушылардың мақсатқа деген ұмтылысын дамыту олардың нақты білімді неге игеретінін түсінуге көмектесуге бағытталған.

- «Бүтіннен бөліктерге» бағдарлау «бөліктен бүтінге» қарағанда көбірек бағытталған. Бұл мағыналы контексттер құруды және білім алушыларға форма мен функцияны қамтамасыз ететін функцияларды түсінуге көмектесуді білдіреді.

- Жаттығулар мен жаттығуларға емес, мағынасына бағытталған оқытуға ерекше назар аударылады.

- Өмір бойы оқу емтиханға бағытталған оқумен салыстырғанда мақсатты болып табылады.

Жоғарыда айтылғандай, Джейкобс пен Фаррелл парадигманың ауысуы лингвистикалық-коммуникативтік әдіс тәсілдерінде сегіз негізгі өзгеріске әкелгенін анықтады. Олар төменде келтірілген және түсіндірілген:

- Оқушының дербестігі сыныптарды демократияландыру, онда білім алушылар оқу бағдарламасын әзірлеуге қатысады, сонымен бірге өздерінің оқуына жауап береді.

- оқытудың әлеуметтік сипаты қоршаған ортамен өзара әрекеттесу арқылы оқыту, соның ішінде мұғалімдер, құрдастар және оқушылардың өздері тақырыпты үйретуге тырысқанда.

- оқу бағдарламаларының интеграциясы пәнаралық дизайн, онда білім алушылар пән салалары арасында байланыс орнатады, бұл күшті өзара әрекеттесуге, оқытудың терең мақсатына және жақсы талдауға әкеледі.

- мағынасына назар аудару ұзақ мерзімді оқыту мағыналарды түсінуге және қолдануға әкеледі, өйткені тіл мен ақпарат маңызды фрагменттер ретінде сақталады.

- алуантүрлілік, әр түрлі ортадан шыққан немесе ақыл-ой деңгейі әртүрлі білім алушылар жиналған кезде, әртүрлілік мағыналар мен коннотацияларды құруға көмектеседі.

- ойлау дағдылары Блум таксономиясына сүйене отырып, қазіргі уақытта оқушылар білімді есте сақтаудың орнына қолданады деп күтілетін жоғары деңгейлі ойлау қабілеттерін қолдайды.

- баламалы бағалау нақты жағдайларды модельдеудің жаңа әдістері біз дәлдікке бағытталған дәстүрлі құралдардан алыстаған сайын алға жылжуда.

- мұғалімдер серіктес ретінде мұғалімдер білім алушыларымен бірге өмір бойы білім алу сапарына барған кезде, түсінуді жақсы бағалау үшін көбірек тәжірибе мен тұжырымдарды қолдануға болады.

Савиньон лингвистикалық-коммуникативтік әдістің тарихи негізін көрсететін кейбір маңызды оқиғаларды бөліп көрсетеді. Савиньонның сипаттамасынан Тарихи контекстің кем дегенде екі түрін көруге болады: еуропалық контекст және американдық контекст. Еуропалық контексте, бір

жағынан, тез өсіп келе жатқан иммигранттар мен қонақтар топтарының тілдік қажеттіліктері және британдық лингвистикалық дәстүр, оның негізгі принциптері Ферт пен Холлидейдің тіл туралы тұжырымдамасынан басталады. Бұл тілдің функционалды-семантикалық бағдарламасының дамуына әкелді. Осыған ұқсас жағдай Германияда да орын алды, онда Юрген Хабермас сияқты қазіргі неміс философтарының жеке басының мүмкіндіктері мен автономиясын кеңейту қозғалысы тіл оқыту әдіскерлерін белгілі бір грамматикалық құрылымдардағы әлеуметтік мағыналардың алуан түрін қолдана отырып, автономды білім алушыларды жаттығулар жасауға итермелейтін оқу материалдарын жасауға шабыттандырды. Екі контекстен де көрінетін нәрсе, бұл қолданбалы лингвистер мен тіл практиктерін сол кездегі лингвистикалық теорияларды қосу арқылы осы мәселелерді шешуге итермелеген тілге қатысты нақты мәселелер. Әлеуметтік, сонымен қатар лингвистикалық контекст пен оқушының дербестігін қамтитын мағынаның потенциалы ретінде тіл идеялары еуропалық контексте лингвистикалық-коммуникациялық әдістердің пайда болуына және дамуына ықпал еткен байқаймыз.

Савиньон [27] атап өткен тағы бір тарихи фон — американдық контекст. Осы контексте лингвистикалық-коммуникативтік әдістің пайда болуы Хаймның Хомскийдің идеалды ана тілінің лингвистикалық құзіреттілігі туралы тұжырымдамасына теориялық реакциясымен сипатталды; оның орнына Хаймс коммуникативтік құзыреттілік ұғымын тілді әлеуметтік контексте қолданудың көрінісі ретінде ұсынды. Мұнда Джаймның коммуникативті құзіреттілігі ұғымы тілге әлеуметтік мінез-құлық ретінде, яғни әлеуметтік өзара әрекеттесуге қол жеткізуде мағынаны құру құралы ретінде жатады. Бұл жағдай АҚШ-тағы шет тілдерін оқыту әдіскерлері мен екінші тіл мұғалімдерін оқушылардың коммуникативті құзыреттілігін арттыру үшін тілдік сынып ортасына рөлдік ойындар, тілдік ойындар, модельдеу және тілдік викториналар сияқты коммуникативті іс-шараларды қосуға итермеледі.

Осылайша, лингво-коммуникативті оқыту әдісі Екінші / шет тілін оқыту тәсілі ретінде теориялар мен практика арасындағы диалектикалық процесті қамтитын кейбір өзгерістерге ұшыраған сияқты. Суарефтің пікірінше, нақты контекстегі өзекті мәселелер қолданбалы лингвистерді, оқытушылар мен тілдік практиктерді басқа пәндердің, әсіресе лингвистика, Психология және әлеуметтанудың тәжірибесіне сүйене отырып, осындай проблемаларды жеңуге итермеледі. Бұл Савиньон атап өткендей, лингвистикалық-коммуникативтік тәсілдің пәнаралық сипатын көрсетеді; және кең мағынада Маккарти, Каплан және Грейб және Грейб [28] көрсеткен қолданбалы лингвистикалық кәсіптің пәнаралық сипаты.

Сыныптарда оқытудың лингво-коммуникативтік әдісінің сипаттамасы

Жоғарыда көрсетілген лингвистикалық-коммуникативтік оқыту әдісінің қысқаша тарихы оның теориялық және практикалық негіздері туралы түсінік береді. Лингво-коммуникативті әдіс екінші тілді оқытудың теориясы мен практикасына негізделген тәсіл ретінде пайда болды. Маңызды ма? бұл жерде сұрақ туындауы мүмкін: тілдік-коммуникативтік әдіс сыныптағы практикалық жағдайларға қалай қарайды? Басқаша айтқанда, сыныпта оқытудың нақты жағдайларында лингво-коммуникативті әдістің негізгі сипаттамалары қандай? Бұл сұрақтың жауабы, әсіресе кәсіби оқыту мен оқытудың динамикалық ортасындағы нақты мәселелермен байланысты екінші тіл мұғалімдері үшін өте маңызды. Браун сыныптағы сабақтың мақсаттарына, тілдік әдістерге және оқушылар мен мұғалімдердің рөліне негізделген лингвистикалық-коммуникациялық әдістің өзара байланысты сипаттамаларын сипаттайды.

Біріншіден, Браун аудиториялық қызмет [29] арнаға сәйкес грамматикалық құзіреттіліктен, социолингвистикалық құзіреттіліктен, дискурсивті құзіреттіліктен және стратегиялық құзіреттіліктен тұратын коммуникативті құзіреттіліктің барлық компоненттеріне жан-жақты бағытталуы керек деп болжайды. Савиньон ұсынғандай, коммуникативтік құзіреттіліктің бұл компоненттерін бір-бірімен байланысты ескеру қажет. Осылайша, оқытудың лингвистикалық-коммуникативті әдісі мұғалімдерден оқушылардың осы құзіреттіліктерді игеруіне ықпал ететін коммуникативті міндеттер мен іс-әрекеттерді дамытуда жаңашылдық пен шығармашылықты талап етеді.

Екіншіден, Браун лингвистикалық-коммуникативті тәсілдегі оқыту әдістері білім алушыларға бір-бірімен коммуникативті өзара әрекеттесуге қатысуға мүмкіндік беруі керек дейді. Савиньон айтқандай, мағынаны білдіру, түсіндіру және үйлестіру Тұжырымдамасын дамытудың маңыздылығы осында туындайды. Осылайша, лингво-коммуникативті оқыту әдісі тілді бейсаналық контексте маңызды мақсаттарда қолдануды, яғни коммуникативті міндеттерде тілді прагматикалық, шынайы және функционалды қолдануды қажет етеді. Осы тұжырымдамаға сәйкес, Ли Мен Вэнпатин білім алушылар қатысуы керек лингвистикалық үлес мағыналы және түсінікті болуы керек деп санайды. Маңызды, шынайы, Функционалды және түсінікті лингвистикалық кіріспеден тұратын коммуникативті оқиғалардағы өзара әрекеттесудің арқасында білім алушылар мағынаны бір-бірімен білдіре, түсіндіре және үйлестіре алады.

Браун ұсынған сыныптағы лингвистикалық-коммуникативті оқыту әдісінің соңғы сипаттамасы-бұл оқушылардың рөлі орталық болып табылады, өйткені оларға өзіндік стильдері мен оқыту стратегиялары негізінде автономды оқытуды дамытуға мүмкіндік беріледі, ал мұғалімдердің рөлі екінші реттік, яғни фасилитатордың рөлі және оқушылардың іс-әрекетін басқару. Орталықтандыру идеясын Савиньон да ашты, ол оқытудың лингвистикалық-коммуникативті әдісі білім алушыларға тек процестер тұрғысынан ғана емес,

мақсаттар тұрғысынан да назар аударады. Процесс тұрғысынан білім алушыларға баса назар аудару Браун ұсынған оқытудың автономиясының бірдей тұжырымдамасын білдіреді, ал мақсатқа байланысты білім алушыларға баса назар аудару оқушылардың коммуникативті қажеттіліктері бағдарламаның мақсаттарын әзірлеуге және анықтауға негіз болуы керек дегенді білдіреді.

Коммуникативтік құзыреттілік модельдері

Сабақта лингво-коммуникативті оқыту әдісін қолдана отырып, сабақтардың тарихи алғышарттары мен сипаттамаларын жоғарыда талқылаудан лингвистикалық-коммуникативті оқыту әдісін тұжырымдау және енгізу коммуникативті құзіреттіліктің кейбір моделіне негізделуі керек екендігі айқын көрінеді. Алайда, коммуникативтік құзыреттілік модельдерін қарастырмас бұрын, құзыреттілік пен қарым-қатынас тұжырымдамасын түсіну керек. «Құзыреттілік» терминін әртүрлі тұжырымдамаларға қатысты зерттеушілер мен сарапшылар кеңінен қолданады. Цельсий-Мурсия [30] және т. б. бірнеше лингвистер мен қолданбалы лингвистика мамандары қолданатын терминнің кейбір тұжырымдамалық айырмашылықтарын қорытындылайды. Мысалы, Стерн құзыреттілік пен шеберлікті анықтайды, ал Савиньон құзыреттілікті динамикалық және контекстке тән деп санайды. Тейлор, керісінше, құзыреттілікті процесс ретінде емес, мемлекет немесе өнім ретінде қарастырады. Содан кейін Тейлор құзыреттілік, шеберлік және өнімділік арасындағы айырмашылықты жасайды, бұл құзыреттілік табиғатта тұрақты болса да, шеберлік динамикалық және процесс пен функциямен байланысты; екінші жағынан, өнімділік шеберлік қолданылған кезде болады. Екінші жағынан, «байланыс» терминін Савиньон «мағынаны білдірудің, түсіндірудің және үйлестірудің үздіксіз процесі» - деп анықтайды. Осылайша, коммуникативті құзыреттілік мағынаны білдіру, түсіндіру және үйлестіру процестерін сәтті орындау қабілетін көрсетеді және бұл процестер сөйлеу, мәтіндер, белгілер және т.б. сияқты өлшенетін немесе бағаланатын байланыс өнімдеріне әкелуі керек.

Коммуникативтік құзыреттілік тұжырымдамасымен айналыса отырып, кейбір лингвистер мен қолданбалы лингвистика мамандары бірнеше модельдерді ойлап тапты, оларды келесідей қорытындылауға болады.

Арна Моделі

Арнада төрт негізгі элементтен тұратын коммуникативтік құзыреттілік моделі енгізілген: грамматикалық құзыреттілік, социолингвистикалық құзыреттілік, дискурсивті құзыреттілік және стратегиялық құзыреттілік. Грамматикалық құзіреттілік дегеніміз-грамматикалық ережелер, лексика, фонология және графологияны қоса алғанда, лингвистикалық кодтарды білу. Социолингвистикалық құзіреттілік дегеніміз-белгілі бір жағдайда лексика, Регистр, сыпайылық және стильді дұрыс қолдануды қоса алғанда, әлеуметтік-мәдени кодтарды игеруді білдіреді. Дискурсивті құзыреттілік тілдік

құрылымдарды әр түрлі үйлесімді мәтіндерге біріктіру қабілетін көрсетеді. Стратегиялық құзіреттілік дегеніміз-қарым-қатынастың тиімділігін арттыратын және білім алушыларға қарым-қатынас кезінде қиындықтар туындаған кезде қиындықтарды өтеуге мүмкіндік беретін ым-ишара мен көз байланысы сияқты ауызша және вербалды емес коммуникациялық стратегияларды білу. Бұл модель әлеуметтік қарым-қатынас пен қарым-қатынаста мағынаны құрудың динамикалық процесін қамтитын тілді әлеуметтік мінез-құлық ретінде көрсетуге негізделген.

Цельсе-Мурсия, Дорней, Туррель моделі

Бұл модельге дискурсивті құзыреттілік, лингвистикалық құзыреттілік, акционалды құзыреттілік, әлеуметтік-мәдени құзыреттілік және стратегиялық құзыреттілік кіреді [31]. Бұл модельдегі әлеуметтік-мәдени құзыреттілік термині бірінші модельдегі социолингвистикалық құзыреттілік сияқты ұғымды білдіреді. Қалған төрт құзіреттілік арна моделінің құзыреттеріне салыстырмалы түрде ұқсас болғанымен, Бұл модельдегі акционалды құзіреттілік коммуникативті ниетті беру мен түсінудегі құзіреттілік ретінде анықталады, яғни іс-әрекеттің ниетін инвентарлық немесе ауызша сөзбаларды білуге негізделген тілдік формамен салыстыру арқылы анықталады (сөйлеу актілері және сөйлеу актілері жиынтығы). Осы модельдегі белсенділік құзыреттілігі.

Бачман және Палмар моделі

Осы жұмыста ұсынылған коммуникативті құзыреттіліктің соңғы моделі Бачман мен Палмердің жұмысынан алынған. Олардың моделіне ұйымдастырушылық білім мен прагматикалық білім кіреді. Ұйымдастырушылық білім дегеніміз-сөздерді түсіну және шығару үшін тілдің ресми құрылымын басқаруға қатысатын компоненттерді білу. Бұл білім грамматикалық білім мен мәтіндік білімді қамтиды. Екінші жағынан, прагматикалық білім білім алушыларға сөздер мен мәлімдемелерді олардың мағынасымен, тіл қолданушыларының ниетімен және тілді қолдану контекстінің тиісті сипаттамасымен байланыстыруға мүмкіндік беретін компоненттерді білуді білдіреді. Бұл білім функционалды білім мен социолингвистикалық БІЛІМНЕН тұрады. Сонымен қатар, модель алғашқы екі модельдегі стратегиялық құзыреттілікке ұқсас метакогнитивті компоненттерді немесе стратегияларды қамтиды.

Үш модельдің кейбір кішігірім айырмашылықтарына қарамастан, олардың тілді білу оның коммуникативті функциясына қатысты не екенін анықтау мен анықтаудағы әртүрлі негіздемелерін көрсететін болса да, олардың барлығы тілді білудің негізгі компоненттеріне және коммуникативті тапсырмаларды орындау кезінде әр компоненттің басқасымен қарым-қатынасына баса назар аударады. Сонымен қатар, үш модель белгілі бір дәрежеде егжей-тегжейлі және жан-жақты тұрғыдан эволюция мен даму жолын

көрсетеді. Коммуникативтік құзыреттіліктің үш моделін салыстыруды келесі суретте көруге болады (1-сурет).

1-сурет. Коммуникативтік құзыреттілік модельдерін салыстыру

Жоғарыда келтірілген суреттен канал моделіндегі социоллингвистикалық құзіреттілік функционалды білімді енгізу арқылы Цельсий Мурсия моделінде және т.б. одан әрі дамығаны анық. «Белсенділік құзыреттілігі» термині Бачман мен Палмер моделінде функционалды білімді енгізу арқылы. Соңғы екі модельдегі «акционалды құзыреттілік» және «функционалды білім» терминдері негізінен бірдей ұғымға, яғни білім алушыларға қазіргі және шынайы коммуникативті тапсырмалар мен іс-әрекеттерді орындауға мүмкіндік беретін тілдік функцияларды білуге қатысты. Айта кету керек, Цельсий-Мурсия моделі және т.б. тіл мұғалімдері мен практиктері үшін анағұрлым өміршең нұсқаны ұсынады, өйткені ол коммуникативті құзіреттіліктің теориялық негіздерін ғана емес, сонымен қатар коммуникативті тілдің оқу бағдарламасын жасауға интеграциялануы мүмкін мазмұнның мүмкін ерекшеліктерін әзірлейді және анықтайды. Келесі кестеде (1-кесте) осы модель ұсынатын мазмұн сипаттамаларының негізгі тұстары келтірілген.

1-кесте. Цельсе-Мурсия, Дорней және Соррельдің коммуникативтік құзыреттілік моделі

Құзыреттіліктер	Негізгі мазмұны
А. Сөйлеу қызметі	1. Байланыс 2. Дейксис 3. Сәйкестік 4. Жанрлық/туыстық құрылым 5. Ауызекі сөйлеу құрылымдары
В. Лингвистикалық (грамматикалық) құзыреттілік	1. Синтаксис 2. Морфология 3. Лексика 4. Фонология 5. Орфография
С. Акционалдық құзыреттілік	1. Тіл қызметін білу: а. Тұлғааралық қарым-қатынастар б. Ақпарат с. Пікір д. Сезім е. Сендіру ф. Мәселелер г. Болашақ сценарийі 2. Тіл актілерін білу
Д. Әлеуметтік-мәдени құзыреттілік	1. Әлеуметтік контекст факторлары 2. Стилистичестік орындылық факторлары 3. Мәдени факторлары 4. Вербалды емес коммуникативтік факторлар
Е. Стратегиялық құзыреттілік	1. Алдын-алу немесе қысқарту стратегиясы 2. Қол жеткізу немесе өтемақы стратегиялары 3. Уақыт созу немесе жеңу стратегиялары 4. Өзін-өзі бақылау стратегиялары 5. Өзара әрекеттесу стратегиялары

Мазмұн сипаттамаларының күрделілігін ескере отырып, негізінен жоғарыдағы суретте көрсетілгендей, шет тілі мұғалімдері мен практиктері өзектілік пен өзара байланыс принциптерін ескеруі керек. Басқаша айтқанда, олар кімге және қандай жағдайға байланысты екенін толық білуі керек, бірақ басқаларды елемей, белгілі бір құзыретке немесе оның нақты мазмұнына көп көңіл бөлмей. Осыған байланысты Жас, нақты мақсаттар, тілді меңгеру деңгейі және оқу шарттары сияқты білім алушылардың де, оқу айнымалыларының да талдауы оқыту мен оқытудың контекстіне сәйкес мазмұн сипаттамаларының матрицасын жасауда үлкен маңызға ие.

Оқытудың лингво-коммуникативтік әдісінің практикалық мәселелері

Оқытудың лингво-коммуникативті әдісін теориялық талқылаудан басқа, екінші/шет тілін үйренудің контекстеріне қатысты практикалық деңгейлерде лингво-коммуникативті оқыту әдісінің қандай проблемалары туындайтынын көру керек. Кем дегенде, қиындық тудыратын екі негізгі сұрақ бар: нақты контексте оқытудың лингвистикалық-коммуникативті әдісімен не болады және сыныпта оқытудың лингвистикалық-коммуникативті әдісінің жағдайын алға жылжыту үшін қандай аспектілерді ескеру қажет.

Бірінші мәселеге келетін болсақ, Савиньонның лингво-коммуникативті оқыту әдісінің тарихы теориялық болуға бейім екендігі туралы ескертуін қарастырған жөн, ал практикалық деңгейде лингво-коммуникативті оқыту әдісі туралы аз мәлімет бар. Басқаша айтқанда, тұжырымдамалық негіз ретінде лингво-коммуникативті оқыту әдісі мен оқыту және оқыту тәжірибесі ретінде лингво-коммуникативті оқыту әдісі арасында осындай алшақтық бар. Сато мен Клейнзассер жүргізген зерттеу көрсеткендей, жапондық австралиялық мұғалімдер өздерінің сабақтарында лингво-коммуникативті оқыту әдісін қолданатындығын мойындаса да, олардың практикасы әдебиетте кеңінен талқыланғандай лингво-коммуникативті тәсілге негізделмеген. Керісінше, олар өздерінің нанымдары мен практикалық тәжірибелеріне сүйене отырып, оқытудың лингвистикалық-коммуникативті әдісі деп тұжырымдайды. Индонезия контекстінде оқытудың лингвистикалық және коммуникативті әдісіне қатысты да осындай жағдай бар. Мысалы, Сумарди [32] жылғы оқу бағдарламасы енгізілгеннен бері Индонезияда ағылшын тілін шет тілі ретінде оқытуда коммуникативті тәсіл енгізілгенімен, тіл мұғалімдері практикалық тұрғыдан грамматика мен аударма әдісін өздерінің оқытушылық тәжірибесінде қолдануды жөн көреді деп мәлімдейді. Сол сияқты, Мантири Индонезиядағы көптеген ағылшын тілі мұғалімдері үшін лингво-коммуникативті оқыту әдісі көбінесе шешімнен гөрі проблемаға айналғанын, сондықтан оны сыныпта қалай жүзеге асыру керектігі туралы үлкен сенімсіздік танытатынын айтады. Бұл дәлел қолданбалы лингвистер үшін Каплан мен Грабенің қолданбалы лингвистиканың делдалдық функциясы деп аталатындығын зерттеуде маңызды түсінік береді. Қолданбалы лингвистердің, тілдік практикалардың және шет тілдері оқытушыларының алдында оқытудың лингво-коммуникативтік әдісіне қатысты теориялық түсіндірмелер мен идеяларды оқу жағдайларында қолдану міндеті тұр. Мүмкін, мұндай Медиация шет тілдерінің мұғалімдері үшін оқытудың лингвистикалық-коммуникативті әдісі деген не және ол сыныпта қалай жұмыс істей алатындығы туралы алдын-ала дайындық немесе оқу түрінде болуы мүмкін.

Екінші практикалық міндет оқыту мен оқыту жағдайларында лингвистикалық-коммуникативтік тәсілді ілгерілету үшін қандай факторларды ескеру керектігімен байланысты. Осыған байланысты кем дегенде екі маңызды сұрақ туындайды: тілдік оқу бағдарламасын әзірлеу және тілдік тестілеу немесе бағалау.

Тілдік оқу бағдарламасын әзірлеу мәселесіне келетін болсақ, Ланждың айтқандарын, атап айтқанда тілдік оқу бағдарламасы қазіргі уақытта дағдарыс жағдайында екенін атап өткен жөн. Дағдарыс негізінен оқу бағдарламасы негізделген парадигмамен байланысты. Ланждың [33] айтуынша, тілдік оқу бағдарламаларын жобалау және дамыту әлі күнге дейін негізінен көпжылдық аналитикалық парадигмаға негізделген, онда оқу бағдарламасына қатысты барлық нәрсені жоғарыдан төмен билік жасайды. Мұғалімдер мен оқушылардың оқу бағдарламаларын әзірлеуге өз үлестерін қосуға мүмкіндігі жоқ. Керісінше, жоғарыда айтылғандай, оқытудың лингвистикалық-коммуникативтік әдісінің табиғаты білім алушыларға процестерде де, мақсаттарда да бағытталған. Бұл тұрғыда лингво-коммуникативті оқыту әдісі практикалық зерттеу парадигмасын қабылдау қажеттілігін болжайды, ол Шуберттің [34] пікірінше, оқу бағдарламасын жасау мен қалыптастыруда төрт жалпы құбылыстың (мұғалімдер, білім алушылар, пән және орта) өзара әрекеттесуіне негізделген. Сондықтан лингво-коммуникативті оқыту әдісін насихаттау үшін тілдік оқу бағдарламасын жобалау және дамыту білім алушылар, мұғалімдер, пән және орта арасындағы өзара әрекеттесуді қамтуы керек. Бұл сонымен қатар бірлескен, кооперативті және интерактивті оқыту ұғымдарына Оксфорд жақтайтын лингво-коммуникативті оқыту әдісінің негізгі бағыттары ретінде қатысты.

Жоғарыда айтылғандай, шет тілі/екінші тілі бойынша оқу бағдарламасының дағдарысы көптеген елдерде әлі де жалғасуда. Оқу бағдарламасын әзірлеу ұғымы, әдетте, кәсіби дискурс ретінде түсініледі, онда мектеп ортасынан тыс сарапшылар тобы оқу бағдарламасына қатысты барлық нәрсені анықтайды. Оқу бағдарламасын құру кезінде оқыту мазмұны мен процестерімен өзара әрекеттесудегі мұғалімдер мен оқушылардың рөлі мойындалмайды (егер ол мүлдем мойындалмаса). Мұны орта мектептерге арналған ағылшын тіліндегі оқу бағдарламасының қалай жасалғандығы туралы тарихи дәлелдер дәлелдейді. Саясат пен «жоғарыдан төменге» механизмінің табиғаты оқу бағдарламаларын әзірлеу процестерінің негізінде жатыр. Екінші жағынан, оқытудың жалпы мәселелері және оқу нәтижелері, мысалы, оқушылардың ағылшын тілінің грамматикалық қасиеттерін білуіне қарамастан, сөйлесе алмайтындығы әлі де жалғасуда. Осыған байланысты, Приионо ағылшын тіліндегі оқу бағдарламасындағы өзгерістер, содан кейін әдіснамаға бағдарланудың өзгеруі нақты мәселелерді шешпеген сияқты. Осылайша, оқытудың лингвистикалық-коммуникативтік әдісінің оқу бағдарламасы мұғалімдердің оны жүзеге асырудағы жаңашылдығы мен шығармашылығын ғана емес, сонымен қатар олардың оқыту мен оқытудың нақты тәжірибесі арқылы оқу бағдарламасын қалыптастыруға, қайта қарауға және қайта қарауға белсенді қатысуын талап етеді.

Шахоми, Олдерсон және Банерджи [35] сияқты лингвистердің пікірінше, тілдік тестілеу мен бағалауға келетін болсақ, тілдік бағалау әлі күнге дейін негізінен грамматикалық ережелердің жеке тармақтарын қолданатын сандық тәсілдерге негізделген. Мысалы, білім алушылар әдетте формулярға негізделген бірнеше таңдау сұрақтарын қолдана отырып тексеріледі (Jazadi). Бағалаудың бұл түрі, сөзсіз, коммуникативтік құзыреттілікті жан - жақты бағалау үшін аз маңызды, өйткені ол тек оның құрамдас бөліктерінің біріне-лингвистикалық құзыреттілікке назар аударады. Савиньон атап өткендей, лингвистикалық-коммуникативті әдіс тілдік бағалауды сандық тәсілдерден жоғары сапаға ауыстыруды талап етеді. Сол сияқты, Шохами тестілеудің дәстүрлі тәсілін сынға алады, өйткені оны билік жоғарыдан төменге қарай әзірлейді және жобалайды, сондықтан тестілеушілердің қажеттіліктеріне назар аудармайды. Оның орнына, ол оқу нәтижелерін бағалау үшін неғұрлым кең және жан-жақты ойларды ұсынатын бағалаудың көптік идеясын ұсынады. Нақтырақ айтсақ, Олдерсон мен Банерджи өзін-өзі бағалау, портфолио, әріптестерді бағалау және өнімділікті бағалау сияқты балама бағаларды дәстүрлі тестілеудің орнына оқу процестері мен нәтижелерін бағалау үшін қолдану керек деп санайды. Оқушылардың коммуникативті құзыреттілігін жан-жақты өлшеу үшін лингво-коммуникативті әдіс бағалаудың сапалы тәсілдерін және бағалаудың әр түрлі түрлерін (балама бағалар) енгізуді қажет ететіні анық.

Адам өмірінің әмбебап атрибуты ретінде тілге деген әр түрлі көзқарастар және осы атрибуттың көрінісі ретінде тілдер дегеніміз не, ол қалай жұмыс істейді және оны қалай үйренеді және үйренеді деген сұрақтарға әртүрлі теориялар мен көзқарастардың пайда болуына әкелді. Бұл факт қолданбалы лингвистердің тілге қатысты мәселелерді шешуде кәсіби дискурстарын қалай анықтауға және дамытуға әсер етеді. Екінші / шет тілі педагогикасына әртүрлі көзқарастардың пайда болуы қолданбалы лингвистердің классикалық жағдайларда эмпирикалық мәселелерді шешу үшін лингвистика мен басқа да тиісті пәндердің теориялық идеяларын басқаша қолданғанының дәлелі болып табылады.

Лингво-коммуникативті оқыту әдісі-бұл тілді әлеуметтік құбылыс ретінде қарастыратын тәсілдердің бірі. Оқытудың лингвистикалық-коммуникативті әдісі тұрғысынан тіл-бұл лингвистикалық және әлеуметтік мінез-құлық, онда өзара әрекеттесу және мағынаны құру олардың негізгі элементтерін құрайды. Оқытудың Лингво-коммуникативті әдісі Екінші/шет тілін оқыту дискурсивті, стратегиялық, социолингвистикалық/ әлеуметтік-мәдени, акционалды/Функционалды және грамматикалық құзіреттіліктерден тұратын коммуникативті құзіреттілікті дамытуға бағытталуы керек деп болжайды.

Оқытудың лингвистикалық-коммуникативті әдісінің тарихи негізі оқытудың лингвистикалық-коммуникативті тәсілі теориялар мен практиктер арасындағы диалектикалық процестің нәтижесінде пайда болды және

керісінше. Мұны, кем дегенде, еуропалық және американдық контексте суреттеуге болады. Екі контексте де функционалды лингвистика және Хаймның [36] коммуникативті құзіреттілік тұжырымдамасы сияқты лингвистикалық дәстүрлер тіл мұғалімдерін, әдіскерлер мен практиктерді сынып жағдайында оқытудың лингвистикалық-коммуникативтік әдісін алға жылжыту үшін іс-шараларды, тәжірибелер мен модельдерді үнемі әзірлеуге шабыттандырды.

Екінші / шет тілінің педагогикасына көзқарас ретінде оқытудың лингво-коммуникативті әдісі білім алушыларға бағытталған, яғни білім алушылар оқыту мен оқытудың процестері мен мақсаттары тұрғысынан Орталық орын алады. Осылайша, оқыту әдістері білім алушыларға коммуникативті тапсырмалар мен іс-әрекеттер арқылы мағынаны білдіру, түсіндіру және үйлестіру процесіне қатысуға мүмкіндік беруі керек. Сонымен қатар, лингво-коммуникативті оқыту әдісі теориялық деңгейде кеңінен қабылданғанына қарамастан, практикалық деңгейдегі нақты проблемалар әлі де бар екенін атап өткен жөн. Тілдік оқу бағдарламасын әзірлеу және тілдік бағалау мәселелері практикалық тұрғыдан лингво-коммуникативтік оқыту әдісінің проблемаларына жатады.

Қашықтан оқыту жағдайында шет тілін үйрену

Шет тілдерін қашықтан оқыту соңғы уақытта белсенді дамуда. Оқытудың бұл әдісі әлемдегі күндізгі білім беруді ығыстырады және тілдік білім беру жүйесінде барған сайын берік ұстанымға ие. Түрлі дереккөздерге сүйенсек, шет тілдерін қашықтан, яғни күндізгі оқу орындарына бармай-ақ үйренгісі келетін адамдардың үлесі жыл сайын 30-40% - ға өсіп келе жатқанын көреміз. Бұл көрсеткіштерге қол жеткізудің негізгі себептерінің бірі-бүкіл әлемде Интернеттің қол жетімділігі және оны білім беру қызметі аясында кеңінен қолдану. Онлайн сабақтарды нақты уақыт режимінде өткізу тәжірибесі әлемнің жетекші елдерінде кеңінен сұранысқа ие, көптеген танымал университеттер мұндай сабақтарды қашықтан өткізеді. Бүгінде қашықтан оқыту өзінің маңыздылығы мен қажеттілігін дәлелдеді. Білім беру қоғамдастықтарында оқушыларды қашықтан оқытуды жүзеге асыруға байланысты жақсы перспективалар бар екенін бәріміз білеміз.

Қашықтан тілдік білім беру курстарын зерттеу негізінен оқытудың тиімділігіне бағытталған тілдік дағдыларды, тілді оқытудың технологиялық аспектілері және дербес оқыту. Мысалы, табан мен Хопкинс [37] төрт тілдік дағдылардағы тәжірибені қамтамасыз ету, бағалаудың тиісті стратегияларын әзірлеу және оқушылардың білім беру контекстіне қосқан үлесі негізінде тілді қашықтан оқытудың екі тәсілін салыстырады. Екі түрлі университеттің қашықтан білім беру философиясын талдағаннан кейін олар кейбір ұқсастықтар мен айырмашылықтарды анықтады. Сондай-ақ, олар бұл университеттер білім алушыларға жақсы Тілдік курстар ұсынады деген қорытындыға келді, бірақ авторлар жоғары оқу орындарына қашықтан Тілдік курстар ұсынатын

технологияларға қатысты олардың орташа және ұзақ мерзімді әсерін қайта қарау керек деп кеңес береді. Өз кезегінде Ламперт қашықтан тілдік курстарда инновациялық даму жоқ екенін атап өтіп, білім алушылардың шет тілін үйренудегі жеке қажеттіліктері қанағаттандырылмайтындығын айтады. Сондай-ақ, ол бұл кемшіліктерді өтеу үшін жоғары деңгейлі дағдыларды үйретуге, икемді оқу модульдерін дайындауға үлкен мән беру керек, ал аз оқытылатын курстар Қашықтан оқыту бағдарламаларына енгізілуі керек деп санайды.

Өз зерттеуінде Уайт тілдерді қашықтан оқыту саласына сыни шолу жасайды. Оның айтуынша, қашықтан тіл үйрену оқыту мүмкіндіктері технологиялары арқылы тілді дамыту ретінде тұжырымдалған. Оның пікірінше, мазмұнды жеткізуден білім алушылар, мұғалімдер және Ана тілі арасындағы қарым-қатынасты жеңілдетуге ауысады. Ол тәуелсіз оқушы тұжырымдамасының маңыздылығын атап өтеді, бірақ сонымен бірге бұл тұжырымдаманы қашықтан білім беру арқылы қоғамдастықтың бірлескен оқуымен алмастыруға болады деп санайды.

Кейбір авторлар білім алушылардың қашықтан тіл үйренуге деген қарым-қатынасын бағалау үшін зерттеулер жүргізді. Глисан, Дадт және Хоу Қашықтан оқытудың екі аспектісін: жетістіктер мен қондырғыларды зерттей отырып, Қашықтан оқыту бағдарламалары жетістіктер мен қондырғыларға оң әсер етуі мүмкін екенін анықтады. Сол сияқты Рашид, Хохар және Тахир білім алушылардың Қашықтан білім берудегі баспа сөзіне қатынасын талдап, Қашықтан білім беру оқушыны баспа сөзі мен басқа да технологиялық құралдар арқылы оқуға мәжбүр етеді деген қорытындыға келді. Олар баспа сөзінің өзі нақты оқуды қамтамасыз етеді және оқулықты алмастыра алады деп мәлімдейді.

Ишик, Қаракиш және Гүлер білім алушылардың қашықтан оқытуға деген көзқарасына назар аударады, магистранттардың Интернет арқылы Қашықтан оқытуға деген көзқарасын зерттейді. Деректерді жинау үшін сауалнама мен демографиялық сауалнама пайдаланылды. Оларды зерттеу нәтижелері білім алушылардың Қашықтан оқытуға деген жалпы оң көзқарасы бар екенін көрсетеді. Білім алушылар қыздардың оқуға деген көзқарасы ер білім алушылармен салыстырғанда жағымды екендігі анықталды. Сонымен қатар, зерттеушілер білім алушылардың көпшілігі қашықтан оқытуда өзін жайлы сезінеді, дегенмен кейбіреулер интернеттегі сабақтарды «қызықсыз (сучно)» деп санайды.

Шет тілдерін оқытудың жаңа әдісіне көшудің артықшылықтары келесідей:

- шет тілін қашықтан оқыту әдістемесін пайдалану кезінде әр түрлі курстардың оқушылары мен тыңдаушыларының саны шектелмейді, оның негізгі себебі оқу процесінде оқушылардың отыратын орындарға және оқыту

үшін пайдаланылатын тиісті жабдыққа қажеттілігінің болмауы болып табылады.

- шет тілін қашықтан оқыту әлемнің кез келген елінде тұратын жоғары білікті оқытушылармен ынтымақтастық мүмкіндігін болжайды және осы оқытушылардың тұрғылықты жеріне және негізгі жұмыс орнына қарамастан, педагогикалық құрамды жұмысқа тартуға жақсы мүмкіндік береді.

- нақты уақыт режимінде қашықтан оқыту әдісі жабдыққа (проекторларға, камераларға және т. б.), оқу орнын жалға алуға және т. б. шығындардың болмауы есебінен оқуға жұмсалатын қаражатты едәуір үнемдеуге мүмкіндік береді.

- оқытудың заманауи озық әдістерін қолдану арқылы нақты оқу орнының жалпы беделін арттырады.

Оқушылардың көзқарасы бойынша ағылшын тілін қашықтан оқыту келесі маңызды мәселелердің арқасында тиімді. Шет тілдерін қашықтан оқыту кезінде барлық шетелдік оқу орындарында үнемі жұмыс істейтін кәсіби оқытушылармен жұмыс істеуге нақты мүмкіндік бар. Қашықтан оқытудың жеке сабақтарын оқушының өткен материалды есте сақтау, нақтылау немесе жанарту қажеттілігі туындаған кез келген уақытта жазуға және ойнатуға болады. Бейнеконференция өткізу және барлық оқу-әдістемелік материалдарды электрондық түрде ұсыну арқылы шет тілін қашықтан оқытуды ұйымдастыру кезінде қымбат тұратын оқулықтар мен оқу құралдарын сатып алу қажеттілігі туындамайды. Оқу-әдістемелік әдебиеттер жалпыға қолжетімді электрондық базада сақталады, оқушылар оны кез келген уақытта пайдалана алады. Қашықтан оқытудың тағы бір артықшылығы – шет тілдерін қашықтан оқытуда жеке тапсырмаларды орындау мүмкіндігі. Әр оқушы тапсырманы өз бетінше орындайды, сондықтан кез-келген мұғалімнің білім алушылармен өткізген жұмыс тапсырмаларының нәтижелерін бағалау объективті болып табылады.

Шет тілдерін қашықтан оқыту әдісі білім алушыларға де, оқытушыларға да ыңғайлы, өйткені ол келесі принциптерге негізделген:

- оқу процесін ұйымдастырудың еркін кестесі, бір аудиториядан екіншісіне ауысу немесе әртүрлі оқу орындары арасында ауысу қажеттілігінің болмауы

- заманауи білім беру технологияларын, мультимедиялық сүйемелдеуді еркін пайдалану, оларды техникалық себептер бойынша аудиторияларда жұмыс істеу кезінде пайдалану әрдайым мүмкін емес

- бейнеконференция арқылы оқытушы мен оқушы арасындағы еркін қарым-қатынас. Сондай-ақ, кез-келген шет тілін онлайн режимінде Қашықтан оқыту кезінде, яғни нақты уақыт режимінде, байланыс арнасын қазіргі уақытта жұмыс істеу үшін қажетті арнаға ауыстыру әрқашан мүмкін болатындығын атап өткен жөн, бұл білім алушыларға қажет болған жағдайда тікелей эфирде

сұрақтар қоюға, ал мұғалімдерге тиісті түсініктемелер мен сұрақтарға жауап беруге мүмкіндік береді. оқу процесінде береді.

Жоғарыда айтылғандарды талдай отырып, біздің елімізде кәсіби мұғалімдердің көмегімен шет тілдерін қашықтан оқыту мүмкін болғанын атап өтуге болады. Шағын қала тұрғындарының көпшілігінде шет тілін қашықтан оқыту мүмкіндігі бұрын қол жетімді болмады. Енді, осы мүмкіндіктің қол жетімділігіне қарамастан, шет тілдерінің ана тілдерімен тікелей жұмыс істеу, оларды табу, әдетте, қиындай түсуде. Осы заманауи әдістеме бойынша жұмыс істейтін курстар мен репетиторлардың кең таңдауы әрбір жеке білім алушының алдына қоятын нақты міндеттеріне байланысты шет тілдерін Қашықтан оқытудың оңтайлы бағдарламасын таңдауға мүмкіндік береді.

Миралиев Фаизиева, Исмаилова және Рахмановамен [38] бірге қашықтан білім беру тұрғылықты жеріне, жасына, өмір сүру және еңбек жағдайларына қарамастан, толық теңдік негізінде және әр адамның қабілетіне байланысты білім беруді қол жетімді етуге және сол арқылы халықтың білім беру қызметтеріне, ал жоғары сапалы мамандарға деген қажеттіліктерін қанағаттандыруға мүмкіндік береді; ілгері және үздіксіз білім берудің маңызды және конструктивті идеяларын жүзеге асыру, еңбек нарығының үнемі өзгеріп отыратын талаптарына жауап бере білу; халықаралық интеграцияны күшейту, әлеуметтік шиеленісті жеңілдету, халықтың әлеуметтік және кәсіби ұтқырлығын арттыру мақсатында мемлекеттік қаржыландыруды қысқартуды өтеу; білімді, кадрларды сақтау және көбейту.

Педагогикалық әдебиеттерде келтірілген зерттеулерге сәйкес, Қашықтан оқыту — бұл мақсатты және әдістемелік ұйым арқылы білім беру орталығынан қашықтықта тұратын білім алушылар мен білім алушылардың оқу-танымдық қызметін басқару технологиясы.

Қашықтан оқытуды ұйымдастырудың 3 түрлі формасы бар: онлайн (синхронды) және офлайн (асинхронды) және вебинарлардың үшінші кең таралған түрі. Онлайн оқыту-бұл Интернет-ресурстарды қолдана отырып, қазіргі уақытта белгілі бір қашықтықта мұғалімнің экранын қарау арқылы оқытуды ұйымдастырудың бір түрі. Офлайн оқыту-бұл интернет-ресурстар (электрондық пошта) арқылы мұғалім мен оқушы арасында ақпарат алмасуға мүмкіндік беретін оқыту түрі. Вебинар-бұл Интернет желісі арқылы семинарлар мен тренингтер өткізу нысаны.

Каменева мен Ленин [39] өз зерттеулерінде электронды оқыту технологиясының құралдарын екі үлкен топқа бөледі:

1. Синхронды Оқыту құралдары: чаттар, SKYPE, интерактивті тақталар, бейнеконференциялар

2. Асинхронды Оқыту құралдары: электрондық пошта, блогтар, форумдар, Twitter, бейне және аудио подкасттар, онлайн тестілеу.

Желілік коммуникациялардың асинхронды сипаты пайдаланушыларға уақытқа немесе орналасқан жеріне қарамастан, кез-келген уақытта диалогқа, форумға немесе диаграммаға қатысуға мүмкіндік береді.

Синхронды және асинхронды электронды оқыту және деректерді беру құралдарында көптеген артықшылықтар мен кемшіліктер бар.

Интернеттегі синхронды байланыс құралдарының артықшылықтары:

- білім алушылармен жеке байланысу мүмкіндігі;
- шешім қабылдау сессиялары тиімді және тиімді;
- қашықтан оқыту курстарында тікелей дауыстық байланыс;
- қоршаған ортадағы шындыққа ұқсас сөйлеудің өздігінен және бірқалыпты болуы сақталады;
- аудиториямен және басшылықпен жедел кері байланыс арқылы дауыстық байланысты уақытылы қолдау қамтамасыз етіледі;
- жеделдік, жедел ынтымақтастық және жеке байланыстар қосылады.

Интернеттегі асинхронды байланыс құралдарының артықшылықтары:

- сіздің шешіміңіз бен жауабыңыз туралы ойлануға уақыт пен мүмкіндік беріледі;
 - кез келген уақытта байланыс процесіне толық қатысу мүмкіндігі беріледі;
 - сөйлеу жылдамдығын өзгертуге болады және әртүрлі тілдік дағдылары бар Білім алушылар курсқа оңай қатыса алады.;
 - өткізу қабілеті төмен байланыс арналарын пайдалану мүмкіндігі;
 - қатысушылар уақытқа, орынға және процеске қарамастан өзара әрекеттеседі
- жоспарлау;
- қатысушылар жазбаша қарым-қатынас кезінде белгілі бір жайлылықты сезіне алады.

Интернеттегі синхронды байланыс құралдарының кемшіліктері:

- байланыс уақыты шектеулі, ойлануға уақыт аз;
- жоспарлау мәселесі әртүрлі уақыт белдеулеріндегі адамдарда немесе жұмыста бос емес адамдарда туындауы мүмкін;
- олар қосымша аппараттық және бағдарламалық жасақтаманы қажет етуі мүмкін;
- олар аудио және бейнеконференцбайланыс үшін жоғары өткізу қабілетін арналарды талап етеді.

Интернеттегі асинхронды байланыс құралдарының кемшіліктері:

- қатысушылар жеке қарым-қатынас пен ауызша қарым-қатынас болмауы мүмкін;
- топтық шешімдер қабылдау үшін ұзақ уақыт қажет болуы мүмкін;
- кері байланыс біраз уақытқа кешіктірілуі мүмкін: бірнеше күн немесе сағат.

Вебинар сияқты интерактивті құрал ("веб-семинардан") екі санатты да ұсына алады: синхронды және асинхронды электронды оқыту. Егер білім алушылар онлайн-вебинарға қатысып, нақты уақыт режимінде оқытушының дәрістерін тыңдап, чат арқылы сұрақтар қойса, бұл синхронды оқыту. Егер вебинар жазбасы сайттан алдын-ала жүктелген болса, бұл жағдайда асинхронды оқыту немесе электронды оқыту қолданылады.

Шет тілін оқытудың мақсаты оқушылардың сөйлеу мүмкіндіктері мен қажеттіліктерін ескере отырып, шет тілінде сөйлеу дағдыларын қалыптастыру болып табылады. Оқушыларға олардың білімі мен дағдыларын практикалық қолдануды көрсету маңызды. Сондай-ақ, егер білім алушылар қандай да бір себептермен сабаққа қатыспаса, оқушы тақырыпты өз бетінше оқып, берілген тесттерді, тапсырмаларды орындай алатындай немесе мұғаліммен тапсырманы немесе сабақ тақырыбын электронды оқу платформалары арқылы орындау кезінде туындайтын қиындықтарды талқылайтындай етіп сабақты әртараптандыруы керек. Қашықтан оқытудың көмегімен білім алушы шет тілдерін оқыту нысанын өз бетінше таңдай алады. Маңызды аспект шет тілдерін үйренуге ынталандыруды қалыптастыруды қамтиды. Осы мақсатқа жету үшін коммуникативтік жүйелі-әрекеттік тәсіл қолданылады. Ол шет тілін меңгерудің барлық аспектілерін, аспектілерін және операцияларын ақпаратпен жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыру, ақпаратты табуға және алуға қабілетті, өмір сүру кеңістігінде өз бетінше бағдарлай алатын шығармашылық тұлғаны дамыту сияқты барлық функцияларының кешенінде толық және теңгерімді қамтуды қамтамасыз етеді. Адам сөйлеуді басқалардың мінез-құлқына, ойлары мен сезімдеріне әсер ету үшін қолданады. Осылайша, оқушылар тілдік материалды жүйелеу негізінде әр түрлі іс-шараларға, нақты өмірлік қарым-қатынас жағдайларына қатысу арқылы қарым-қатынас дағдыларын үйренеді, бұл бізге жүйелі және белсенді тәсіл береді.

Қазіргі уақытта шет тілі интернетте белсенді оқытылатын мектеп пәндерінің бірі болып табылады. Демек, кез-келген адам кез-келген ыңғайлы форматта білім ала алады және кез-келген уақытта ана тілінде сөйлесе алады, соның ішінде шет тілін үйренеді. Алайда, шет тілі мұғалімдерінің алдында қиын міндет тұрды, бұл кезде барлық адамдар сабақтарды ақпаратқа қанық ету үшін Қашықтан шығуға мүмкіндігі болмады. Осы себепті мұғалімдерде келесі сұрақтар туындауы мүмкін:

- Бастауыш сынып оқушыларын оқытуды қалай ұйымдастыруға болады?
- Орта буын балаларын оқытуды қалай ұйымдастыруға болады?
- Ата-ананың иығына түсініктеме бермей, материалды қалай ұсынуға болады?

Егер жоғары сынып оқушылары онлайн режимінде өз бетінше оқи алатындығын ескеретін болсақ, ал төменгі сынып оқушыларына ата-

аналарының көмегі қажет болса, онда қашықтан оқыту кезінде барлық аспектілерді ескере отырып, оқытудың сараланған тәсілі қолданылады.

Миралиевтің және басқа да зерттеу авторларының пікірінше, білім беру процесінде заманауи ақпараттық технологияларды қолдану білім сапасын арттыруға нақты мүмкіндіктер жасайды. Алайда, білім беру және ғылыми қызметті ақпараттандыру деңгейі әлі де төмен екенін мойындау керек. Кез-келген елдің білім беру жүйесінде ақпараттық білім беру технологияларын дамыту үшін жоғары мектеп басты рөл атқаруы керек және оның негізгі міндеттері Қашықтан оқытуды дамыту және электронды кітапханалар құру, қолданыстағы желілік инфрақұрылымды жаңғырту және дамыту, сондай-ақ пайдаланылатын арналардың өткізу қабілетін арттыру болуы керек. Бұл жағдайда университеттер орта, жалпы және кәсіптік білім беретін оқу орындары үшін ақпараттық және телекоммуникациялық қызметтердің маңызды көзі бола алады. Мұндағы ең күрделі және маңызды буын-бұл жалпы білім беретін мектеп, өйткені ақпараттық технологиялардың ұзақ даму кезеңіне қарамастан, ол техникалық тұрғыдан өте нашар жабдықталған.

Осылайша, шет тілдерін қашықтан оқытудың кейбір тұжырымдамалары, бір жағынан, олардың дидактикалық қасиеттері мен телекоммуникацияның функцияларын, оқытудың технологиялық негізі сапасының мультимедиялық құралдарын, екінші жағынан, дидактикалық ұйымның тұжырымдамалық бағыттарын ескеруі керек. Қашықтан оқыту қазіргі деңгейдегі жалпы білім беру жүйесінің элементі ретінде. Сондықтан, шет тілдерін оқытуда қашықтан оқытудың маңызды бағыттарының бірі бірыңғай оқу ортасын және өзінің лицензияланған оқу бағдарламасын құру болып табылады. Сонымен қатар, Бағдарлама грамматиканың, фонетиканың, сөздік қордың базалық деңгейін, жаңадан бастаушыларға университеттен тыс шет тілін оқып үйренуге арналған тыңдалымды, сондай-ақ жоғары курс білім алушылары үшін ілгері деңгейді, журналистік мақалаларды, бейімделмеген мәтіндерді, ана тілінің аудиожазбаларын және функциялардың синхронды аудармасын қоса алғанда қамтуы тиіс.

«Шет тілдерін қашықтан оқытудың өзіндік ерекшелігі бар, өйткені ол сөйлеу әрекетінің әртүрлі түрлерін зерттеуді қамтиды» - атап өткен Зойрова. Оқу үшін, мысалы, оқу және жазу, Сіз өзіңізді желілік курспен шектей аласыз, өйткені сөйлеу әрекетінің бұл түрлері көлемді графика мен дыбыстық сүйемелдеуді қажет етпейді. Дегенмен, айтылымды, сөйлеуді және тыңдауды үйрену кезінде тек мәтіндік файлдармен шектелуге болмайды, дыбысқа сүйену керек, сонымен қатар оқушылардың ауызша сөздерін ынталандыратын түрлі жағдайлар жасау керек, яғни иллюстрациялық материалға сүйену керек. Мұндай материалды желілік курстарда пайдалану, біз білетініміздей, техникалық тұрғыдан мүмкін, бірақ іс жүзінде нақты жағдайды ескере отырып,

мұндай файлдарды қажет ететін жадтың көп болуына байланысты бұл өте қиын.

Захарованың [40] пікірінше, жоғары оқу орындарында шет тілін оқытудың басты мақсаты коммуникативті – коммуникативті құзіреттілікті қалыптастыру, яғни шетелдік мәтіндерді оқу кезінде жеткілікті толық ақпарат алу, сұхбаттасушыны түсіну, сонымен қатар өз ойын, көзқарасын ауызша және жазбаша білдіру мүмкіндігі.

Осылайша, «Шет тілі» пәнінің ерекшелігі – оқытудың мақсаты пәннің өзін білу емес, яғни тіл туралы (тілдік құзіреттілік), сонымен қатар қызмет әдісін (коммуникативті құзіреттілік) білу негізінде сөйлеу әрекетінің әртүрлі түрлерінің белгілі бір дағдылары мен дағдыларын дамыту болып табылады. Қызмет теориясына сәйкес кез-келген қызмет түрін оқыту тек осы қызметті жүзеге асыру барысында мүмкін болады. Демек, шет тілін үйрену кезінде білім алушылардың (және әр білім алушылардың) тәуелсіз әрекеттерін олар оқытатын сөйлеу әрекеті түрінде ұйымдастыру қажет. Егер білім алушыларға оқуға үйретілсе, онда әр білім алушыларға оқуға, оқуға мүмкіндік берілуі керек. Сөйлеуді үйрену кезінде әр оқушыға шет тілінде сөйлеуге, өз ойларын білдіруге мүмкіндік берілуі керек. Тыңдауға үйренген кезде әр оқушы шет тілінде сөйлеуді тыңдай білуі керек. Белгілі әдіскер И. Рахманов [41] тұжырымдаған қолданыстағы үлгіні есте ұстаған жөн: сөйлеу әрекетінің кез-келген түрін оқыту есту-моторикасына негізделген, сондықтан сөйлеу әрекетінің кез-келген түріне дағдыларды қалыптастыруда ауызша тәжірибе қажет.

Зерттеулер көрсеткендей, қазіргі уақытта халықтың едәуір бөлігі жоғары технологиялық қашықтан оқытудың, оның ішінде максималды интерактивтілікті қамтамасыз ететін интернет-технологиялар негізінде білім беру қызметтерін тұтыну үшін техникалық жабдықтардың жеткілікті деңгейіне ие, сондықтан тұтыну нарығы үшін ең қолайлы болып табылады. Маджумдар бұл технологиялық мүмкіндіктерді тиімді пайдаланудың міндетті шарты Қашықтан оқыту процесін және оқу процесін басқаруды қамтамасыз ететін жоғары сапалы мазмұн деп санайды.

Ғылыми-зерттеу институты. А. М. Шолохова, осы институттың ғалымдарына білім беру жүйесі үшін жаппай жоғары технологиялық Қашықтан оқытудың дамыған ақпараттық-білім беру ортасының маңызды сипаттамаларын қалыптастыруға мүмкіндік берді [42]:

1. Жүйелілік – орта тұтынушы талап ететін білім беру бағдарламаларын құруға қажетті пәндердің бүкіл циклі үшін бағдарламалық және әдістемелік құралдардың толық, жүйелі Үйлестірілген жиынтығы болуы керек.

2. Мультимедиялық қолдана отырып, оқу материалын визуализацияны барынша пайдалану, компьютерлік бағдарламалар мен телекоммуникациялық мүмкіндіктердің логикалық құралдары арқылы білім алушылармен

интерактивті өзара әрекеттесуді ұйымдастыру нәтижесінде туындайтын бағдарламалық-әдістемелік қамтамасыз етудің түбегейлі жаңа дидактикалық сапасы.

3. Оқытудың әртүрлі формаларында (күндізгі, кешкі, сырттай, экстернат) және дамыған және ең төменгі техникалық жабдықтардың әртүрлі конфигурацияларында дамыған дидактикалық құралдарды қолдануға мүмкіндік беретін кең функционалдылық.

4. Білім алушылардың әр түрлі талаптарға, ал оқытушылардың оқу мазмұнына жоғары бейімделуі-әр түрлі университеттерде құрылған білім алушылар үшін жарияланған және қол жетімді көптеген оқулықтар мен оқу құралдарына сүйене отырып, оқытушылар мен білім алушыларға қоршаған орта элементтерін олардың нақты талаптарын ескере отырып белсенді түрде өзгертуге мүмкіндік береді.

5. Технологиялық ұтқырлық - орта элементтерін университеттерде қолданылатын әртүрлі қашықтан оқыту технологияларында, соның ішінде case - Қашықтан оқыту жүйелерінде (аудиокассеталарды қамтуы мүмкін баспа медиасындағы оқу курсы), сондай-ақ теледидар – қашықтан оқыту (қосымша баспа материалдары бар бейне-оқу курсы) және Интернет-Қашықтан оқыту (компьютерлік бағдарламалар, электрондық-пошта, Интернет).

Педагогикалық ғылымды дамытудың қазіргі жағдайында ақпараттық технологияларды, телекоммуникацияларды және Қашықтан білім беру технологияларын негізге алатын ақпараттық қоғамды қалыптастыру контекстінде білім беру жүйесін дамытуға мүмкіндік беретін басым бағыттар айқындалды.

Көп деңгейлі педагогикалық білім беруді жетілдірудің бір мүмкіндігі-90-жылдардың ортасынан бастап белсенді дамып келе жатқан қашықтан оқыту. «Қашықтан білім беру» термині кейбір немесе барлық білім алушылар мен оқытушылар кеңістікте бөлінетіндігімен сипатталатын әртүрлі білім беру модельдерін білдіреді. Білім берудің барлық түрлері сияқты қашықтан білім берудің әртүрлі модельдері де оқыту процесінің негізгі компоненттері: пәндік мазмұнды таныстыру; оқытушылармен өзара әрекеттесу; практикалық тапсырмаларды орындау негізінде құрылады.

Қашықтан білім беру және қашықтан оқыту теориясының дамуын тарихи-педагогикалық талдау процесінде ғылыми зерттеулер саласы ретінде және білім беру инновациялық практикасы ретінде қашықтан оқытуды дамытудың әлеуметтік, техникалық және педагогикалық алғышарттары анықталды.

Шетелдік теорияларды, модельдерді, тұжырымдамаларды, қашықтан оқыту гипотезаларын талдау қашықтан оқыту тұжырымдамасының бірыңғай түсіндірмесі болмаса да, ол диалог түрінде жасанды түрде құрылған және

қашықтан оқытуға тән принциптер, әдістер мен білім беру технологиялары негізінде дамитынын көрсетеді [43].

Интернет мүмкіндіктерінің өсуін және оны білім беру процесінде пайдалануды талдау Интернетке негізделген жаңа ақпараттық технологияларды енгізу қашықтан оқытуды жетілдірудің перспективалы бағыттарының бірі екенін көрсетеді. Мектептегі білім берудің жаңа модельдерін жобалау процесінде білім беру ақпаратының максималды көлемін жеткізуді қамтамасыз ететін білім беру технологиялары қолданылуы керек.

Қашықтан оқыту форматында шет тілі сабақтарында оқушылардың коммуникативтік дағдыларын дамыту

Оқушыларды өз бетінше жұмыс істеуге тәрбиелеу, оқыту, коммуникативтік дағдыларды дамыту, бұл оқушылардың ойлау, қиял, есте сақтау қабілеттерін, дағдыларын, білім сапасын дамытуды қамтамасыз етеді. Психолог Л. С. Выготскийдің [44] айтуынша, «баланың дамуының шарықтау шегі – бұл тіл мен ойдың шығармашылығы». Оқу процесінде жаңа технологиялық әдістерді қолдану оқушылардың ойлау қабілетін дамытады, білім сапасын жақсартады, көкжиегін кеңейтеді, есте сақтау қабілетін арттырады. Оқыту мен дамытудың екі әдісі де жеке тұлғаны қалыптастыруға ықпал ететін маңызды көрсеткіштер болып саналады. Дамытушылық оқытуда оқушының ойлау, іздеу, зерттеу қабілеттері артады, талдау арқылы белгілі бір шешімге келуге, оны дәлелдеуге, өз пікірін білдіруге мүмкіндік беріледі.

Коммуникативті даму – бұл қарым-қатынастағы құзыреттілікті қалыптастыру, оның ішінде білім алушылардың қарым-қатынас пен бірлескен іс-әрекеттегі серіктес ретіндегі позициясына саналы бағдарлануы, қарым-қатынастың мақсаттары мен міндеттеріне сәйкес тыңдау, диалог жүргізу, проблемаларды ұжымдық талқылауға және шешім қабылдауға қатысу, ауызша және вербальды емес дағдыларды игеру негізінде құрдастарымен және ересектермен өнімді ынтымақтастық құру орыс, ана және шет тілдерінде еркін қарым-қатынас жасауға мүмкіндік беретін байланыс құралдары.

Оқушылардың коммуникативтік құзыреттілігін дамыту үшін жұмыс түрлері::

- сұрақ-жауап (мұғалім мен оқушылар)
- диалог (оқушы мен оқушы, мұғалім мен оқушы)
- қатысу (мұғалім мен оқушылар, Оқушы мен оқушы, мұғалім мен оқушы)
- жазылым (тақырыпқа байланысты мәтінмен жұмыс).

Жоғарыда аталған жұмыс түрлері қарым-қатынас дағдыларының алғашқы сатысы болып табылады, өйткені бұл жұмыс түрлерін мұғалім барлық сабақтарда үнемі қолдана алады. Ұзақ мерзімді тәжірибеге сүйене отырып, Дуда дамыған қарым-қатынас дағдылары бар білім алушылар белгілі бір

ақпаратты басқа адаммен немесе құрдастарымен бөлісе алады, сонымен қатар өз ойларын білдіре алады, басқалардың пікірін түсінеді.

Қарым-қатынас дағдылары әлеуметтік құзіреттілікті және басқа адамдардың, қарым-қатынас немесе қызмет бойынша Серіктестің позициясын ескере отырып, тыңдау және диалогқа қатысу, мәселелерді ұжымдық талқылауға қатысу, құрдастар тобына қосылу және құрдастарымен және ересектермен нәтижелі қарым-қатынас жасау және ынтымақтасу қабілеттерін қамтамасыз етеді.

Тиісінше, коммуникативтік дағдылардың құрамына мыналар кіреді:

- мұғаліммен және құрдастарымен оқу ынтымақтастығын жоспарлау-қатысушылардың мақсатын, функцияларын, өзара әрекеттесу тәсілдерін анықтау;

- сұрақтар қою-ақпаратты іздеу және жинаудағы бастамашыл ынтымақтастық;

- жанжалдарды шешу-мәселені анықтау, анықтау, жанжалды шешудің балама тәсілдерін іздеу және бағалау, шешім қабылдау және оны жүзеге асыру;

- серіктестің мінез-құлқын басқару-бақылау, түзету, серіктестің әрекетін бағалау;

- қарым-қатынас міндеттері мен шарттарына сәйкес өз ойларын жеткілікті толық және дәл жеткізе білу;

- ана тілінің грамматикалық және синтаксистік нормаларына сәйкес сөйлеудің монологиялық және диалогтік формаларын меңгеру.

Негізгі коммуникативті дағдыларды бөлу Выготскийдің анықтамасы бойынша психологиялық жас құрылымы мен динамикасы және Хевигхурсттың даму мәселелері теориясы тұжырымдамасына негізделген [44].

«Коммуникативті қызмет» термині келесі анықтамаларда көрсетілген:

1. Байланыс (интеракция) ретінде қарым — қатынас-серіктестің жеке ерекшеліктеріне, оның қарым-қатынас пен өзара әрекеттесудегі ұстанымына, әртүрлі пікірлерді ескеруге, коммуникативті мәселелерді шешу құралдарын игеруге, әсер етуге, дәлелдеуге және т. б.

2. Байланыс бірлескен қызмет (ынтымақтастық) ретінде — топтағы жұмысты ұйымдастыру және жоспарлау, соның ішінде келіссөздер жүргізу, ортақ шешім табу, бастама алу, қақтығыстарды шешу мүмкіндігі.

3. Байланыс интерентацияның шарты ретінде-қарым-қатынас құралы ретінде қызмет ететін сөйлеу әрекеттері (ақпаратты басқа адамдарға беру), жеке және танымдық рефлексияның қалыптасуын қамтамасыз етеді, көрсетілген мазмұнды түсінуге және игеруге ықпал етеді.

Білім алушы оқуға мүмкіндік алады:

- ынтымақтастық басқа адамдардың өз ұстанымын түрлі қарастыру және үйлестіру;

- әр түрлі пікірлер мен мүдделерді ескеріп, өз ұстанымыңызды негіздеңіз;

- мәселені шешудің пікірлері мен тәсілдерінің салыстырмалылығын түсіну;

- қақтығыстарды барлық қатысушылардың мүдделері мен ұстанымдарын ескеру, жанжалдарды шешудің балама тәсілдерін іздеу және бағалау негізінде нәтижелі шешу;

- бірлескен қызметте, оның ішінде мүдделер қақтығысы жағдайында ортақ шешімге келу және келісу;

- бірлескен іс-әрекетті ұйымдастыруда бастама көтеру (іскерлік көшбасшылық);

- бірлескен қызметте мақсатқа қол жеткізуге байланысты адамдарға қолдау көрсету және көмек көрсету;

- өз іс-әрекеттері мен серіктестің іс-әрекеттерінің негіздерін түсіну ретінде коммуникативтік рефлексияны жүзеге асыру;

- байланыс процесінде әрекетті құру үшін нұсқаулық ретінде серіктеске қажетті ақпаратты дәл, дәйекті және толық беру жеткілікті;

- диалогқа қатысу, сондай-ақ проблемаларды ұжымдық талқылауға қатысу, пікірталасқа қатысу және өз ұстанымын дәлелдеу, ана тілінің грамматикалық және синтаксистік нормаларына сәйкес сөйлеудің монологиялық және диалогтік формаларын меңгеру;

- әріптестерге құрметпен қарау, басқа адамға назар аудару, барабар тұлғааралық қабылдау, басқалардың қажеттіліктеріне барабар жауап беруге дайын болу, атап айтқанда, бірлескен қызметтің ортақ мақсатына жету процесінде серіктестерге көмек және эмоционалды қолдау көрсету негізінде қарым-қатынас пен ынтымақтастықтың моральдық-этикалық және психологиялық принциптерін ұстану;

- тиімді бірлескен шешімдер қабылдау үшін топ мүшелері арасында тиімді топтық талқылаулар ұйымдастыру;

- бірлескен іс-әрекетте топтың мақсаттарын нақты тұжырымдау және оның қатысушыларына осы мақсаттарға жету үшін өз күштерін көрсетуге мүмкіндік беру.

Қазіргі отандық педагогикада М. З. Биболатова коммуникативтік құзыреттіліктің келесі компоненттерін ұсынады:

1. Сөйлеу құзыреттілігі-сөйлеу әрекетінің төрт негізгі түрінде (сөйлеу, тыңдау, оқу, жазу) коммуникативтік дағдыларды дамыту.

2. Тілдік құзыреттілік-негізгі мектеп үшін таңдалған қарым-қатынас тақырыптары мен жағдайларына сәйкес жаңа тілдік құралдарды (фонетикалық, орфографиялық, лексикалық, грамматикалық) игеру; оқытылатын тілдің тілдік құбылыстары, ана және шет тілдерінде ойды білдірудің әртүрлі тәсілдері туралы білімді игеру.

3. Әлеуметтік-мәдени/мәдениетаралық құзыреттілік-негізгі мектеп оқушыларының тәжірибесіне, қызығушылықтарына, психологиялық

ерекшеліктеріне жауап беретін қарым-қатынас тақырыптары, салалары мен жағдайлары шеңберінде оқытылатын тіл елдерінің мәдениетіне, дәстүрлеріне, реалияларына баулу; мәдениетаралық қарым-қатынас жағдайында өз елін, мәдениетін көрсете білуді қалыптастыру.

4. Компенсаторлық құзыреттілік-ақпаратты алу және беру кезінде тілдік құралдардың жетіспеушілігі жағдайында жағдайдан шығу дағдыларын дамыту.

Отандық білім беру жүйесінде коммуникативтік құзыреттілікті қалыптастырудың 3 кезеңін бөліп көрсетуге болады:

1 кезең – жалпы бастауыш білім беру. А1 деңгейіне сәйкес келеді. Бастауыш жалпы білім беру деңгейінде білім алушыларда шет тілін оқыту нәтижесінде: «бастауыш (бастапқы) шет тілдік коммуникативтік құзыреттілік», яғни кіші оқушының сөйлеу мүмкіндіктері мен қажеттіліктерін ескере отырып, оқытылатын шет тілін иеленушілермен ауызша (тыңдалым және айтылым) және жазбаша (оқылым және жазылым) қарым-қатынас нысандарында қарым-қатынас жасауға әзірлік және қабілеттілік " қалыптасады; лингвистикалық ой-өрісі кеңейеді; оқытылатын тілдің құрылымы және оның ана тілінен кейбір айырмашылықтары туралы жалпы түсінік алынады.

2 кезең – негізгі жалпы білім беру. А2 деңгейіне сәйкес келеді. «Шет тілі» оқу пәнін игеру білім алушылардың негізгі мектептің тақырыбы мен тілдік материалы шегінде шет тілінде ауызша және жазбаша түрде шет тілін қолданушылармен, сондай-ақ шет тілін тұлғааралық және мәдениетаралық қарым-қатынас құралы ретінде пайдаланатын басқа елдердің өкілдерімен сөйлесуге мүмкіндік беретін шет тілін коммуникативтік құзыреттіліктің жоғары деңгейіне жетуіне бағытталған.

3 кезең – толық орта білім. В1 деңгейіне сәйкес келеді. "Шет тілі" (базалық деңгей) - шет тілінің базалық курсы менгерудің пәндік нәтижелеріне қойылатын талаптар:

1) қазіргі заманғы көп мәдениетті әлемде мәдениетаралық қарым-қатынас құралы ретінде табысты әлеуметтену және өзін-өзі тану үшін қажетті коммуникативтік шет тілдік құзыреттілікті қалыптастыру;

2) Оқытылатын тіл елінің/елінің әлеуметтік-мәдени ерекшелігі туралы білімді меңгеру және өзінің сөйлеу және сөйлеу емес мінез-құлқын осы ерекшелікке барабар құра білу; ана елінің және Оқытылатын тіл елінің/елдерінің мәдениетінде ортақ және әр түрлі ажырата білу;

3) түлектерге ауызша және жазбаша нысанда оқытылатын шет тілінің ана тілдерімен де, осы тілді қарым-қатынас құралы ретінде пайдаланатын басқа елдердің өкілдерімен де қарым-қатынас жасауға мүмкіндік беретін шет тілін меңгерудің шекті деңгейіне қол жеткізу болып табылады.

Коммуникативті құзыреттілік-бұл оқушының бөтен адамды қабылдау және шет тілінде өз сөйлеуін құру, қарым-қатынас жағдайларына, мақсаттары мен салаларына сәйкес келетін білімі мен дағдылары. Коммуникативті

құзыреттілікке келесі компоненттер кіреді: тілдік, сөйлеу, әлеуметтік-мәдени және компенсаторлық құзыреттілік және оқу-танымдық. Әрқайсысы өз кезегінде еркін және тиімді сөйлеу әрекеті үшін қажетті білім мен дағдылардың тізімін қамтиды:

- тілдік құзыреттілік-фонетика, лексика, грамматика және орфография, тыныс белгілері тарапынан білім мен дағдылар;

- сөйлеу құзыреттілігі – тіл арқылы ойларды қалыптастыру және қалыптастыру әдістері туралы Білім және сөйлеуді қабылдау және қалыптастыру процесінде осындай әдістерді қолдана білу;

- сөйлеу құзыреттілігі-сөйлеу, тыңдау, оқу арнасындағы білім мен дағдылар;

- әлеуметтік-мәдени құзыреттілік – тілді ұлттық мәдениетті білдіру нысаны ретінде түсіну, оқытылатын тілдің ұлттық мәдени ерекшеліктері туралы білу; осы мәліметтерді қарым-қатынас процесінде қолдана білу және оның сөйлеу мінез-құлқын тақырыпқа сәйкес түзету;

- компенсаторлық құзыреттілік-тілдік құралдардың жетіспеушілігі жағдайында қиын жағдайдан шығу мүмкіндігі.

Коммуникативті құзыреттілік кең мағынада барлық адам қызметінің негізі болып табылады. Ақпараттық кеңістікті дамытудың осы кезеңінде, сондай-ақ жаңа байланыс құралдарының пайда болуымен коммуникативтік құзыреттіліктің рөлі мен маңыздылығын жаңа жолмен бағалауға болады, ол жеке тұлғаның интеллектуалды дамуы мен қоғамның әлеуметтік-экономикалық дамуының негізіне айналады. Сондықтан бүгінгі күні коммуникативтік құзыреттілікті меңгеру мақсатымен қатар, кәсіби өзін-өзі анықтау, тұлғалық өсу және әлеуметтік бейімделу қабілеттерін тәрбиелеу және дамыту мақсаты қойылады; ынтымақтастықта жұмыс істей білу, қарым-қатынас мәдениеті, оның ішінде мәдениетаралық қарым-қатынас процесінде қарым-қатынас мәдениеті сияқты жеке қасиеттерді дамыту; азаматтың, сондай-ақ мәдениетаралық өзара іс-қимыл субъектісінің белсенді өмірлік ұстанымын қалыптастыру; шет тілін өз бетінше үйренуге, білімнің әртүрлі салаларында оның көмегімен кейіннен өз бетінше білім алуға дайындығы мен қабілетін дамыту; жобалық-зерттеу тәжірибесін алу зерттелетін тілді, соның ішінде таңдалған профильге сәйкес жұмыс.

Оқытудағы білімді тәсілден құзыреттілікке көшу, құндылық бағдарларының өзгеруі жағдайында мұғалімге оқушының білімін анықтауға, оларды жаңартуға, оқу материалын құрылымдауға, есте сақтауға және көбейтуге ғана емес, оларды практикада қолдануға мүмкіндік беретін жаңа әдістер мен технологиялар қажет. Бұл талаптар шет тілін оқытудың тиімді тәсілдері мен әдістерін іздеуге әкелді. Олар: проблемалық баяндау, пікірталас, сыни ойлау әдісі, ынтымақтастықта оқыту, Іскерлік және рөлдік ойындар, блиц-сауалнама әдісі, сауалнама жүргізу, жобалар әдісі.

Коммуникативті дағдылардың белсенді әдістері-оқу материалын игеру процесінде оқушылардың танымдық белсенділігін арттыруға негіз болатын оқыту әдістері. Қазіргі педагогикалық процесте қолданылатын әдістердің саны, түрі өте үлкен.

3. ҚАШЫҚТАН ОҚЫТУ ФОРМАТЫНДА «ШЕТ ТІЛ» ПӘНІН ОҚЫТУ АРҚЫЛЫ БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ ЛИНГВО-КОММУНИКАТИВТІК ДАҒДЫЛАРЫН ДАМУДЫҢ ӘДІСТЕМЕЛІК НЕГІЗДЕРІ

Оқыту әдісі ұғымы

Әдістеме аясында ғылым ретінде оның негізгі категорияларын қарастыру маңызды. Әдістеме тәсіл, жүйе, әдіс, әдіс және құралдар сияқты негізгі категорияларға негізделген. «Әдіс» ұғымы гректің «методос» сөзінен шыққан, ол ақиқатқа жетудің жолын, әдісін білдіреді. "Әдіс" термині сонымен қатар белгілі бір мәселені шешуге бағынатын, іс-әрекеттің әдісі, тәсілі немесе тәсілі, мақсатқа жету тәсілі, белгілі бір тәртіппен реттелген іс-әрекет, шындықты практикалық немесе теориялық игерудің әдістері мен операцияларының жиынтығы ретінде түсіндіріледі. Оқыту әдісі оқыту мақсатына жетудің тәсілі ретінде белгілі бір құралдарды қолдана отырып, әлеуметтік тәжірибені игеруде оқушылардың практикалық және танымдық іс-әрекеттерін ұйымдастыратын мұғалімнің дәйекті және реттелген іс-әрекеттері жүйесі болып табылады. Сонымен қатар, мұғалімнің іс-әрекеті, бір жағынан, оқытудың мақсатына, ассимиляция заңдылықтарына және оқушылардың оқу іс-әрекетінің сипатына байланысты, ал екінші жағынан, бұл іс-әрекетті, ассимиляция мен даму заңдылықтарын жүзеге асыруды анықтайды. Көптеген мұғалімдер әдістерді білім беру процесінің бірқатар мәселелерін шешуге бағытталған мұғалімдер мен білім алушылардың өзара байланысты іс-әрекетінің тәсілі ретінде қарастырады.

Қазіргі дидактиканың өткір мәселелерінің бірі-оқыту әдістерін жіктеу мәселесі. Қазіргі уақытта бұл мәселе бойынша бірыңғай көзқарас жоқ. Әр түрлі авторлар оқыту әдістерін топтарға және кіші топтарға бөлудің негізін қалайтындығына байланысты әртүрлі белгілерді қояды, бірқатар классификациялар бар. Жалпы білім алу көзі бойынша оқыту әдістерін жіктеу болып табылады. Осы тәсілге сәйкес мыналар бөлінеді:

1. ауызша әдістер;
2. көрнекі әдістер;
3. практикалық әдістер;
4. түсіндірме-иллюстрациялық;
5. репродуктивті;
6. проблемалық мәлімдеме;

7. ішінара іздеу;
8. зерттеу;
9. белсенді;
10. қарқынды.

Ауызша әдістер оқыту әдістері жүйесінде басты орын алады. Оларға әңгіме, түсіндіру, әңгіме, пікірталас, дәріс, кітаппен жұмыс жатады.

Оқытудың көрнекі әдістеріне оқу материалын игеру оқу процесінде қолданылатын көрнекі құралдарға, схемаларға, кестелерге, суреттерге, модельдерге, құрылғыларға, техникалық құралдарға айтарлықтай тәуелді болатындар жатады. Олар білім алушыларды объектілермен, құбылыстармен, процестермен көрнекі және сезімтал таныстыруды қамтиды.

Оқытудың практикалық әдістері оқушылардың практикалық іс-әрекетіне негізделген. Олардың негізгі мақсаты-практикалық дағдыларды қалыптастыру. Мұндай әдістерге жаттығулар, зертханалық және практикалық жұмыстар жатады.

Оқытудың түсіндірме және иллюстрациялық әдісінің мәні-мұғалім дайын ақпаратты әртүрлі тәсілдермен жеткізеді, ал білім алушылар оны қабылдайды, түсінеді және оны жадына жазады. Түсіндіру және иллюстрациялық әдіс-ақпаратты берудің ең үнемді әдістерінің бірі.

Оқытудың репродуктивті әдісінің мәні мұғалімнің тапсырмасы бойынша іс-әрекеттің қайталану (бірнеше) әдісінен тұрады. Мұғалімнің іс - әрекеті үлгіні жасау мен байланыстырудан, ал оқушының іс-әрекеті үлгі бойынша әрекеттерді орындаудан тұрады.

Проблемалық презентация әдісінің мәні мұғалімнің білім алушыларға проблема қойып, туындаған қайшылықтарды ашып, оны шешудің жолын көрсететіндігінде. Бұл әдістің мақсаты-ғылыми танымның, проблемаларды ғылыми шешудің үлгілерін көрсету.

Оқушыларды танымдық мәселелерді дербес шешуге біртіндеп жақындату үшін ішінара іздеу немесе эвристикалық оқыту әдісі қолданылады. Оның мәні мұғалім проблемалық тапсырманы жеке сұрақтарға бөледі, ал білім алушылар оны шешудің жеке қадамдарын жасайды. Әр қадам шығармашылық қызметті қамтиды.

Зерттеудің оқыту әдісі білімді шығармашылық қолдануды қамтамасыз етуге арналған. Оқушылар ғылыми таным әдістерін меңгереді, зерттеу іс-әрекетінің тәжірибесі қалыптасады.

Оқытудың белсенді әдістері – бұл оқушының іс-әрекеті нәтижелі, шығармашылық, ізденушілік сипатта болатын әдістер. Оқытудың белсенді әдістеріне дидактикалық ойындар, нақты жағдайларды талдау, проблемалық мәселелерді шешу, алгоритм бойынша оқыту, ми шабуылы және т. б. жатады.

Қарқынды әдістер қысқа мерзімде бір реттік сеанстармен («батыру әдісі») оқытуды ұйымдастыру үшін қолданылады. Бұл әдістер бизнесті, маркетингті, шет тілін оқытуда, практикалық психология мен педагогикада қолданылады.

Осылайша, оқыту әдістері бір-бірінен материал мазмұнының әртүрлі түрлерін игеруде білім алушылар жүзеге асыратын танымдық іс-әрекеттің сипатымен және оқушылардың осы әр түрлі іс-әрекеттерін ұйымдастыратын мұғалімнің іс-әрекетінің сипатымен ерекшеленеді. Оқушылар жүргізетін іс-әрекетке байланысты олар әртүрлі жалпы білім беру және әлеуметтік дағдыларды дамытады.

Әрі қарай, «тәсіл» деп аталатын санатты қарастырыңыз. Пікірталас әдіс пен тәсілдің арақатынасы мәселесі болып қала береді. Отандық әдіскерлер мен көптеген шетелдік зерттеушілер оқыту тәсілі іргелі рөл атқарады және жаңа әдіс негізделетін басым идея деп санайды. Әдіс пен тәсіл өзара байланысты және өзара тәуелді, олардың арасында қатаң, бекітілген бағыныштылық жоқ, олар үнемі өзара әрекеттесумен сипатталады.

Зерттеушілер бірауыздан оқытудың барлық жағдайлары үшін мүлдем дұрыс және тиімді әдіс жоқ деген пікір айтады және оқытудың ерекшелігін ескере отырып, әртүрлі әдістердің әртүрлі тәсілдерін, принциптері мен элементтерін біріктіру қажет деген қорытындыға келеді, өйткені кейбір жағдайларда тиімді нәрсе болуы мүмкін. Басқа оқу жағдайларында мүлдем қарама-қарсы нәтиже.

Оқыту принциптері-таңдалған бағыт пен осы бағытқа сәйкес тәсілдер негізінде тұжырымдалған оқу процесінің сипатын анықтайтын негізгі ережелер. Оқытудың нақты тұжырымдалған принциптері оқытудың не, қалай және қандай мазмұнын таңдау, қандай материалдар мен әдістерді қолдану туралы мәселені шешуге көмектеседі.

Қабылдау-белгілі бір іс-әрекеттермен байланысты әдістеменің негізгі категориясы, олардың жиынтығы қалыптасқан қызметтің мәнін құрайды. Оқыту принциптері, әдістері мен әдістері арасында тығыз байланыс бар: принциптер жиынтығымен сипатталатын әдіс нақты әдістер жүйесінде жүзеге асырылады. Әр әдіс өзіндік әдістер жүйесімен сипатталады, бірақ бірдей әдістерді әртүрлі әдістерде қолдануға болады. Әдістердің Ұтымды үйлесімі мен арақатынасы әдістің мәні мен тиімділігін анықтайды.

Шет тілдерін оқыту әдістемесі ғылым ретінде

Кез-келген оқыту – бұл білім беру және дағдылар мен қабілеттерді қалыптастыру. Мұндай білім, Дағдылар мен дағдылар жоспарланған оқу процесі болған кезде алынады. Оқу процесі сияқты күрделі жүйенің тиімді жұмыс істеуі үшін оның заңдылықтарын білу қажет. Оқыту заңдылықтары жиынтықта және оқыту теориясын немесе әдістемесін құрайды. Әдістеме педагогикалық ғылым болып табылады. Шет тілдерін оқыту әдістемесі - бұл шет тілі материалында оқытудың мақсаттарын, мазмұнын, әдістері мен

құралдарын, сондай-ақ оқыту мен тәрбиелеу тәсілдерін зерттейтін ғылым-ол оқу процесінің барлық субъектілерінің бір-бірімен және тілді игеру/оқыту объектісі ретінде өзара әрекеттесуі кезінде шет тілі мен мәдениетін оқыту мен зерттеуді зерттейді. Кез-келген ғылым сияқты, ол білім жинақтаудың тұтастығымен және олардың арасындағы байланыстардың қалыптасуымен ерекшеленеді.

Әдістеме ғылым ретінде оқу процесіне негізделген, оның компоненттері:

- мұғалімнің оқыту қызметі;
- оқытуды ұйымдастыру (мақсаттары, мазмұны, әдістері, тәсілдері мен құралдары);
- оқушылардың оқу іс-әрекеті.

Әрбір тәуелсіз ғылымның өзіндік зерттеу нысаны, өзіндік зерттеу тақырыбы және өзіндік терминологиясы, яғни категориялар мен ұғымдар жиынтығы бар. Әдістеменің зерттеу нысаны жалпы шет тілін оқыту процесі болып саналады. Демек, бұл оқу процесінің барлық компоненттерін қамтуы мүмкін. Сонымен, шет тілдерін оқыту әдістемесін зерттеу нысаны оқу процесінің нақты көрінісі болып табылады: сабақтар, сыныптан тыс жұмыстар, білім алушылардың өзіндік жұмысы, сонымен қатар мұғалім мен оқушылардың нақты іс-әрекеттері және шет тілдерін оқытудың барлық құралдары. Әдістеменің зерттеу пәні-шет тілдерін оқыту процесін модельдейтін көптеген әдістемелік теориялар. Әдістеменің пәні оқытудың мақсаттары мен мазмұны, оқыту принциптері, оқыту әдістері мен әдістемелік тәсілдер болып табылады. Техниканың пәні-қарым-қатынас құралы ретінде тіл. Шет тілдерін оқыту әдістемесі тілді оқыту моделін (жүйесін) теориялық негіздейді, эксперименттік тексереді және іс жүзінде іске асырады.

Айта кету керек, әдістемелік тұжырымдамалардың эволюциясы нәтижесінде екі функционалды әр түрлі әдістер пайда болды: жалпы және жеке әдістер. Жалпы әдістеме шет тілін оқыту процесінің заңдылықтары мен ерекшеліктерін, қай шет тілі туралы айтылғанына қарамастан зерттеумен айналысады. Сонымен, оқу материалын таңдау принциптері, сабақтың әртүрлі кезеңдеріндегі ауызша және жазбаша сөйлеудің арақатынасы және т.б. бірдей оқу жағдайында жалпы білім беретін мектептерде оқытылатын кез-келген тіл үшін бірдей болады. Жеке әдістеме белгілі бір шет тіліне тән тілдік және сөйлеу құбылыстарын оқытуды зерттейді. Жалпы және жеке әдістер өзара байланыста, жалпы әдіс жеке әдістердің тәжірибесі негізінде байытылады. Екінші жағынан, жалпы техниканың заңдылықтары жеке түрде көрінеді-осылайша оның теориясын байытады.

Әдістемелік ғылымның қарқынды дамуы жалпы техниканың тәуелсіз салаларының пайда болуына ықпал етеді:

1. Салыстырмалы әдістеме.
2. Тарихи әдістеме.

3. Арнайы әдістеме.

Салыстырмалы әдістеме – әр түрлі елдерде шет тілдерін оқытуды ұйымдастыруды зерттейді. Тарихи әдістеме – оқыту әдістерінің тарихын зерттейді. Арнайы әдістеме – оқыту теориясының жекелеген аспектілерін қарастырады, мысалы, Үштілділік жағдайында шет тілін оқыту. Әрбір ғылымның өзіндік зерттеу объектісі мен пәні, сондай-ақ зерттеу әдістері мен тұжырымдамалық аппараты-негізгі категориялардың жиынтығы бар.

Шет тілін оқытудың әдістемелік заңдылықтарын білу мұғалімнің кәсіби-әдістемелік шеберлігінің негізін құрайды. Бұл дегеніміз, егер мұғалім әдістемелік сауатты болса және белгілі бір оқу жағдайында шет тілін қалай оқыту керектігін жақсы білсе, мұғалім өзінің кәсіби қызметінде сапалы нәтижелерге қол жеткізе алады. Шет тілін оқытудың теориялық және қолданбалы негіздерін білмеу мұғалімге сынақтар мен қателіктер жіберіп, жоспарланған нәтижеге жетудің ең қысқа және тиімді жолын таңдауға мәжбүр болған кезде жағдай жасайды. Бірақ сонымен бірге тек білім жеткіліксіз екенін есте ұстаған жөн. Бұл білімді оқыту тәжірибесінде ұтымды және тиімді қолдана білу, осы білім негізінде игерілген әдістемелік әдістер мен жұмыс тәсілдерін өзгерту және оларды оқытудың жаңа жағдайларына көшіру өте маңызды.

Қашықтан оқыту жағдайында интернет ресурстар мен платформаларға шолу

Өткен жылы әлемде күтпеген жерден болған күрделі эпидемиологиялық жағдайлар оқу орындарын күндізгі оқу форматына балама нысандарды іздеуге итермеледі. Белгілі бір кезеңге қашықтан оқыту білім беру ұйымдарына келді. Мұғалімдер өз тәжірибесінде барлық білім беру Интернет-ресурстарын, соның ішінде білім беру сайттары мен электрондық білім беру бағдарламаларын пайдалана бастады. Нақты уақытта онлайн сабақтар өткізуге болатын платформаны таңдау туралы мәселе туындады. Оқушылардың лингвистикалық және коммуникациялық дағдыларын дамытудағы заманауи технологияларға келетін болсақ, соңғы онжылдықтардағы жетістіктердің бірі, бүкіл әлемдегі білім беру процесіне айтарлықтай әсер еткен Интернет деп аталатын Бүкіләлемдік компьютерлік желіні құру болғанын атап өткен жөн. Интернет арқылы қамтамасыз етілген тілдік ортада қарым-қатынас жасай отырып, білім алушылар нағыз өмірлік жағдайларға тап болады. Маңызды, нақты, қызығушылық пен қол жеткізуге болатын көптеген міндеттерді шешуге қатысатын білім алушылар өздігінен және оларға дұрыс жауап беруге үйрете алады, бұл түпнұсқа мәлімдемелерді жасауға ынталандырады [45]. Шет тілінің құрылымы мен сөздігін зерттеуге түрткі болатын мазмұнды түсінуге, жеткізуге және мағынаны білдіруге үлкен мән беріледі.

Қашықтан оқыту форматында лингво-коммуникативтік дағдыларды дамыту кезінде заманауи Интернет-технологиялардың оң мүмкіндігі кейде жер шарының екінші шетінде орналасқан бірегей интернет-ресурстарды пайдалану

мүмкіндігі болып табылады. Қазіргі заманғы мұғалімдердің сәтті қолданатын тағы бір мүмкіндігі-оқушылардың шығармашылық әлеуетін дамыту және ынталандыру. Интернеттегі ең жақсы дипломдар мен курстық жұмыстар, эсселер, оқу курсы бойынша жұмыстар жиынтығы білім алушыларға шағын зерттеу жүргізуге мүмкіндік беріп қана қоймайды, сонымен қатар оқытушыға оқытылатын курс бойынша материалдар банкі қалыптастыруға көмектеседі.

«Интернет-ресурстар» ұғымын қарастырған жөн. Интернет-ресурстар – бұл білім берудің белгілі бір сатысында және белгілі бір пәндік сала (атап айтқанда, шет тілі) үшін оқыту процесінде (білім беру және оқу-әдістемелік материалдар) пайдалану үшін арнайы құрылған, сондай-ақ білім беру жүйесін, білім беру мекемелерінің немесе білім беруді басқару органдарының қызметін ақпараттық қамтамасыз етуге арналған ресурстар.

Интернет желісінің білім беру ресурстарын мынадай бағыттар бойынша жіктеуге болады: сабақтарға арналған әдістемелік әзірлемелер мен дидактикалық материалдар; оқу бағдарламалары, вариативтік курстар, шет тілі бойынша оқу модульдері; электрондық оқулықтар; сабақтарға арналған презентациялар; сабақ жазбалары бар бейнематериалдар; шет тілі мұғалімдерінің жұмыс тәжірибесіндегі мақалалар, жұмыс жүйесінің ақпараттық-педагогикалық модульдері, педагогтердің педагогикалық бастамалары, практикалық қызметте жүзеге асырылған.

Технологияның соңғы жылдары қаншалықты дамығанын ескере отырып, білім алушылар өздерінің әлеуметтік және мектеп өміріне әсер ететін компьютерлермен, интернетпен, смартфондармен және басқа технологиялармен қоршалған. Олардың жаңа технологияларға тәуелділігі олардың үйреншікті оқуын өзгертеді, мұғалім жай ғана көрнекі бейнелерді пайдаланбай немесе оларға баспа материалдарын бергенде, олар қызықтырмайды. Осы жағдайды ескере отырып, оқыту стилін дәстүрлі әдістерден технологиялық интеграция бағытында өзгертуге айтарлықтай мүмкіндік бар.

Осылайша, сабақта ақпараттық технологияларды қолдану дәстүрлі оқыту әдістерін артта қалдырды. АКТ құралдарының көмегімен оқушыларды оқу іс-әрекетіне белсенді тартатын және зерттелетін материалды тереңірек түсінуге көмектесетін қызықты интерактивті оқу ресурстары мен тартымды сабақтар әзірлеуге болады.

Қашықтан оқыту форматындағы ең танымал платформалар-Skype, Google Hangouts, Google Stream, Wordwall, Quizlet, Zoom, Ted Talk, YouTube, Microsoft Team, Google Classroom, Miro және басқалар. Бұл ресурстар мұғалімдер мен білім алушылар арасындағы өзара әрекеттесудің көптеген түрлерін ұсынады. Шет тілін оқыту процесінде осы интернет-ресурстарды пайдалану сабақтың көрнекілігінің сапалы жоғары деңгейіне қол жеткізуге, сабақта оқушылардың іс-әрекетіне баса назар аударуды өз бетінше жұмыс істеуге ауыстыруға, оқуды

дараландыру мен саралауды жүзеге асыруға ықпал етеді, оқушылардың ғылыми-зерттеу қызметін жандандыру мүмкіндіктерін кеңейтеді. Үздіксіз кері байланыстың болуы оқу процесінің жандануына әкеледі, бұл оның динамизмін арттыруға ықпал етеді, зерттелетін материалға оң көзқарас қалыптастыруға әкеледі. Сонымен, келесі бөлімдердегі білім беру платформаларының негізгілерін толығырақ қарастырайық.

ZOOM онлайн платформасы

Қашықтан оқыту форматында шет тілін оқытудың аса тиімді құралы Zoom бағдарламасы болып табылады. Zoom Video Communications, Inc. штаб-пәтері Сан-Хосе қаласында (Калифорния) орналасқан, бұлтты есептеулерді қолдана отырып, қашықтан конференц-байланыс қызметін ұсынатын американдық коммуникациялық технологиялар компаниясы. Көрсетілген платформа нақты уақыт режимінде қарым-қатынас жасауға мүмкіндік береді, бұл білім алушыларды шет тіліне қашықтан оқыту нысанын таңдау кезінде негізгі фактор болып табылады. Өзінің функционалдық ерекшеліктерінің арқасында Zoom оқытушыларға қашықтан оқыту форматында мүмкіндігінше тиімді сабақ өткізуге мүмкіндік береді (2-сурет).

2-сурет. ZOOM онлайн платформасы

Бұл бағдарлама білім алушыларға ана тілдерімен, құрдастарымен қарым-қатынас жасауға, сонымен қатар тікелей ана тілінде өткізілетін топтық сабақтарға қатысуға мүмкіндік береді, осылайша білім алушылардың өзіндік тілдік ортаға "енуін" қамтамасыз етеді. Сонымен қатар, білім алушылар әңгімелесушінің қимылдарын, бет-әлпеттерін, интонациясын бақылауға, сондай-ақ артикуляциялық қозғалыстарды байқауға және дұрыс интонацияны

ұстауға, әңгімелесушінің сөйлеуіндегі фразалық стресстерге назар аударуға мүмкіндік алады. Бұл жағдайда оқушы айтылым мен артикуляцияны есте сақтай алады. Сондықтан мұғалім ZOOM арқылы сұхбаттасушыны Мұқият таңдауы керек. Осы бағдарлама арқылы оқушылар тыңдалым, сөйлеу дағдыларын дамытады, сөздік қорын арттырады, грамматикалық және лексикалық дағдыларды қалыптастырады, оқу мен жазуды (чат) үйретеді. Сондай-ақ, Zoom білім алушылардың өзіндік жұмысын ұйымдастыруға және олардың ынтасын арттыруға көмектесетінін атап өткен жөн. Платформа арқылы әңгімелесуге арналған тақырыптар әртүрлі болуы мүмкін: саяси, әлеуметтік, философиялық, жастар, білім беру, қызығушылық және т. б.

Zoom көмегімен чат бөлмелерін ұйымдастыруға болады-синхронды, көп жағдайда мәтіндік байланыс мүмкіндіктері, арнайы интернет ортасын ұсынады, онда пайдаланушылар белгілі бір тақырыпты талқылау үшін кездесулер ұйымдастырады.

Zoom қосымшаларды бейнеконференция функциясымен біріктіруге мүмкіндік береді, мысалы, сөздер мен өрнектерді жаттауға арналған интерактивті ойындар құру - Kahoot, шет тілінде online activities ұйымдастыру, білім алушылардан Dot Collection-мен кері байланыс алу, жеке сөздер мен сөз тіркестерінің аудармасын Word App-пен біріктіру.

Қосымша опцияларды қолдану оқуды қызықты және нәтижелі етеді. Оқулықтың электрондық нұсқасын қосу немесе, мысалы, экрандағы пікірлерді өшіру сияқты мүмкіндіктері бар, сондықтан Білім алушылар тақтаға сурет сала алмайды. Осылайша, білім алушылардың жасына назар аудара отырып, оқу процесін оңай басқаруға болады. Сессияға қатысушыларды тексеру үшін бізге чат көмектеседі, яғни кімнің тіркелгенін көруге болады. Сұрақ қоюдан ұялатын немесе микрофоны жоқ білім алушылар де оны чатқа жаза алады. Бір сөзбен айтқанда, оқыту тірі, пайдалы және сапалы болуы үшін платформаның әртүрлі мүмкіндіктері бар. Мұғалімге сессия қатысушылары бір-бірімен «эфирді бітеп тастайды» деп қамқорлық жасаудың қажеті жоқ, тек ұйымдастырушымен сөйлесуге рұқсат қажет.

Платформаның тағы бір маңызды функциясы-күту залы. Күту залында бөтен адамдар болуы мүмкін, сондықтан мұғалім, сонымен қатар ұйымдастырушы өзінің сессиясын көреді және шақырады. Білім беру процесінде Zoom платформасын пайдалану білім алушылармен өзара әрекеттесудің басқа мүмкіндіктерінен, тіпті электрондық пошта, мессенджерлер және басқа да сандық ресурстар сияқты сөзсіз артықшылықты көрсетті.

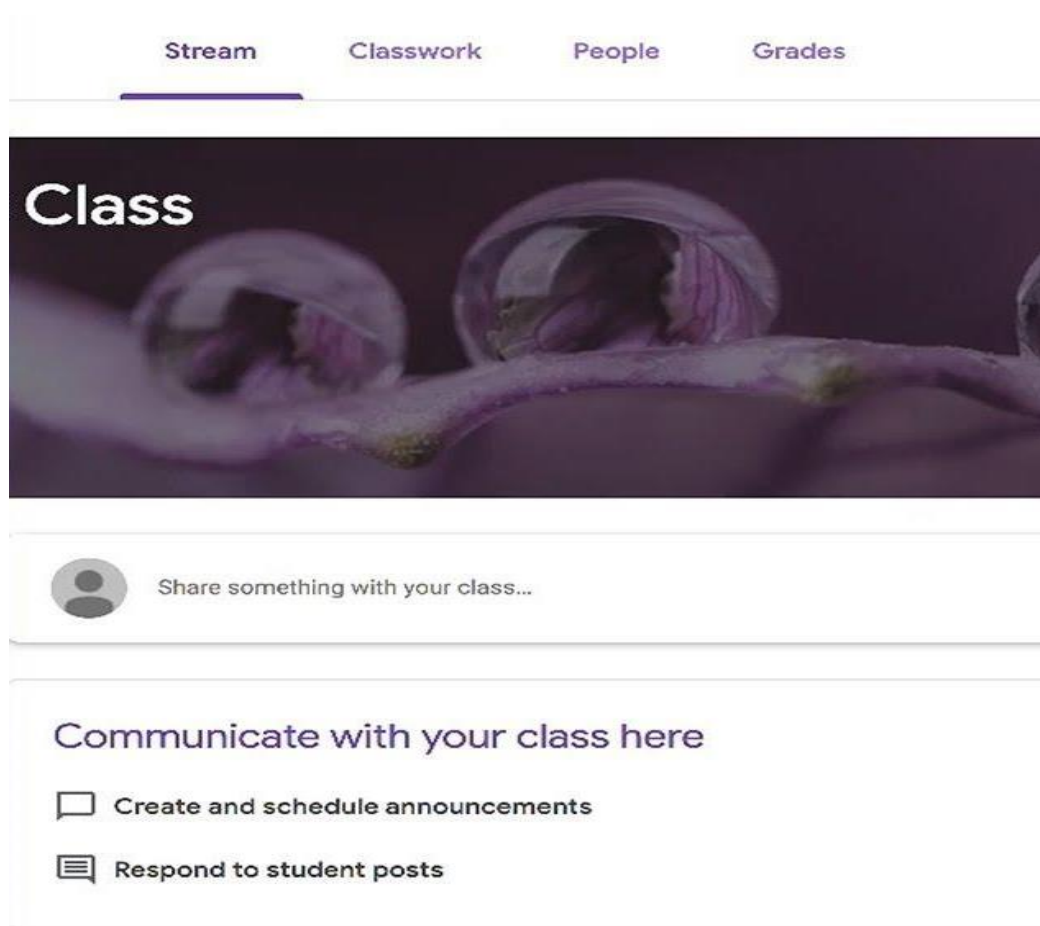
Жоғарыда аталған функцияларды талдай отырып, ZOOM платформасының басты артықшылығы – қол жетімділік, ұтқырлық, оқытудың үздіксіздігін қамтамасыз ету, интернет-ресурстарды пайдалану мүмкіндігі, достық интерфейс және пайдалану мүмкіндігі. Тілде коммуникацияны жүзеге

асыру үшін әлемнің кез келген нүктесінен әріптестерді, консультанттарды, ана тілдерін қосу мүмкіндігі.

Google Classroom оқыту платформасы

Google Classroom мұғалімдер мен оқушылар арасында кеңінен қолданылатын оқыту платформаларының бірі болды. Google Classroom-да мұғалімдер мен оқушылар 30 миллионнан астам тапсырманы жүктеді. Бұл бағдарлама шет тілін оқыту және біздің білім беру жүйесінде оқыту үшін пайдалы құрал бола алады деп болжайды. Google Classroom-бұл курстарды басқарудың веб-жүйесі. Ол білім алушылардың сөйлесу, өзара әрекеттесу және талқылау арқылы білім алатын оқу процедураларын құруды қамтамасыз етеді. Сонымен қатар, Google Classroom білім алушыларға жаңа оқу ортасын ұсына алады, онда білім алушылар өз қарқынымен жұмыс істеуге көбірек уақыт пен кеңістік алады. Сондай-ақ, оқытудың бұл түрі оқытудағы жеке факторды жояды және білім алушылардың ақпаратты қабылдаудың бірнеше арналарын қолдана алады, мұғалімнің бақылауы кезінде субъективті факторды бейтараптандырады. Сонымен қатар, осы платформаның пайдалы қасиеттерінің бірі-оқытушылар білім алушылардың кез-келген қиындықтары туралы жазбалары мен түсініктемелері туралы хабарлама ала алады. Бұл дегеніміз, оқытушылар қажет білім алушыларға жеке көңіл бөліп, оларға өз мүмкіндіктерін көрсетуге мүмкіндік бере алады. Мұғалімдер қандай білім алушыларға қосымша ресурстар мен материалдар қажет болуы мүмкін екенін шешіп, оқуды оңай ажырата алады. Тегін құрал ретінде Google Classroom білім алушыларға тәуелсіз, белсенді және ынталы болуға мүмкіндік береді, өйткені білім алушылардың көпшілігі күнделікті өмірде технологияны қолдануға бейім.

Курстарды, тапсырмаларды құрудан және оларды басқарудан басқа, тапсырмаларға материалдар қосып, білім алушыларға тікелей түсініктемелер мен пікірлер беруден басқа, Google Classroom білім алушыларға шет тіліндегі интерактивті талқылауларда білгендерін талқылауға мүмкіндік беретін class Stream функциясын қамтиды. Class Stream функциясы білім алушыларға шет тіліндегі интерактивті талқылауларда білгендерін талқылауға мүмкіндік береді. Class Stream пайдалану сонымен қатар сыртқы тараптардың қатысуымен пікірталас өткізуге мүмкіндік береді. Мысалы, әр түрлі мектептердің екі сыныбы " мектеп формасы қажет пе?"(3-сурет).

3-сурет. Class Stream функциясы

Бұл іскерлік пікірталас өздігінен сөйлеу дағдыларын дамытуға мүмкіндік береді. Жолда білім алушылар дұрыс сөзді еске түсіреді, тақырыптан лексиканы жаңартады немесе сипаттамалық бұрылыстармен айналысады – өйткені сөздікте іздеуге уақыт болмауы мүмкін. Тікелей тілдік дағдыларды дамытумен қатар, пікірталас көпшілік алдында сөйлеу дағдыларын қалыптастырады. Оқушылардың шет тілінде көпшілік алдында сөйлеуден қорқуының басты себептерінің бірі олардың қарым-қатынас дағдылары мен ана тілінде көпшілік алдында сөйлеу тәжірибесінің болмауы екендігі дәлелденді.

Сөйлеу қабілеті адамның өз ойын сөзбен жеткізе білу қабілеті ретінде мектеп оқуының нәтижесі емес болғандықтан, сөйлеу шеберлігі адамға негізінен өздігінен, жүйесіз және эскиздік түрде келеді. Пікірталастар тиімді сөйлеу әдістері мен тактикаларын үйретеді, бұл болашақта білім алушыларға тиімді қарым-қатынас жасауға, халықаралық семинарлар мен конференцияларда сөйлеуге, шетелдіктермен пікірталастарға қатысуға, өз пікірлерін дауыстап қорғауға және шет тілінде көпшілік алдында сөйлеуге мүмкіндік береді.

Тегін құрал ретінде, жоғарыда сипатталған мүмкіндіктері бар Google Classroom білім алушыларға тәуелсіз, белсенді және ынталы болуға мүмкіндік береді, өйткені білім алушылардың көпшілігі күнделікті өмірде технологияны қолдануға бейім.

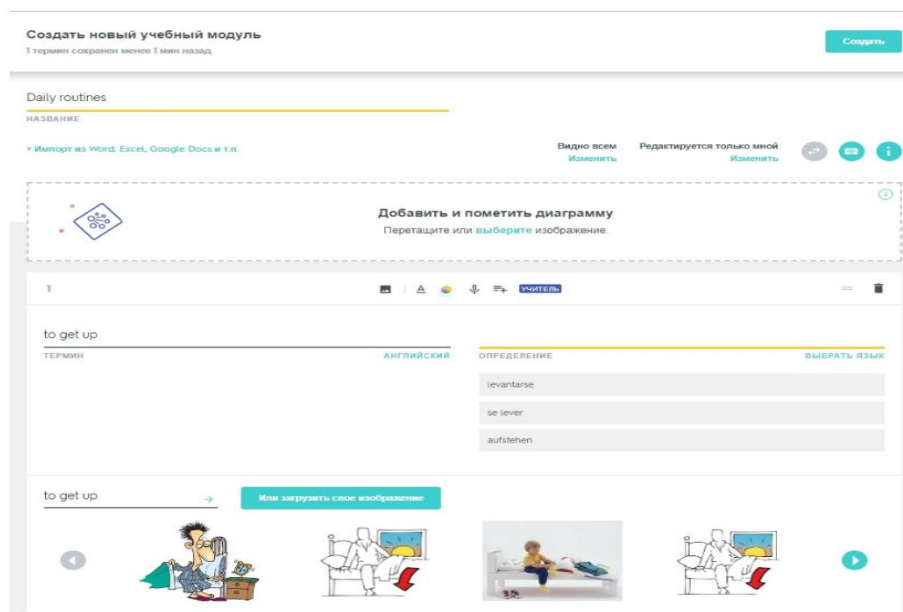
Quizlet білім беру платформасы

Google classroom ерекшеліктеріне сүйене отырып, тілдік және коммуникациялық дағдыларды дамытуға ықпал етудің белгілі бір рөлі бар: оқытушылар Google Classroom-мен интеграцияны қолдайтын білім беру қосымшалары мен веб-сайттарды қолдана алады, бұл сабақтарды динамикалық және тартымды етеді. Мысал ретінде Quizlet білім беру платформасы бола алады, оған сілтеме Google Classroom платформасындағы курс лентасына ендірілуі мүмкін.

Quizlet-бұл оқу карталары ретінде ұсынылатын кез-келген ақпаратты есте сақтауды жеңілдететін ақысыз қызмет. Мұның бәрі дерекқордан табу немесе интерактивті материал жасау — жеке карталар, оларға суреттер мен аудио файлдарды қосу, содан кейін осы материалды есте сақтау үшін жаттығулар мен ойындар ойнау. терминнің өзі анықтамамен, оның аудармасымен, сөздің айтылуымен және терминге иллюстрациялармен ұсынылуы мүмкін. Мұның бәрі әртүрлі тақырыптағы оқу модульдеріне енгізілген. Мұғалім іздеу жүйесінің көмегімен қажетті модульді таңдайды және басқа пайдаланушылар жасаған мазмұнды тегін пайдаланады. Қызметке кіру үшін Google немесе Facebook арқылы тіркелу немесе кіру қажет.

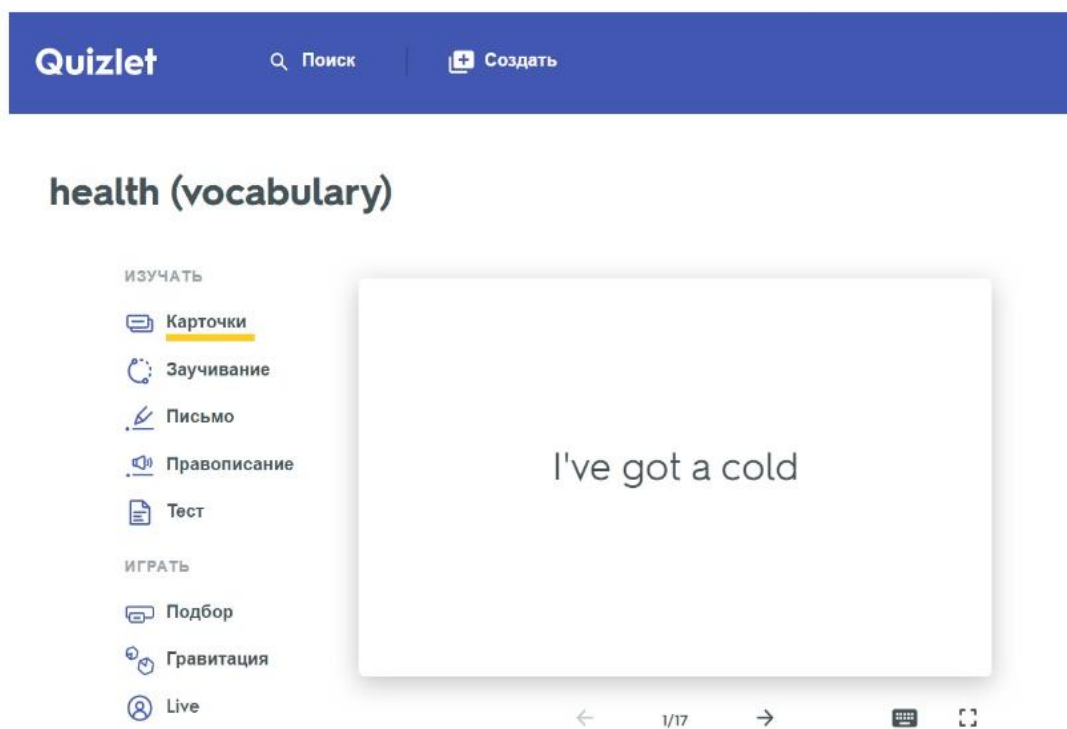
Quizlet-те сіз білім алушыларға модуль/курс сілтемесін жібере аласыз немесе оларды өздері мұғалімнің атымен таба аласыз. Сондай-ақ, тіркеу кезінде өз модульдеріңізді жасауға болады. Quizlet онлайн-сервисінің артықшылығы-оны негізінен негізгі Үй тапсырмасы тақырыбында шет тілінде білім алушылардың өзіндік жұмысын ұйымдастырудың құралы ретінде қосымша пайдалануға болады.

Бұл карталарды қалай жасау керек деген сұрақ туындайды. Есте сақтау үшін оқу материалын жасау жаңа оқу модульін жасаудан басталады. Модульдің атын енгізу керек, содан кейін терминдер мен анықтамаларды енгізу керек. Сондай-ақ, көру параметрлерін өзгертуге болады (барлық Quizlet пайдаланушыларына / белгілі бір курстарға/қатысушыларға парольмен/тек модуль жасаушыға көрінеді) және редакциялау (тек модуль жасаушы/белгілі бір курстар/парольмен қатысушылар өндейді). Ыңғайлы, деректерді Word, Excel, Google Docs және т. б. көшіріп, қою арқылы импорттауға болады. Сондай-ақ, әр термин автоматты түрде анықтама мен тиісті суретті ұсынады (4-сурет).

4-сурет. Онлайн-сервис Quizlet

Quizlet-те жеті түрлі жұмыс әдісі бар: бес оқу режимі және екі ойын. Карточка режимінде білім алушылар барлық карталарды көреді, терминдер мен анықтамаларды қайталау үшін оларды аударды (5-сурет).

5-сурет. Онлайн-сервис Quizlet

Есте сақтау режимінде модуль материалын игеруге негізделген жеке оқу жоспары жасалады. Кезеңді аяқтау үшін әр сұраққа екі рет дұрыс жауап беру керек. Әр кезеңнің соңында барлық терминдер оларды игеру деңгейіне қарай топтастырылады: «таныс» дегеніміз, білім алушылар бір рет дұрыс жауап

берген, ал «үйренген» – екі рет. Бұл режимде барлық карталарды есте сақтаудың соңғы мерзімін орнатуға, прогресті бақылауға және қосымшадан ескертулер алуға болады.

Жазу режимінде терминнің анықтамасы немесе суреті беріледі және оқушының материалды қаншалықты жақсы білетіндігі және жазу кезінде қателіктер жіберетіні бағаланады. Білім алушылар бірінші кезеңді аяқтаған кезде, жазу режимі екінші кезеңді бастайды, онда бірінші кезеңде дұрыс жауап берілмеген сұрақтар қолданылады. Жазу режимінің кезеңін аяқтау және нәтижелеріңізді көру үшін әр сұраққа екі рет дұрыс жауап беру керек.

Емле режимінде естігенді жазу керек. Тестілеу режимінде әр түрлі тест нұсқалары автоматты түрде жасалады (матч, көп таңдау, шын/жалған, қақпақты толтыру). Іріктеу ойынында білім алушылар анықтамаларға дұрыс терминдерді мүмкіндігінше тез таңдайды және бір-бірімен біраз уақыт бәсекелеседі. Ауырлық ойынында білім алушылар планетаны астероид соққыларынан құтқару үшін дұрыс жауап беруі керек.

Оқытушылар үшін Quizlet мүмкіндігіне келетін болсақ, мұғалімдер басқа пайдаланушылар жасаған дайын оқу материалдарын таба алады (жоғарғы сол жақтағы іздеу түймесін пайдаланыңыз) немесе өз карталарын жасай алады (артқы панельдегі жасау түймесін пайдаланыңыз).

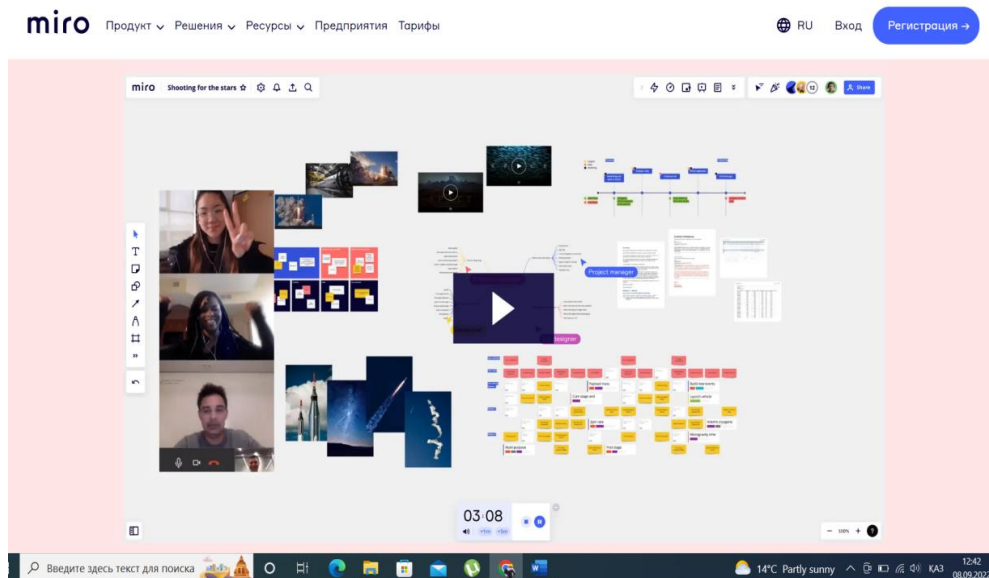
Migo онлайн платформасы

Қарым-қатынас дағдыларын дамытудың тағы бір мысалы-Migo платформасы. «Migo: online whiteboard canvas» онлайн-платформасы-оқушыларды оқу уақытында біріктіруге мүмкіндік беретін, бірлесіп жұмыс істеу үшін жасалған жетілдірілген интерактивті тақта. Бұл бағдарлама мектеп тақтасының аналогы ретінде ойлап табылған, сондықтан мұғалімдермен де, білім алушылармен де жұмыс істеу өте ыңғайлы. Мұғалім ыңғайлы болу үшін әр сынып үшін жеке виртуалды бөлмелер жасай алады. Бұл жүйенің үлкен плюс-бұл жұмыс үшін үлкен кеңістік, яғни мұғалім орын туралы алаңдамай, көптеген тақталар жасай алады. Бұл платформада қолданушыларға ыңғайлы болу үшін арнайы жасалған көптеген пайдалы функциялар бар. Сондықтан Migo платформасы өте тиімді, өйткені ол білім алушылардың белсенділігі мен өнімді жұмысын арттыруға ыңғайлы.

Migo тақтасы шет тілі оқытушыларына бірқатар білім беру әрекеттерін орындауға көмектеседі:

1. Интеллект картасын шаблондар бойынша немесе "нөлден" жасаңыз.
2. Тақтаға мәтін жазу, суреттерді, әртүрлі форматтағы файлдарды тіркеу.
3. Сабакты әртүрлі интерактивті тренажерлармен жабдықтау.
4. Командада жұмыс істеу, таңдалған мәселе бойынша миға шабуыл жасау.
5. Тапсырмаларды орындау кезінде таймерді пайдалану мүмкіндігі және т. б.

Miro көмегімен шет тілі сабақтарында рөлдік ойындар өткізуге болады, мысалы, «егер мен болсам...» атты рөлдік ойын алынды. Мұғалім оқушыларға Miro онлайн платформасын қолдана отырып, карточкаларды көрсетеді, білім алушылардың міндеті-өзін суреттейтін адам ретінде айту немесе елестету. Олар өздерін сипаттауы керек (сыртқы келбеті, киімі, қарым-қатынас тәсілі және т.б.). Мұндай жаттығу «If I were Tom Ford, I would ...» субъективті дамытуға көмектеседі (6-сурет).

6-сурет. Онлайн платформа Miro

Бұл білім алушыларға тәжірибені дамыту және қолдау көрсетілетін ортада әртүрлі стратегияларды қолдану үшін басқа адамдармен басқарылатын түрде қарым-қатынас жасау арқылы нақты жағдайларды зерттеуге мүмкіндік беретін шет тілін оқытудағы рөлдік ойындар. Іс-шараның ниетіне байланысты қатысушылар өздерінің рөліне ұқсас рөл атқара алады (немесе болашақта болуы мүмкін) немесе сөйлесудің немесе өзара әрекеттесудің қарама-қарсы бөлігін ойнай алады [16]. Екі нұсқа да айтарлықтай білім алуға мүмкіндік береді, біріншісі тәжірибе жинауға мүмкіндік береді, ал екіншісі білім алушыларды жағдайды «қарама-қарсы» тұрғыдан түсінуге итермелейді.

Қашықтан оқытуда рөлдік ойындарды пайдалана отырып, оқушылардың жеке қасиеттерін, олардың креативтілігін, командада жұмыс істей білуін дамытуға, шешімдер қабылдауға, басқалардың пікірлерін тыңдауға, әртүрлі пәндер бойынша білімдерін жүйелеуге және т.б. мүмкіндік пайда болады.

Microsoft Team Платформасы

Microsoft Teams-Бұл онлайн-коммуникация платформасы, ол, ең алдымен, педагогтардың оқушылармен бетпе-бет қарым-қатынасын Қашықтан форматқа көшіреді. Оған аудио және бейне қоңыраулар, мазмұнды көрсету, чат, файлдармен бөлісу және оларды қашықтан сақтау функциялары кіреді. Teams білім алушылармен өзара әрекеттесу үшін бірегей білім беру ортасын құруға, олармен қарым-қатынас жасауға, тапсырмалар мен оқу материалдарын

қалыптастыруға және орналастыруға, бақылау тапсырмаларын әзірлеуге және тексеруге мүмкіндік береді.

Microsoft Teams көмегімен кез-келген мұғалім оңай және қарапайым бола алады:

1. Онлайн – сабақтар-бейнеконференция форматында толыққанды сабақтар өткізу.

2. Командаларды құрыңыз және оларды сыныптарға біріктіріңіз, бұл білім алушылармен жеке топтар құруға және олармен байланыс орнатуға мүмкіндік береді.

3. Оқушыларға кез-келген файлдарды жіберу және оларға бірлесіп қол жеткізу, сол арқылы олармен кесте, оқу және басқа да пайдалы материалдармен бөлісу.

4. Жеке оқушыларға және бірден бүкіл сыныпқа хабарламалар мен хабарландырулар жіберіңіз.

5. Тапсырмаларды құру, тарату, сұрыптау және білім алушыларға кері байланыс беру және өткен материалды тексеру үшін тест тапсырмаларын немесе ашық типті құру.

6. Хабарламалар жіберіп, балалармен және ата-аналармен сөйлесіңіз, ал чаттағы кез-келген оқушы сұрақ қоя алады, ал мұғалім сол жерде құнды ақпаратпен бөлісе алады.

7. Орындалған тапсырмалар үшін бағалар қойыңыз және олар жүйеде сақталады.

8. OneNote Class Notebooks виртуалды блокноталарын жазбалар, материалдар және кері байланыс алмасу үшін, сондай-ақ біліктілікті арттыру деректерін жинау және бөлісу үшін пайдаланыңыз

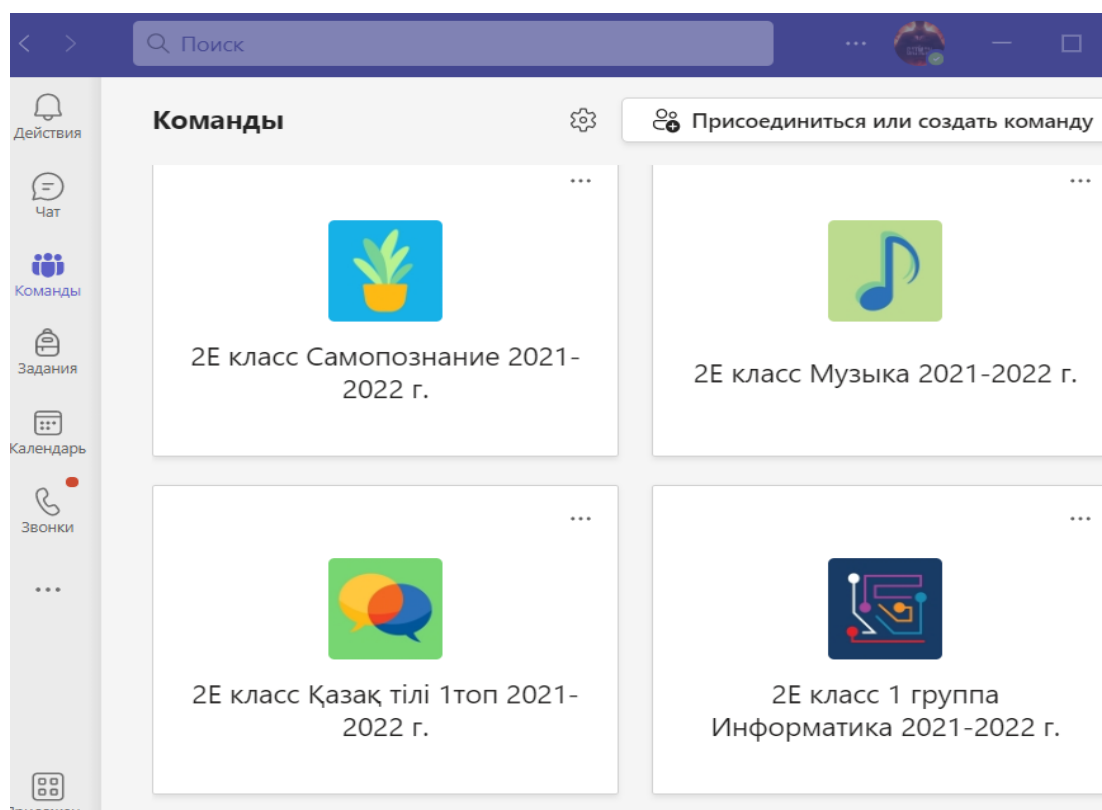
9. Kahoot, Nearpod, Quizlet және т. б. сияқты Teams ортасында білім беру саласындағы жеке танымал қосымшаларды қолданыңыз.

10. Файлдарды, жобалар мен тапсырмаларды бұлтта сақтау.

Microsoft Team платформасының ерекшелігі – әр сынып үшін сабақ уақыты сияқты жеке және топтық тапсырмаларды, маңызды күндерді жоспарлау және нақты уақытты еске түсіру мүмкіндігі, яғни әр сабақты ұмытпау және шатастырмау үшін бүкіл жұмыс күнтізбесін енгізу мүмкіндігі. Сондай-ақ, платформа барлық қажетті құжаттарды бір платформада сақтауға және оларды қажетті уақытта қиындықсыз пайдалануға мүмкіндік береді.

Бұл платформаның бірегейлігі, оқытудың басқа оқу платформаларымен салыстырғанда, біріншіден, мектеп атмосферасы құрылады, бұл оқу процесінде мұғалімдер мен оқушылар үшін өте маңызды, яғни құрылған әр команда мектептегі пәндік кабинетке балама болып табылады. Пән мұғалімі мен белгілі бір сынып оқушыларынан басқа, басқа мұғалімдер, сынып жетекшілері және мектеп әкімшілігі топ иесінің шақыруы бойынша осы командаға қосыла алады.

Бұл өткізілген сабақтың сапасын бағалауға және әр оқушының үлгерімін бақылауға мүмкіндік береді (7-сурет).

7-сурет. Microsoft Team платформасы

Осылайша, сабақ процесінің жақсы жақтарын, сондай-ақ кемшіліктерді анықтауға болады. Бұл болашақта оны біртіндеп жетілдіріп, дамыта отырып, оқу процесін жақсартуға жақсы мүмкіндік береді.

Microsoft Teams оқу платформасының тағы бір артықшылығы-сабақтың барысын толығымен жазу мүмкіндігі. Бұл жазба 20 күн ішінде қол жетімді болады, оның көмегімен сіз бүкіл сабақты қарап, сабақ сапасын одан әрі дамыту үшін қажетті қорытынды жасай аласыз. Сондай-ақ, бұл білім беру Қосымшаларының тағы бір артықшылығы бар екенін атап өту керек. Мұнда сіз барлық қажетті оқу материалдарын, тақырыптық бейнематериалдарды, Word құжаты түріндегі ақпараттық мәтіндерді және толық сабақ үшін дайындалған презентацияларды жүктей аласыз. Сонымен қатар, teams платформасының ішінде Office қосымшаларына қол жетімді. Яғни, әдеттегі Word, Power Point, Excel бағдарламаларында Teams қосымшасынан шықпай-ақ толық жұмыс істей аласыз. Мұны сіз редакциялауға рұқсат берген оқушылармен және әріптестермен бірге де жасауға болады.

Microsoft Teams мобильді құрылғылардан толық функционалдылықта қол жетімді. Оқытудың прогрессивті стандарттары қозғалыс еркіндігін және кез-келген жерден қосылу мүмкіндігін білдіреді. Онлайн сабақтар өткізу, презентациялар көрсету, чат арқылы сөйлесу, Office пакетін пайдалану телефон

арқылы оңай. Командаларды браузер терезесінде толығымен іске қосуға болады. Бұл функция компьютерде қолданбасы жоқ адамды жиналысқа қосу керек болса немесе, мысалы, бірнеше бала бір құрылғы арқылы үйренсе пайдалы.

Осылайша, Microsoft Teams білім беру процестерінің барлық ерекшеліктерін ескереді, ақпаратты қорғаудың жоғары деңгейі бар бейне жиналыстарды ұйымдастыруға және бірлескен құралдарды қолдануға ғана емес, сонымен қатар сыртқы білім беру қызметтерімен біріктіруге мүмкіндік береді.

Платформа КАНООТ

Kahoot – бұл викториналар өткізуге, тесттер мен білім беру ойындарын жасауға арналған танымал оқыту алаңы. «Kahoot» онлайн платформасы ойын форматында жасалған. Бұл бағдарлама оқушылардың білімін қорытынды бағалау ретінде қолайлы. Пән мұғалімі өз ойынын жасайды. Бұл ойын негізінен көптеген сұрақтардан тұрады. Сұрақтар әртүрлі форматта жасалуы мүмкін. Негізгі форматқа автордың қалауы бойынша бір немесе бірнеше дұрыс жауаптары бар сұрақ немесе нақты немесе жалған жауаптары бар арнайы сұрақтар кіреді. Құрылатын сұрақтар саны шектелмеген. Бұл қолданбаларда қиындық дәрежесін ескере отырып, әр сұраққа жауап беру уақытын әр түрлі шектеуге болатын функция бар. Сондай-ақ, осы бағдарламада сұрақ ретінде сіз YouTube бейнесіне әртүрлі суреттер мен сілтемелер енгізе аласыз [17]. Толық викторина ойынын жасағаннан кейін мұғалім оқушыларға ойынның сілтемесін жібереді және олар оны орындайды.

«Kahoot» қосымшасы топтық ойын ретінде көбірек қолданылады, өйткені білім алушылар оған тіркеліп, оны бір уақытта орындайды. Қазіргі уақытта мұғалім барлық жағдайды бақылауға мүмкіндік алады. Осы ойындағы білім алушылар туралы барлық мәліметтер жасаушы мұғалімнің компьютеріне түседі. Бұл мәліметтерге әр оқушының рейтингі, яғни дұрыс және дұрыс жауап берілмеген сұрақтар саны, жалпы балл және әр оқушының жүлделі орындары кіреді. Сондай-ақ, әр оқушыны бөлек талдап, бағалауға болады. Мұны істеу үшін сіз қалаған оқушының атын басуыңыз керек, содан кейін барлық мәліметтер бар терезе ашылады, оған әр сұраққа жауап беруге жұмсалған уақыт, ол дұрыс жауап берді ме, жоқ па, ол қандай жауап нұсқасын таңдады және қанша ұпай жинады. Ұпайлар оқушының жауабының дұрыстығы мен жылдамдығына назар аудара отырып бөлінеді.

Kahoot платформасының бірнеше режимі бар. Kahoot негізгі режимі – икториналар жасау. Flashcards режимінде біз жауап нұсқалары жоқ «басынан» сұраққа жауап береміз. Жауапты тексеру үшін – картаны аудару керек. Алайда, бұл жағдайда жауап ұсынылған (8-сурет) таңдау емес, тақырып негізінде, өзіңіз ойлау қажет.

8-сурет. «Kahoot» платформасындағы Flashcards режимі

Осылайша, білім алушы миды «таңдаудан» гөрі «ойлау» функциясын қосады.

Тәжірибе режимі бірнеше нұсқаға ұқсас – мұнда сұраққа екіден төртке дейін жауап беріледі. Өзін-өзі оқытудың тамаша режимі. Режимде дұрыс жауапты таңдау үшін таймер жоқ, сәйкесінше стресс аз, ойлануға көп уақыт кетеді (9-сурет).

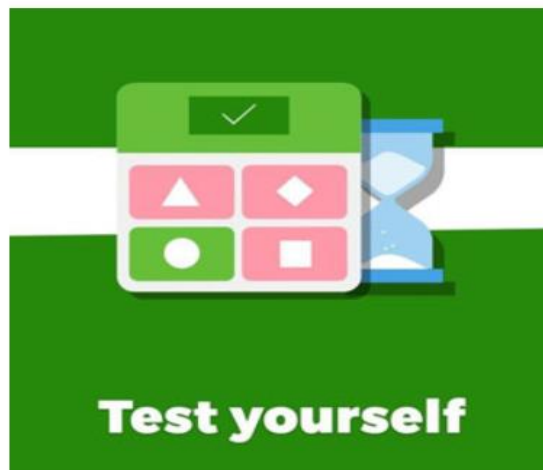

9-сурет. «Kahoot» платформасындағы Practice режимі

Сұрақтардың соңында жүйе қателерді дереу пысықтауды ұсынады. Сондай-ақ, «Continue later» батырмасы бар, сондықтан кідірістен кейін сіз бүкіл процесті қайта өтудің орнына оралып, жалғастыра аласыз.

Test yourself режимі уақыт сауалнама білдіреді. Practice режимінен дұрыс жауапты таңдау уақытының шегі ғана ерекшеленеді (10-сурет).

Test yourself

10-сурет. «Kahoot» платформасындағы Test yourself режимі

Бұл режимді белгілі бір тесттен өтудің соңғы кезеңі ретінде пайдалануға болады. Егер сіз оны ертерек бастасаңыз, онда бұл білімді емес, түйсігі мен реакциясын тексеру болады.

Тағы бір Play режимі «топта ойнау» дегенді білдіреді. Бұл режим бәсекеге қабілетті топтық ойындарға да жарайды. Ол үшін платформада екі режим бар — Challenge және Host live (11-сурет)

Challenge

11-сурет. «Kahoot» платформасындағы Play режимі

Challenge режимінде ойнау үшін білім алушыларға сілтеме жіберу керек-олар оны бағдарламаға енгізіп, challenge қабылдайды. Негізгі экранда сіз қатысатын сынақтар пайда болады. Негізгі мүмкіндік – топтық жарыс, онда

қатысушылар өз қарсыластарының нәтижелерін көреді. Бұл режим топты нақты уақыт режимінде ойнауға мүмкіндік береді, бұл lead-in үшін тамаша нұсқа және тесттерге жақсы балама. Сұрақтар хост экранында көрсетіледі, ал білім алушылар өз телефондарына қосылып, жауап береді.

Жоғарыда айтылғандарға сүйене отырып, өзіңіздің «Kahoot» - ты қалай құру керек деген сұрақ туындайды. Kahoot-ты құру үшін слобуттық қадамдарды орындау керек:

1. Сілтеме бойынша тіркелгі жасаңыз.

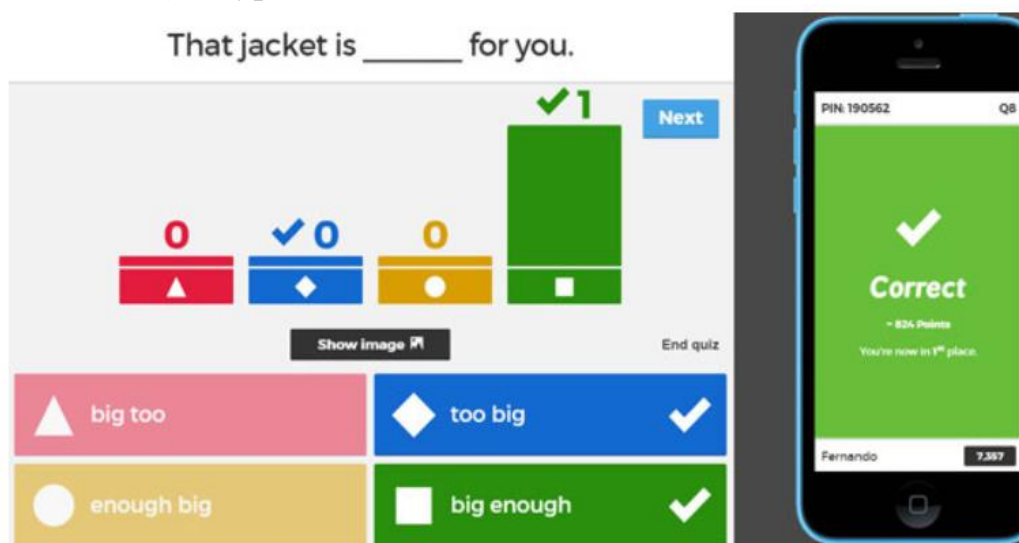
2. Кабинет ішінде Жасау түймесін басыңыз.

3. Жұмыс түрін таңдап, Kahoot құруды бастаңыз — Kahoot атауын, сипаттамасын толтырыңыз, құпиялылық параметрлерін орнатыңыз. Осыдан кейін сіз викторинаның сұрақтарын қосуға кірісе аласыз.

4. Kahoot-ты іске қосу үшін Play түймесін басыңыз. Егер сіз топтық онлайн викторина жасасаңыз, бастау үшін білім алушылармен сілтемені бөлісуіңіз керек.

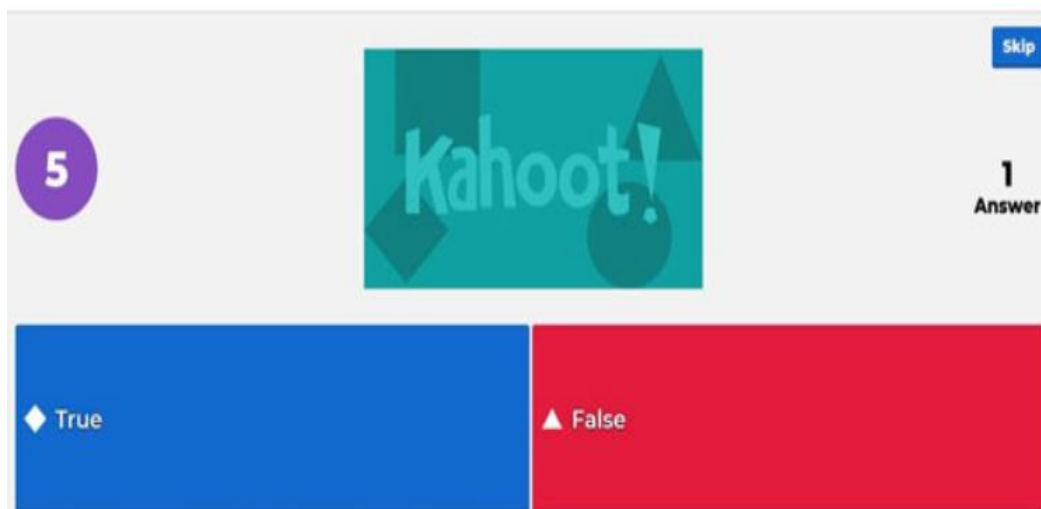
Платформада тапсырмалардың әртүрлі форматтарын таңдау мүмкіндігі бар:

1. Quiz Жасау. Екіден төрт нұсқаға дейін бірнеше дұрыс жауапты таңдауға болады (12-сурет)

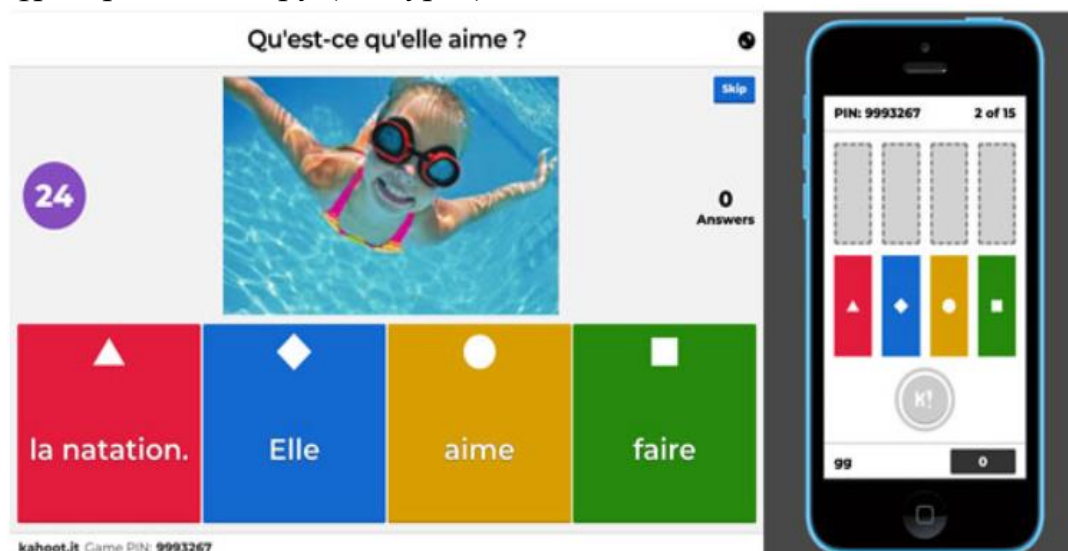
12- сурет. «Kahoot» платформасындағы Quiz тапсырмаларының форматы

2. True\False жауап нұсқаларын жасаңыз (13-сурет)

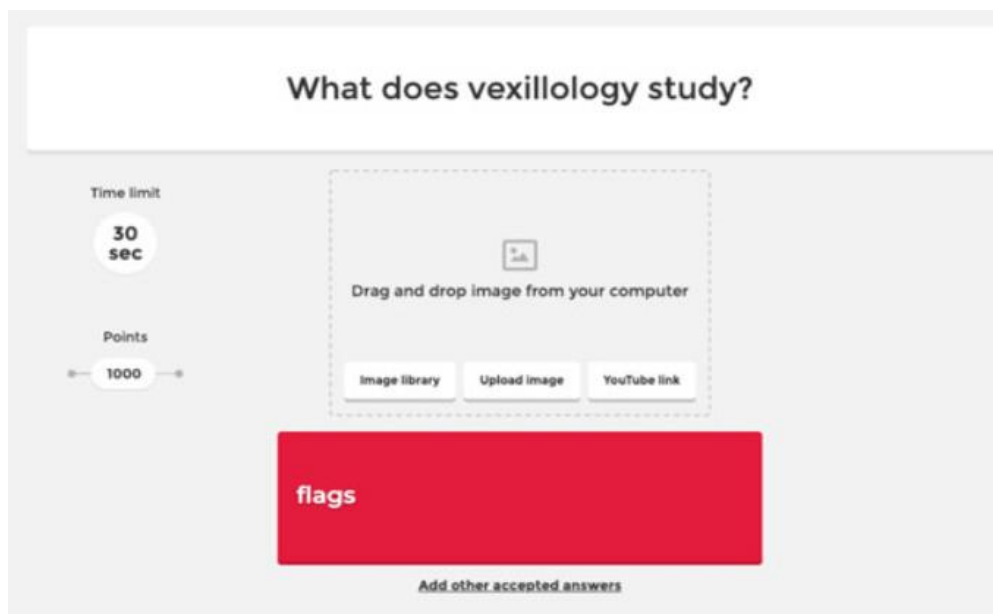
13-сурет. «Kahoot» платформасындағы True\False тапсырмалар пішімі

3. Puzzle Жасау. Мұндай Kahoot сыйлыққа қол жетімді. Тапсырма-сөздерді дұрыс ретке келтіру (14-сурет)

14-сурет. «Kahoot» платформасындағы Puzzle тапсырмаларының форматы

4. Open-ended құру. Мұндай Kahoot сыйлықта да бар. Мұнда сіз білім алушыларға сұрақтар қоюыңыз керек және оларға жауап беру мүмкіндігі бар (жауап уақыт шегі бар 20 таңбаға дейін) (15-сурет)

15-сурет. «Kahoot» платформасындағы Open-ended тапсырмалар форматы

Осылайша, бұл қызметті онлайн сабақ өткізу үшін пайдалану – мотивацияның әртүрлі типтері бар білім алушылардың сабаққа қызығушылығын арттыратын қуатты мотиватор. Бұл түрдегі тапсырмалар жарысты ұнататын жігіттерге, сондай-ақ сабақтың соңында өз нәтижесін көру өте маңызды адамдарға ұнайды. Қызығушылық атмосферасы білім алушыларға қаттылық пен шаршауды жеңуге мүмкіндік береді және «қызықсыз (скучно)» жаттығуларды оқулықтан қызықты ойынға айналдырады.

Интернет-оқулық

Желілік технологиялар негізінде оқу материалдарының мүлдем жаңа түрі, интернет-оқулық пайда болды. Интернет-оқулықтардың қолданылу аясы өте жақсы: қарапайым және қашықтан оқыту, өзіндік жұмыс. Бірыңғай интерфейспен жабдықталған мұндай интернет-оқулық бір оқу курсына арналған нұсқаулық қана емес, үнемі дамып келе жатқан оқу және анықтамалық орта бола алады. Интернет-оқулыққа интернетке қосылған әлемнің кез-келген нүктесінен қол жеткізуге болатындығы өте құнды, бұл пайдаланушылар тарапынан қызығушылық болған жағдайда кез-келген қашықтан оқыту курсына игеруге мүмкіндік береді.

Интернетке қол жеткізе алатын кез-келген қашықтағы пайдаланушы электрондық оқулықтармен жұмыс істеуге арналған бағдарламалық қосымшаны баспа сайтынан өз компьютеріне оңай орната алады. Өзін-өзі бақылаудың әртүрлі түрлері және кез-келген мультимедиялық ақпаратты қолдау сияқты оқу материалының дамыған функциялары әртүрлі пәндер бойынша тиімді оқулықтарды жасауға мүмкіндік береді. Оқулық файлдары жеке орнату кілттерімен қорғалуы мүмкін, бұл оларды коммерциялық пайдалануға мүмкіндік береді.

Электрондық оқулықтардың негізінде не жатыр? Бұл тәсілдегі басты назар интерактивтілікке аударылады – электронды оқулықтың оқушымен қарым-қатынас жасау, оның әрекеттері мен жұмысының нәтижелерін талдау, күрделі оқу материалын ұсынудың балама нұсқаларын ұсыну, яғни баспа оқулықтары мен олардың электронды аналогтары Word, PDF немесе формат сияқты белгілі форматтарда бере алмайтын кері байланыс үшін. веб-беттер.

Алайда, электронды оқулықтардың интерактивті сипаты олардың жалғыз ерекшелігі емес:

- Бұл адамдар үшін таныс және табиғи кітап моделі, жабдықталған интуитивті навигациялық құралдар және дамыған бірыңғай пайдаланушы интерфейсі.

- Маман түсінетін және бағдарламалық жасақтамамен ыңғайлы өңделген оқулықтың арнайы файл пішімі.

Бір файлда оқулықтың барлық мазмұны, соның ішінде мультимедиялық деректер және басқа да байланысты файлдар, сонымен қатар дизайн және интерактивті бағдарламалық логика, яғни оқулықтың пайдаланушымен өзара әрекеттесу логикасы жинақталған.

Мәтіндерді оқу және шет тіліндегі бейнелерді қарау негізінде ақпаратпен жұмыс істеу оқулықтың мазмұнын шынайы және өзекті ақпаратпен кеңейте отырып, Интернет ресурстарын пайдалануға мүмкіндік береді. Бұл әлемдегі соңғы оқиғалар, спикерлердің конференциялардағы, семинарлардағы сөйлеген сөздері, жетекші телешоулардың ақпараты, фильмдер, бейнелер, электронды кітапханалар және т. б. сияқты ана тіліндегі мәтіндер болуы мүмкін.

Жалпы, оқулықпен жұмыс жасаудың маңызды ауызша әдістерінің бірі болып табылады. Бұл әдістің басты артықшылығы-оқушы үшін қол жетімді қарқынмен және ыңғайлы уақытта оқу ақпаратына бірнеше рет жүгіну мүмкіндігі. Интернет-оқулықтармен өзіндік жұмыс жасаудың бірқатар әдістері бар:

1. Конспекттеу.

2. Рефераттау.

3. Мәтін жоспарын құру-мәтінді бөліктерге бөлу және олардың әрқайсысын атау;

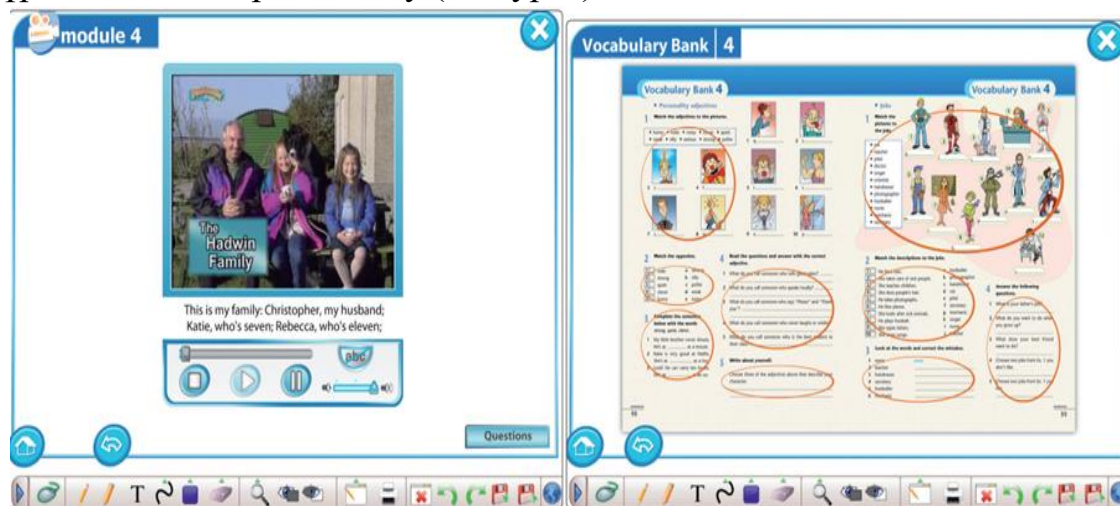
4. Жоспар қарапайым және күрделі болуы мүмкін дәйексөз-мәтіннен сөзбе-сөз үзінді.

5. Аннотация – маңызды мағынасын жоғалтпай, оқылған мазмұнның қысқаша, жинақталған мәлімдемесі.

6. Рецензиялау – рецензия жазу, яғни оған өз көзқарасын білдіре отырып, оқығаны туралы қысқаша шолу.

Әрине, электронды оқулықты қолдана отырып оқыту баланың оқу тәуелсіздігі мен танымдық уәжін дамытуға ықпал етеді. Интернеттегі оқулықтардың қызықты мысалдарының бірі-express publishing баспасының

кітаптар сериясы, ол кітапты қағаз оқулығының классикалық нұсқасынан интерактивті электронды оқулыққа айналдырып, басқа өлшемге ауыстырады. Мұғалім сабақты электронды интернет оқулығымен ұсынады, онда бағдарлама кітаптың әр бөлігін кезең-кезеңімен қадағалап отырады, ал білім алушылар интерактивті жаттығуларға қатысуға, тыңдауға, деректі фильмдер көруге, ойын ойнауға, грамматиканы үйренуге және соңында сабаққа қатысуға мүмкіндік алады. тіпті ең қамқор оқушылардың назарын аударады және оларды мәжбүрлейді сабақтарға қатысу (16-сурет).

16-сурет. Интернет-оқулық

Бұл интернет-оқулықтарда кешенді бағдарлама бар, онда оқулық материалын зерттеумен қатар, үй тапсырмаларын және практикалық тапсырмаларды дереу орындауға, тақырып бойынша бейнелерді көруге, нақты тапсырмаларды түсіндіруге, сондай-ақ шет тілін үйренуге арналған аудионы тыңдауға мүмкіндік бар.

Сонымен қатар, электронды оқулықта ыңғайлы, интуитивті навигация бар. Ыңғайлы навигация интерактивті мазмұн кестесі мен жылдам өту батырмаларының көмегімен оқулықтың бөлімдері бойынша жылдам шарлауға, оқу материалында, кілт сөздер бойынша іздеуге мүмкіндік береді. Бала оқу мәселесін шешу үшін қажетті ақпаратты таңдауға үйренеді. Тренажерлер мен диагностикалық тапсырмалардың көмегімен материалды игерудегі табысты бағалайды.

YouTube интернет-платформасы

YouTube әлемдегі ең үлкен бейне хостинг болып саналады. Күн сайын ол әр түрлі сипаттағы жаңа бейнелермен толықтырылады. Айта кету керек, бастапқыда бұл платформа танысу сайты ретінде құрылды, онда сіз өзіңіз туралы бейнелерді жүктей аласыз. Алайда, пайдаланушылардың өздері видео хостингті дамытудың болашақ стратегиясын анықтап, өздері туралы ғана емес, айналада не болып жатқандығы туралы бейнелер шығара бастады. Сондықтан

платформаны жасаушылар ребрендинг жасап, YouTube-ті біз қазір білетіндей етіп жасады.

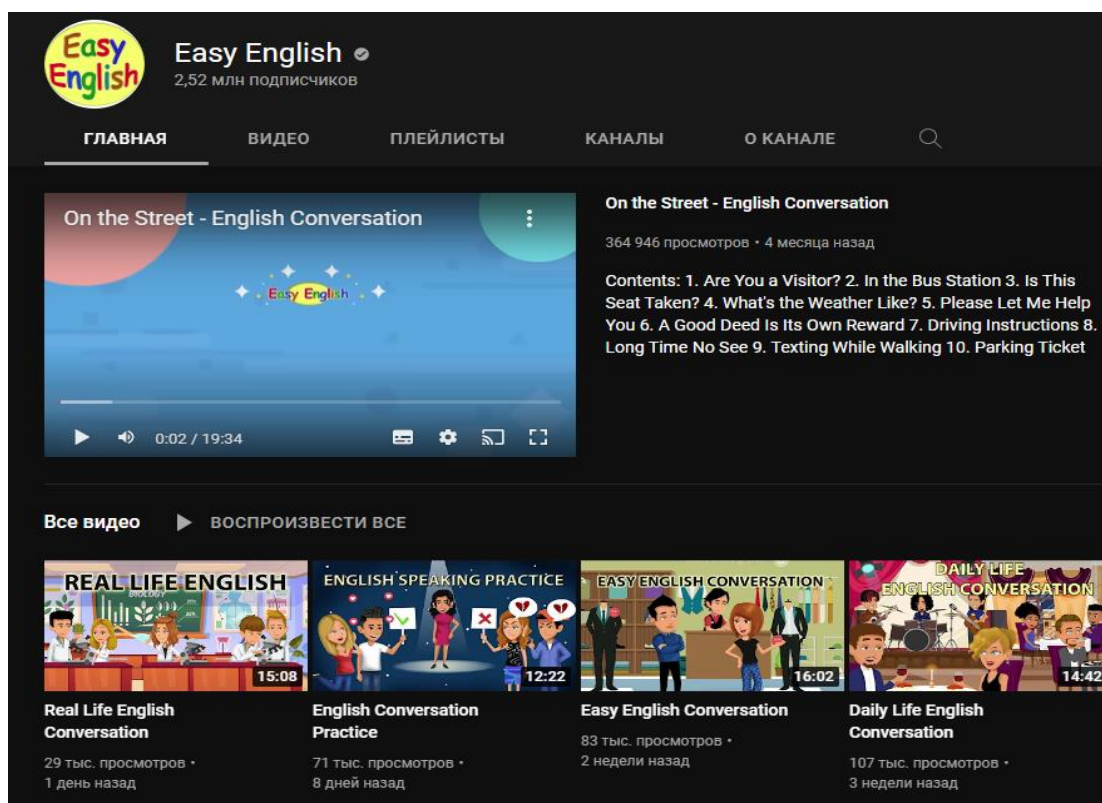
YouTube видеохостингінде тек ойын-сауық сипатындағы бейнелер ғана емес. Оның артықшылығы-пайдаланушылар әр түрлі оқыту арналарын жасайды: би немесе вокал, гитарада ойнау, камерамен жұмыс істеу, графикалық редакторларда жұмыс істеуге үйрету, ағаш ою, Шет тілдері және т. б. олардың кейбіреулері белгілі бір нәтижеге қол жеткізуге бағытталған қадамдық нұсқаулық болып табылады, ал кейбір бейнелерде формат бар үлкен білім беру жобалары [46]. Мұндай арналар көрермендер арасында өте танымал және өте мазмұнды және тәуелсіз білім алу үшін қажет. Осы қызмет арқылы оқыту жүйесі білім алушыларға Оқытылатын тіл елінің мәдениетімен, салт-дәстүрлерімен танысуға, мәдениетаралық өзара әрекеттесуге қабілетті болуға мүмкіндік беретін етіп құрылуы керек. YouTube қызметі арқылы ағылшын тілін үйрену сізге:

1. Оқыту бағдарламасына түпнұсқалық желілік материалдарды (мәтіндік, дыбыстық) қосу.

2. Қандай да бір жобамен жұмыс шеңберінде оқушылардың ақпаратты өз бетінше іздеуін жүргізу.

3. Ағылшын тілін өз бетінше үйрену, білім, білік, дағдыдағы олқылықтарды жою.

4. Ағылшын тілі бойынша экстернмен біліктілік емтиханын тапсыруға өз бетінше дайындықты жүзеге асыру (17-сурет).

17-сурет. YouTube порталындағы білім беру арнасы

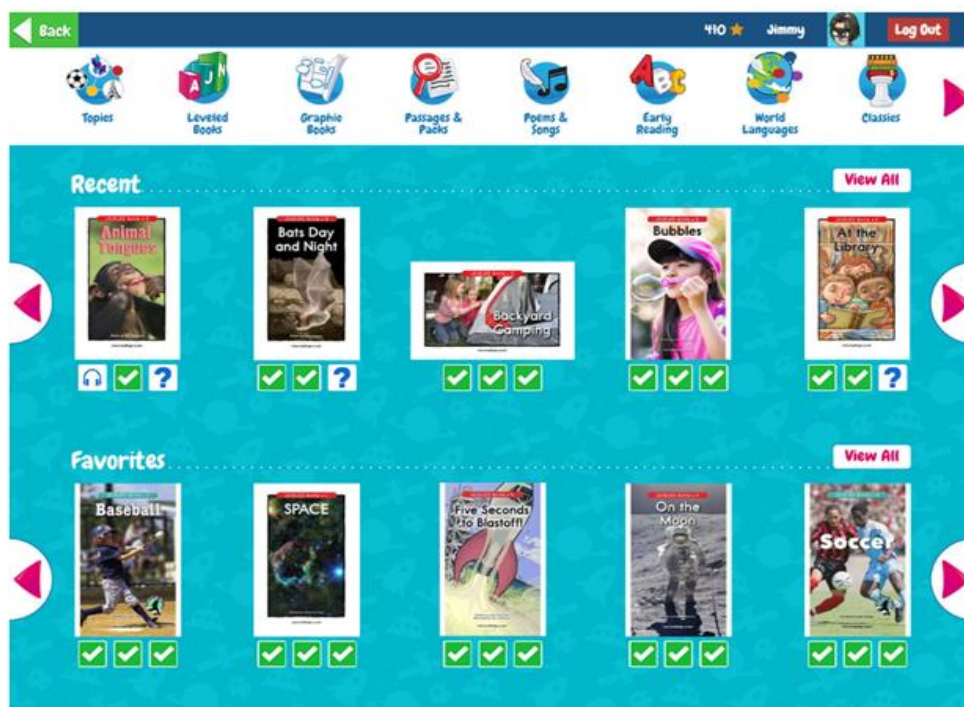
Көріп отырғаныңыздай, YouTube-ті қолдана отырып, шет тілін үйрену жұмысы тыңдау және сөйлеу дағдыларын дамытуға ықпал етуі мүмкін. Интернеттегі сабақтарда бейнелерді көру мотивация құралы ретінде жұмыс істейді, сонымен қатар ағылшын тілін үйренушілер үшін қызықты және қызықты әдіс. Ағылшын тілі білім алушылары интонацияны, сөйлеуді, грамматикалық дағдыларды, тыңдау дағдыларын жетілдіре алады және YouTube арқылы шет тілінің мәселелерін шеше алады.

Сонымен, YouTube интернет-платформасын Қашықтан білім беру форматында пайдалану мүмкіндіктерін қарастырып, талдағаннан кейін біз сабақтарды өткізудің мұндай әдістері қажет екенін білдік. YouTube платформасында орналасқан оқу мазмұнын оқу процесіне қосу теориялық материалды шоғырландыруға, кәсіби дағдыларды жетілдіруге, логика мен шығармашылық ойлауды дамытуға, сондай-ақ шет тілін үйренудегі лингвистикалық және коммуникативтік дағдыларды дамытуға ықпал етеді.

Raz-Plus білім беру платформасы

Шет тілін оқыту процесінде оқу, ауызша сөйлеу сияқты, мақсат пен құрал ретінде әрекет етеді: бірінші жағдайда білім алушылар оқуды ақпарат көзі ретінде игеруі керек; екінші жағдайда тілдік және сөйлеу материалдарын жақсы игеру үшін оқуды қолдануы керек. Оқуды ақпарат көзі ретінде пайдалану оқушының өз бетінше қанағаттандыра алатын мектепте осы пәнді оқуға деген қызығушылығын ынталандыру үшін қажетті жағдай жасайды, өйткені оқу үшін әңгімелесуші де, тыңдаушылар да қажет емес, тек кітап қажет. Шет тілінде оқу қабілетін игеру осы пәнді оқытудың тәрбиелік, тәрбиелік және дамытушылық мақсаттарына қол жеткізуді нақты және мүмкін етеді. Осындай платформалардың бірі-Raz-Plus білім беру платформасы.

Raz-Plus-бұл мұғалімдерге қажетті оқу бағдарламалары мен оқушылардың оқу дағдыларын жетілдіруге қажетті жеке ресурстарды қамтитын кешенді оқыту платформасы. Платформада 50 000-нан астам ресурстар бар, олардың ішінде 3000-нан астам кітап бар және деңгейлер бойынша бөлінген. Raz-Plus платформасын қолдана отырып, оқытушылар тілді меңгерудің әртүрлі деңгейін ескере отырып, оқу топтарында сабақтарды жоспарлау кезінде ынтымақтастықты кеңейтуге мүмкіндік беретін қол жетімді ресурстарға ие. Сондай-ақ, Raz-Plus бағдарламасы білім алушыларға Kids A-Z student платформасы арқылы қол жетімді Жеке оқу ресурстары арқылы шет тілінде оқу дағдыларын жетілдіруге және қолдануға мүмкіндік береді. Бұл шешім сонымен қатар білім алушыларға сауаттылық деңгейін арттыратын және білім алушыларға жеке оқыту арқылы дағдыларын көрсетуге мүмкіндік беретін кітаптар жиынтығы арқылы көбірек автономия береді. Сондай-ақ, оқушылар Raz-Plus оқу залында және ресурстар кітапханасында шет тілінде оқи алады, онда оқушылар өздігінен оқуға арналған қызықты мазмұнды таңдай алады (18-сурет).

18-сурет. Raz-Plus білім беру платформасы

Әрі қарай, raz-plus бағдарламасының функциялары туралы атап өту керек:

1. Мұғалімнің жеке бақылауы. Мұғалімдер оқушылардың электрондық оқыту тәжірибесін Kids A-Z басқару орталығы арқылы оңай басқара алады.

2. Сандық есеп беру. Интернеттегі барлық оқу операциялары сенімді қадағаланады және оқытушыға деректерге негізделген интерактивті есептер арқылы хабарланады. Kids A-Z басқару орталығын қолдана отырып, мұғалімдер жеке білім алушыларға немесе бүкіл сыныпқа арналған нақты уақыттағы белсенділік, прогресс және дағдылар туралы есептерді көре алады.

3. Марапаттар мен марапаттар. Білім алушылар электронды кітаптарды, үзінділерді және түсіну сынақтарын оқығаны үшін жұлдыз алады. Жұлдыздарды жеке Робот Аватарын салу үшін немесе өзіңіздің ғарыш зымыраныңызды орнату үшін пайдаланылатын заттарды сатып алу үшін пайдалануға болады. «A-Z Learning миссиясы - қызығушылықты ояту, түсінуді қамтамасыз ету және білім алушыларға ана тіліне қарамастан оқудың қуанышын ояту», - деді Маста туралы. Оқытушыларға барлық білім алушылар үшін сенімді және құнды ресурстар беру — бұл мақсатқа жетудің тағы бір қадамы, сондықтан біз болашақта да жетістікке жетуге ниеттіміз.

Тілді меңгеру деңгейі бойынша бөлінген кітаптарды оқуға келетін болсақ, оқушылардың кез келген тобында балалардың оқу деңгейі әртүрлі болуы мүмкін. Бір деңгейдегі кітаптарды пайдалану мұғалімдерге оқушыларды бөлуге немесе керісінше оларды деңгей бойынша топтастыруға мүмкіндік береді. Мұғалімдер бұл мәтіндерді шағын топтарда сабақ өткізу үшін қолдана алады.

Келесі суретте А-дан Я-ға дейінгі оқу деңгейінің диаграммасы көрсетілген (19-сурет).

Learning A-Z Text Leveling System	Grade	Ages
aa	K	4 - 6
A	K	4 - 6
B	K	4 - 6
C	K	4 - 6
D	1	4 - 7
E	1	6 - 7
F	1	6 - 7
G	1	6 - 7
H	1	6 - 7
I	1	6 - 7
J	1	6 - 8
K	2	7 - 8
L	2	7 - 8
M	2	7 - 8
N	2	7 - 8
O	2	7 - 8
P	2	7 - 8
Q	3	7 - 9
R	3	8 - 9
S	3	8 - 9
T	3	8 - 9
U	4	8 - 11
V	4	9 - 11
W	4	9 - 11
X	5	9 - 11
Y	5	9 - 11
Z	5	9 - 11
Z ¹	5+	9 - 11+
Z ²	5+	9 - 11+

19-сурет. Raz-Plus платформасында оқуды бағалау критерийлері

Кітаптарға арналған деңгейлік ресурстарға сабақ жоспарлары, әртүрлі тапсырмалар, талқылау карталары және тез өзін-өзі тексеруге арналған тесттер кіреді. Kids A-Z платформасының құралдары мұғалімдерге әр оқушыға жеке тапсырмалар беруге мүмкіндік береді.

Raz-Plus платформасының деңгейлік кітаптары әртүрлі форматта шығарылады және бөлінеді:

1. Баспа кітабы-сыныпта қолданылады немесе кітапты үйге тәжірибе алу мүмкіндігі бар. Түрлі - түсті, қара-ақ, бір жақты және екі жақты басып шығару опциялары бар.

2. Интерактивті кітаптар – сандық проекторлармен және интерактивті тақталармен қолданылады. Мұндай кітаптардың негізгі мақсаты-еркін сөйлеуге қол жеткізу, сөздік қорын арттыру, түсіну, грамматика және тағы басқалар.

3.Тыңдауға арналған электронды кітаптар-мұнда тыңдауға болады. Кептіру кезінде оқушылар мәтінді қадағалай алатындай етіп сөздерді, сөз тіркестерін немесе сөйлемдерді оқи алады. Көптеген электронды кітаптарда анимация және дыбыстық эффектілер бар.

4. Оқуға арналған электронды кітаптар-оқушыларға үнсіз, сыбырлап оқуға немесе оқуды гарнитура немесе микрофон арқылы жазуға мүмкіндік береді. Әрі қарай, оқушылар өз жазбаларын оқу еркіндігін тексеру үшін мұғалімге жібере алады. Сондай-ақ, жазбаларды компьютерге MP3 аудио файлдары ретінде жүктеуге және сақтауға болады.

5. Көп деңгейлі кітаптар-әр түрлі деңгейде оқитын білім алушыларға сол кітапты пайдалануға мүмкіндік береді. Көп деңгейлі кітаптарды қолданудың бір нұсқасы - білім алушыларды деңгей бойынша топтастыру. Дегенмен, барлық оқушыларды түсіну дағдыларымен, фонетикамен және сөздердің лексикалық қорымен таныстыру өте маңызды.

6. Қалта кітабы-бұл өте жақсы өлшем, білім алушылар мұндай кітапты қосымша тәжірибе алу үшін өздерімен бірге ала алады.

7. Сөзсіз кітап – оқушыларға өз қиялын қолдануға, кітап суреттерімен өз тарихын айтуға мүмкіндік береді.

Raz-Plus платформасында оқу дағдыларын қалыптастыру кезеңдері келесідей:

1. Жаңадан келген оқырмандар (AA-C деңгейлері). Осы деңгейдегі оқырмандар келесі сипаттамаларға ие:

- олар алфавитті біледі, бірақ басылған барлық әріптерді атай алмайды
- кейбір жиі кездесетін дыбыстарды немесе әріптерді біледі
- дыбыстарды, әсіресе дауыссыз және қысқа дауысты дыбыстарды таниды және айтады
- рифмалық жұпты анықтаңыз
- буындарды сөзбен санаңыз
- мәтінді есту арқылы түсіну оқудың өзінде түсінуден асып түседі

2. Жалғастырушы оқырмандар (D-J деңгейлері). Осы деңгейдегі оқырмандар келесі сипаттамаларға ие:

- бейтаныс сөздерді оқи алады
- бейтаныс сөздерді есте сақтай алады
- қателерді өздері түзетуге тырысыңыз
- оқу кезінде сөздердің үзінділерін таба алады

- оқырмандар мәтіннің мағынасын түсіне бастаса да, есту арқылы түсіну оқу кезінде түсінуден асып түседі

Бұл деңгейдегі мәтінге мыналар кіруі мүмкін: беттегі сөздер мен жолдар, сөйлемнің күрделі құрылымы, қайталанатын үлгілер аз.

3. Тиімді оқырмандар (K-P деңгейлері) осы деңгейдегі оқырмандар келесі сипаттамаларға ие:

- көп буынды және күрделі сөздерді қоса алғанда, бейтаныс сөздерді толық ашу кезінде фонетикаға, сөздердің фрагменттеріне, аффикстерге назар аударыңыз

- көбірек жаңа сөздерді тану

- әр сөзді оқымай, мәтіннің мағынасын біліңіз

Бұл деңгейдегі мәтінге мыналар кіруі мүмкін: көбірек беттер, күрделі синтаксисі бар ұзақ сөйлемдер, бетте көп мәтін, бай лексика, аз суреттер, ресми және сипаттамалық тіл.

4. Кәсіби оқырмандар (Q-Z2 деңгейлері). Осы деңгейдегі оқырмандар келесі сипаттамаларға ие:

- белгісіз полисиллабиялық сөздерді түсіну үшін фонетиканы, слогдарды және морфологияны қолданыңыз;

- мәтінде бірнеше рет кездесетін сөздерді таниды;

- әр түрлі деңгейдегі мәтінді еркін оқыңыз.

Бұл деңгейдегі мәтін мыналарды қамтуы мүмкін: көп мәтін, аз таныс, әр түрлі тақырыптар, күрделі лексика, күрделі сөйлемдер, әр түрлі жазу стильдері.

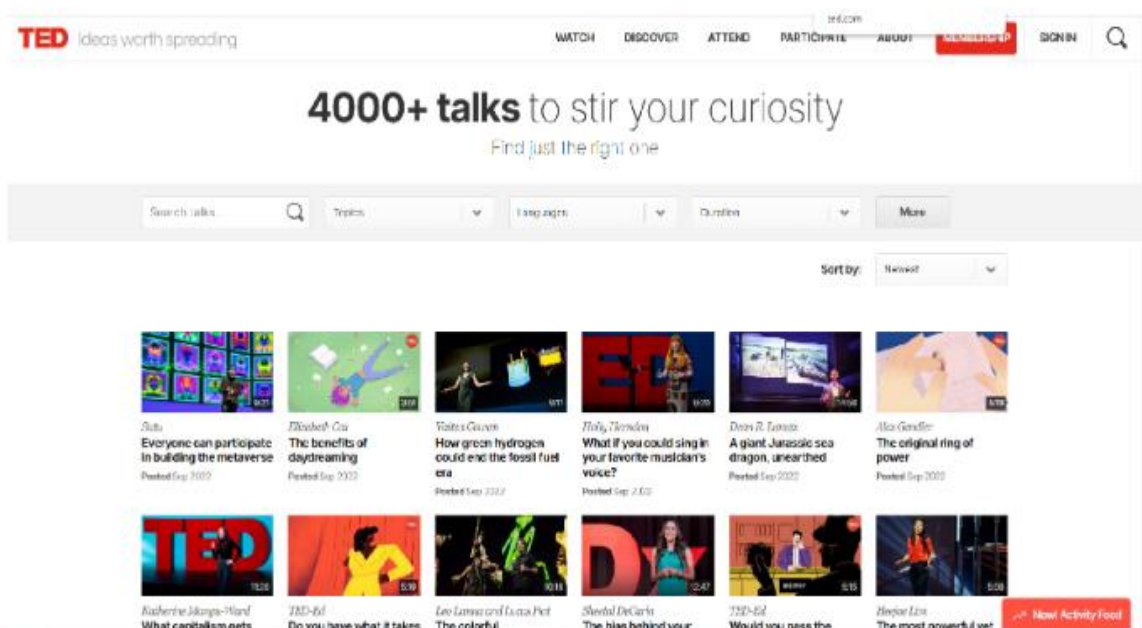
Платформа Ted Talks

Бұқаралық ақпарат құралдары шет тілін меңгеру процесін жеңілдетуі мүмкін. Тілдің өзі тұрғысынан бұл қарым-қатынастың негізгі құралы ретінде қызмет ететін әлемдегі ең маңызды нәрселердің бірі. Адамдар өз ойларын, сезімдері мен ұмтылыстарын ауызша да, вербальды емес те тіл арқылы жеткізе алады. TED - ашық қол жетімді оқыту және оқыту ортасының танымал мысалы.

TED (технология, ойын — сауық және дизайн)-бұл бүкіл әлемде конференциялар мен іс-шаралар өткізетін білім беру медиа ұйымы. TED Talks деп аталатын Ted спикерлерінің сессиялары TED веб-сайтындағы видеода көрсетілген. Бұл бейнелерді кез келген уақытта және кез келген жерде көруге болады. TED Talks-бұл TED бөлімшесі. TED-тегі қойылымдар негізінен шабыттандыратын, шығармашылық және қызықты презентацияны ұсынады. Бұл Оқу материалдары 18 минуттан аспайтын уақытқа арналған және көптеген маңызды пәндер мен тұжырымдамаларды қамтиды. Спикерлердің презентациялары ойын-сауықтан бастап тілді оқытуға дейінгі түрлі тақырыптарды қамтиды. Ted конференцияларының презентациялары TED Talks - қа жазылады. TED-тің қол жетімділігі артып келеді және Ted-тің сәттілігімен бүкіл әлем бойынша бейне, спикерлер мен мазмұнның сапасы артты.

Бастапқыда TED технология, ойын-сауық және сәулет әлемдерін біріктіретін жыл сайынғы конференция болды. Бірақ ол кеңейді және қазір соңғы жылдары көпшіліктің алаңдаушылығын тудыратын көптеген тақырыптарды қамтиды. Осылайша, TED Talks технологиялық жетістіктердің арқасында, әсіресе білім беру саласында бар.

TED-те сөйлеу-мұғалімдер үшін шет тілін оқытуда тамаша ресурс. TED-те барлық дерлік тақырыптар бойынша әңгімелер өткізіледі-технология, ғылым, дизайн, Денсаулық, қоршаған орта, жеке өсу және басқалар. Қазіргі уақытта 3100-ден астам әңгіме бар. Осылайша, сыныптағы әр оқушы үшін шабыттандыратын әңгіме табуға болады. Кумар & Mohanasundaram мәліметтері бойынша, TED Talk-бұл шет тілі сияқты барлық тақырыптарды қамтитын Интернеттегі танымал жоғары бағаланған бейне желілердің бірі. TED-тегі қысқа қойылымдар шет тілін үйренушілерге, сондай-ақ лексиканың, айтылымның және грамматиканың интерактивті дамуына үлкен әсер етеді. Ted-те сөйлеу мұғалімнің көзқарасы бойынша сыныптағы пікірталасты жеңілдетеді және оқушылардың курс мазмұнын түсіндіруге көмектеседі (20-сурет).

20-сурет. Ted Talks платформасы

Осылайша, TED talks шет тілін оқыту немесе үйрену үшін ақысыз және қызықты мазмұнды ұсынады. Мұғалімдер оларды сабақтарын жақсарту, оқушылардың тіл үйренуге деген қызығушылығын ояту және шет тілін меңгеру дағдыларын дамыту үшін қолдана алады. Алдыңғы зерттеулердің нәтижесіне сүйене отырып, TED-те сөйлеу сөйлеу, тыңдау және жазу сияқты шет тілін меңгеру дағдыларын жетілдіре және әсер ете алатындығын көрсетеді. Ауызша сөйлеуді үйренудің алғашқы қадамдары білім алушыларға лекторлардың жақсы мысалын тыңдауға және олардың қалай құрылымдалғанын және қалай ұсынылғанын талдауға мүмкіндік береді. Мүмкін болса, білім алушыларға Ted-

те оқытушы таңдаған бір немесе екі спектакльді Қашықтан көруге мүмкіндік беру керек, осылайша бұл қойылымдарды сыныпта талдауға болады, ал білім алушылар тіл мен мазмұнмен таныс болады. Ең дұрысы, бұл әңгімелер маңызды мәтіндік құрылымды модельдейді, мысалы, мәселені шешу, салыстыру-контраст және себеп-салдарлық қатынастар.

Жоғарыда келтірілген барлық мысалдар TED-те сөйлеу сөйлеу дағдыларын дамытып, оларға әсер ете алатындығын көрсетеді. TED Talks Ted сөйлеу стилін үйрену арқылы білім алушылардың көпшілік алдында сөйлеу дағдыларын дамытуға көп көмектеседі.

TED Talks көмегімен ағылшын тілін үйрену-бұл шет тілін оқыту бағдарламалары бойынша оқитын оқытушылар мен білім алушылар үшін қосымша ресурс. Бейне негізіндегі тілді үйренуге арналған қосымша білім алушылар TED-те сөйлеу идеяларын түсінуге және талқылауға көмектеседі. TED-те сөйлеу-бұл мұғалімдер үшін қолдануға болатын интерактивті құралдар. TED Talks мұғалімдерге TED материалдарын пайдалану бойынша ұсыныстарды қамтитын ресурстарды ұсынады. Сыныптағы бейнені көрсету әдісі бойынша сабақтар жаңа лексиканы нығайтады және шет тіліндегі кеңестер мен ашық тапсырмалар арқылы мазмұнды пікірталасты ынталандырады. Сонымен, TED Talks қолдану білім алушылар үшін өте пайдалы және қызықты болуы мүмкін.

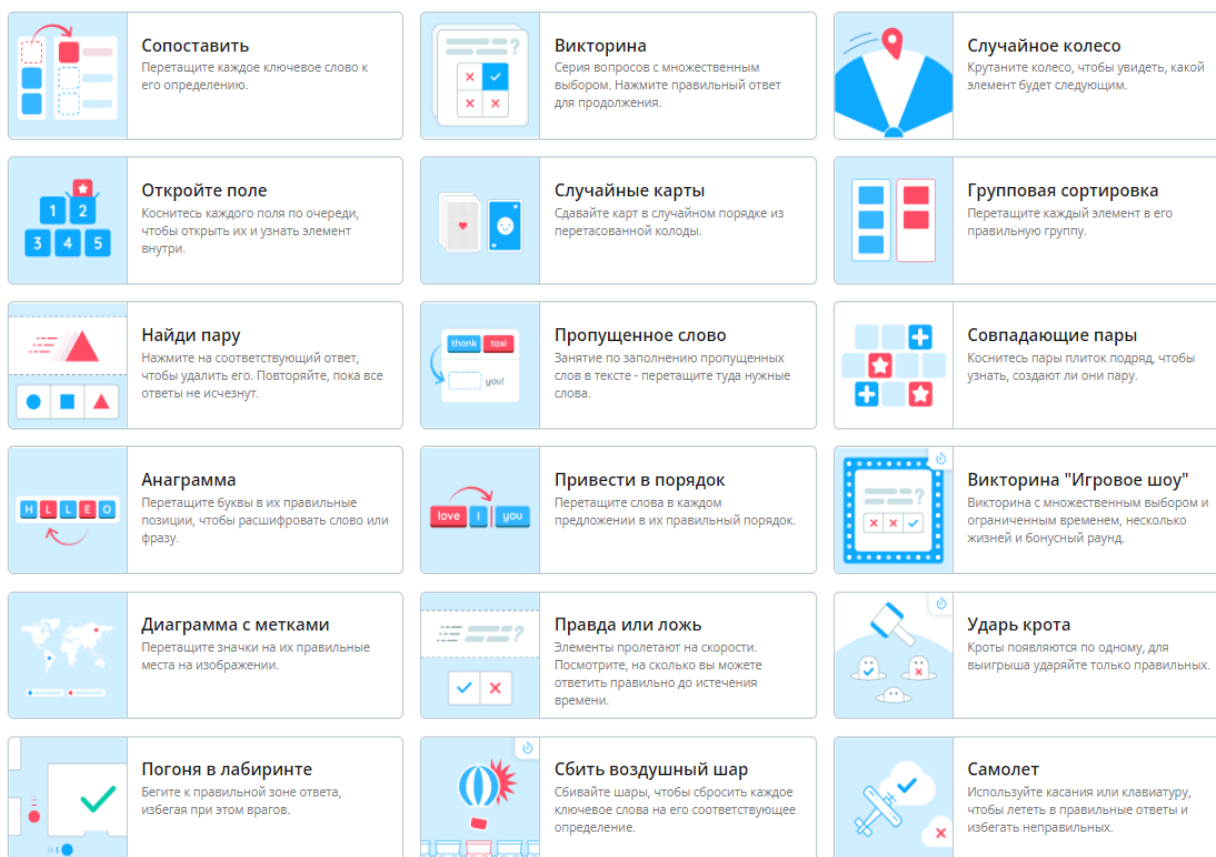
Wordwall білім беру платформасы

Wordwall-интерактивті және баспа материалдарын жасауға арналған көп функциялы оқу ресурсы. Көптеген шаблондар интерактивті және баспа түрінде қол жетімді. Интерактивті компьютер, планшет, телефон немесе интерактивті тақта сияқты веб-интерфейсі бар кез-келген құрылғыда ойнатылады. Оларды білім алушылардың өздері немесе мұғалімнің жетекшілігімен білім алушылар сынып алдында кезекпен ойната алады. Басып шығаруды жай басып шығаруға немесе PDF файлы ретінде жүктеуге болады. Оларды интерактивті немесе тәуелсіз оқу тапсырмалары үшін көмекші материал ретінде пайдалануға болады.

Wordwall оқушылардың ынтасын арттыратын әмбебап оқу ресурсы. Онлайн немесе офлайн сабақтарға интерактивті материалдар жасауға арналған Wordwall білім беру платформасы - Quizlet, Quizzez, Wordwall, Kahoot, Learningapps, Iscollective және басқа да сервистер сияқты әлемдік білім беру көшбасшыларының бейімделген және жақсартылған функционалын қамтиды. Wordwall қолданудың негізгі мақсаты-оқытудың тиімділігін арттыру:

- оқу мотивациясын арттыру;
- оқушылардың танымдық белсенділігін дамыту;
- оқушылардың дербестігін ынталандыру;
- білім беру сапасын арттыру;
- оқу процесін ұйымдастырудың формалары мен әдістерін жетілдіру.

Ұсынылған Wordwall шаблондарының әртүрлі құралдары мұғалімге педагогикалық шығармашылықтың, әсіресе ақпараттық және сонымен бірге көңілді қашықтан сабақтарды ұйымдастыру мен өткізудің таусылмайтын көзін береді. Келесі үлгілерге педагогикалық практикада жиі кездесетін таныс дидактикалық ойындар кіреді. Оқу тапсырмасын жасау үшін шаблонды таңдап, содан кейін мазмұнды енгізу керек (21-сурет).

21-сурет. Білім беру платформасының Wordwall үлгілері

Осыдан кейін шаблонды таңдап, оны оқу материалымен толтыру керек. Сізге қажетті суретті тез табуға көмектесетін кіріктірілген іздеу жүйесі үлкен көмек болып табылады. Сондай-ақ, кішкентай мәтіндік редактор бар, оның көмегімен сіз қаріпті енгізудің әртүрлі нұсқаларын (қалың, жол асты, жол үсті) қолдана аласыз, таңбаны немесе математикалық формуланы енгізе аласыз.

Жаттығуды дайындағаннан кейін оны сайтқа енгізуге немесе білім алушыларға сілтеме арқылы жіберуге болады. Тапсырмаларды жекелендіруге болады. Яғни, білім алушылар өзінің фамилиясын көрсететін тапсырманы тағайындаңыз. Осының арқасында сіз әр оқушының жұмыс нәтижелерін бақылай аласыз. Сілтемені алғаннан кейін оқушылар интерактивті тапсырманы орындайды. Нәтиже автоматты түрде басты беттегі "нәтижелер" қойындысында көрсетіледі. Сайт жаттығуды аяқтағандардың санын, сынып бойынша үлгерімнің орташа балын көруге мүмкіндік береді, сондай-ақ әрбір оқушыға арналған нәтижелер кестесін ұсынады.

Осылайша, сабақтарда Wordwall білім беру платформасын қолдану білімді жақсы түсінуге және игеруге, сонымен қатар материалды тиімді бекітуге ықпал етеді. Бұл сонымен қатар оқушылардың білімін жедел бақылауға ықпал етеді және нәтижесінде оқытудың тиімділігін арттырады.

4. ҚАШЫҚТАН ОҚЫТУ ФОРМАТЫНДА «ШЕТ ТІЛ» ПӘНІН ОҚЫТУ АРҚЫЛЫ БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ ЛИНГВО-КОММУНИКАТИВТІК ДАҒДЫЛАРЫН ДАМУДЫҢ ОЗЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ МЕН ӘДІСТЕМЕЛЕРІН ПАЙДАЛАНУ БОЙЫНША ҰСЫНЫМДАР

Әдістемелік ұсынымдар оқытудың негізгі кезеңдерінің мазмұндық жағын ашады. Оқу процесінде озық технологиялар мен әдістерді қолдану бойынша негізгі ұсыныстарды анықтамас бұрын, біз «озық тәжірибе» және «озық технологиялар» ұғымдарын қарастырамыз. «Озық тәжірибе» ұғымы деп жоғары нәтиже беретін және оқу процесін жетілдіруге бағытталған қазіргі заманғы талаптарға сәйкес келетін жұмыстың жаңа немесе жақсартылған тәсілдері мен әдістерін, қызмет нысандарын, прогрессивті жаңалықтарды түсіну қажет. Озық педагогикалық тәжірибені зерделеу, талдау және қорыту үшін қажетті жағдайлар [47]:

- тәжірибені жинақтау және ғылымды практикаға енгізу құрылымы мен процесін фактілерді жинақтау жүйесі ретінде түсіну, оларды педагогикалық идеяларға аудару;

- оқушыларды оқыту және тәрбиелеу үдерісін табысты ұйымдастыру үшін педагогикалық міндеттерді анықталған идеялар, тұжырымдар және қорытындылар негізінде тұжырымдау;

- педагогтің педагогикалық үдерістің тиімділігіне әсер ететін фактілерді көре білуі және дайындығы, жұмыс барысында оларды іріктей және бақылай алуы, өз тәжірибесі мен әріптестерінің тәжірибесін дамытуға және жетілдіруге мүмкіндік беретін идеяны іс жүзінде көре білуі; оқушылардың шығармашылық белсенділігін ынталандыру мақсатында педагогикалық міндеттерді күрделендіру тәсілдері, оларды өздігінен білім алу, өзін-өзі тәрбиелеу, өзін-өзі дамыту және өзін-өзі жетілдіру дағдыларымен қаруландыру.

Озық технология дегеніміз – ақпараттық технологиялар саласындағы ең заманауи және жоғары технологиялық әзірлемелерді қолданатын технологиялық құрылғылар, әдістер немесе жетістіктер; басқаша айтқанда, білім шекарасындағы технология. Педагог Н.Ф. Талызина [48] педагогикалық технологиялар «...ғылым мен практика арасындағы белгілі бір қағидаттарды ілгерілететін және оларды дәйекті пайдалану мәселелерін шешуге бағытталған әдістерді әзірлейтін дербес ғылым болуы тиіс» - деп атап өтті. Оқыту технологиясы – білім беру мақсатына қол жеткізу процесінің жалпы мәні, яғни

алдын ала жоспарланған оқу процесін біртұтас жүйе ретінде кезең-кезеңімен жүзеге асыруды, белгіленген мақсаттарға қол жеткізу жолында белгілі бір әдістер мен құралдар жүйесін әзірлеуді, оларды тиімді, пайдалы пайдалануды, сондай-ақ оқу процесін жоғары деңгейде басқаруды білдіреді.

Шет тілдерін оқытуда озық технологиялар сабақ өткізу әдістерінің спектрін кеңейте отырып, өткізілетін сабақтардың сапасын арттырады. Педагогикалық технологиялардың басты мәселесі-оқушының жеке басын дамыту арқылы оқу мақсаттарына қол жеткізуді қамтамасыз ету. Қазіргі заманғы әдістер оқушылардың жеке басының өзін-өзі танытуына, оқуға бағытталған тәсілге, оқытуды дараландыруға және әр адамның ерекшеліктерін, оқуда алған Даму деңгейлерін ескере отырып тиімділікті арттыруға ықпал етеді.

Біздің зерттеуімізде озық технологиялар мен әдістеме қашықтан оқыту форматында білім алушылардың лингво-коммуникативтік дағдыларын дамытуда маңызды рөл атқарады. Қашықтан оқыту кезінде сыныпта оқуды қайталау мүмкін емес екенін түсіну керек.

Сіз өзіңіздің сыныбыңыз үшін және өзіңіз үшін қашықтан оқытудың қолайлы және тиімді түрін іздеуге тырысуыңыз керек. Компьютерлермен оқыту тұрғысынан көрнекілік принципі маңызды. Егер дәстүрлі жағдайда көрнекілік-бұл оқушының тақырыпты немесе жағдайды қандай-да бір түрде қарау қажеттілігін қамтамасыз ететін сурет компоненті болса, онда компьютерлердің көмегімен оқыту кезінде көрнекілік нақты өмірде әрдайым көрінбейтін жақтарды көруге мүмкіндік береді. Сондай-ақ, компьютер тек оқуға ғана емес, сонымен бірге тыңдауға, бейнені көруге, сонымен қатар батырмаларды басу немесе тінтуірді басқару арқылы болып жатқан процестерге белсенді әсер етуге мүмкіндік беретінін атап өткен жөн. Шет тіліндегі дұрыс ұйымдастырылған сөйлеу және виртуалды Байланыс мұғалімге оқытылатын пән немесе бөлім туралы білімнің маңызды негіздеріне назар аударуға мүмкіндік береді. Аудиториямен тікелей байланысты ұйымдастыру оқушыларға оқу материалдарын шет тілінде меңгеруге мүмкіндік береді.

Әрі қарай, қашықтан оқыту форматында жұмыс істеу үшін жалпы ұсыныстарды атап өтеміз:

1. Алдымен қашықтан оқытудың ең қарапайым құралдарының біреуін немесе екеуін тандап, олармен жұмыс істеуді бастау керек. Бірден көптеген құралдарды пайдаланбаңыз.

2. Егер сабақ кезінде интернет жылдамдығы төмен болса, сабақ уақытында бейнелерді өшіруге немесе қосымша қойындыларды жабуға болады.

3. Синхронды оқыту барысында оқушылармен талқылау сабақтар өткізу кезінде немесе оқушыларды байланысқа шығу уақыты туралы алдын ала хабардар ете отырып, топтық қоңыраулар, WhatsApp, Microsoft Teams мессенджерлері арқылы чаттар пайдалану арқылы ұйымдастырылуы мүмкін.

4. Оқу процесінде Өзін-өзі бағалау мен өзара бағалауды бақылау маңызды. Объективтілікті қамтамасыз ету үшін оқушыларға алдын-ала жіберілген маршрут парақтары, өзін-өзі бағалау және өзара бағалау формалары бойынша интерактивті тақтаға (Padlet, Jamboard, Microsoft Teams) орналастыруға болатын тапсырмалар үшін бағалау критерийлері мен дескрипторларды ұсыныңыз.

Microsoft Teams арқылы сабақ өткізу кезінде мұны жалпы залда оқушылардың жұмысы кезінде де, яғни сұрақтарға жауап беру, орындалған тапсырманы экранда көрсету, сұрақтар қою кезінде де, команда залдарында оқушыларды жұптар немесе топтар бойынша бөлу кезінде де (3-тен 6 оқушыға дейін) жүзеге асыруға болады. Бұл жағдайда мұғалім бір залдан екіншісіне ауысып, оқушылардың жауаптары мен пікірлерін тыңдап, қажет болған жағдайда бағалау қызметіне қатыса алады. Синхронды және асинхронды оқытуда кері байланыс беру үшін Microsoft Teams файлдарындағы «Пікірлер» қызметін пайдалануға болады. Оқушылар мұғалімнің пайдалану үшін ашатын бір құжатпен бірлесіп жұмыс жасай алады. Немесе білім алушылардың әрқайсысы мұғалім берген құжатты Microsoft Outlook 365-ке көшіреді (ол үшін міндетті түрде Microsoft Teams есептік жазбасы (электрондық пошта мекенжайы) болуы керек және сыныптастар мен мұғалімге басқалар түзетулер енгізіп, өз пікірлерін білдіруі үшін сілтеме ашады.

Мұғалімнің бағалауы мен пікірі оқытудың ажырамас бөлігі болып табылады. Мұғалімнің кері байланысы үш деңгейдің біріне – тапсырма, процесс немесе өзін-өзі реттеу дағдыларына бағытталуы және оқушының жеке басына қатысты болмауы өте маңызды. Бағалаудың объективтілігі мен түсіндірудің анықтығын қамтамасыз ету үшін мұғалімге де, оқушыға да белгілі критерийлер мен тапсырмалардың дескрипторларын қолдану қажет. Кері байланыс шеңберіндегі Пікірлер оқушыны өз қателіктерін түзетуге, оқу әрекеті мен жеке оқуын бақылау қабілетін дамытуға немесе жетілдіруге итермелеуі керек. Сондай-ақ, кері байланыс беру үшін бұрын ұсынылған құралдарды пайдалануға болады. Сондай-ақ, Padlet, Jamboard, Miro.com интерактивті тақталарды пайдалану барысында мұғалім де, оқушылар да орналастырылған материалдар немесе жауаптар бойынша өз пікірлерін айтуға және жұлдызша, лайк және т. б. жіберуге мүмкіндігі бар.

Кері байланыстың әсері, сондай-ақ білім беру платформаларының мүмкіндіктері қандай? Оқушылардың оқуға деген ынтасын сақтау және Қашықтан оқытудың сәттілігін қамтамасыз ету үшін сипаттамалық кері байланысқа назар аудару керек. Бұл білім алушылардың тапсырмаларды орындау процесінде көмектеседі. Көптеген оқу платформаларында (Google Classroom, Microsoft Teams, Яндекс оқулығы және т.б.) орындалған тапсырмаларды бағалау және кері байланысты қамтамасыз ету үшін кіріктірілген функциялар бар. Оларды қалыптастырушы бағалауды ұйымдастырудың негізгі құралы ретінде, тапсырмалар үшін бағалау критерийлері мен дескрипторларына негізделген кері байланыс беру үшін пайдалану маңызды. Білім беру платформалары ұсынатын дайын

тапсырмаларды қолдану мұғалімге асинхронды оқытуда формативті бағалауды да, жиынтық бағалауды да ұйымдастыруға мүмкіндік береді. Берілген ресурстарды қолдана отырып, олардан сынып оқушыларын оқытуда маңызды болатын ресурстарды таңдап, орындалған жұмыстар үшін кері байланыс бере отырып, Қашықтан оқыту жағдайында тиімді оқытуды қамтамасыз етуге болады [49].

Технологияны қолдану бойынша ұсыныстарға келетін болсақ, қашықтан оқытуда жеке компьютердің немесе ноутбуктің жұмыс үстелі маңызды.

Дербес компьютердің немесе ноутбуктің жұмыс үстелі

Егер сіз сабақ барысында экранды көрсетсеңіз, оқушыларды алаңдатпау үшін жұмыс үстеліне бейтарап фон қою керек. Оқушылардың назарын мазмұнға аудару керек, сондықтан жұмыс үстелінен қажетсіз белгішелерді алып тастаған дұрыс. Дыбыстық хабарландырулармен және қалқымалы терезелермен барлық бағдарламаларды өшірген дұрыс. Интернет байланысын пайдаланатын барлық бағдарламаларды, жалпы, сабақ кезінде қажет емес барлық бағдарламаларды өшіріңіз. Бұл сіздің компьютеріңіздің өнімділігі мен байланыс жылдамдығын арттырады.

Дыбыс

Компьютердің басқару тақтасындағы микрофон параметрлерін бөлек тексеру керек-құрылығыны жүйе танып, оның атауы көрсетілуі керек. Интернеттегі сабақ кезінде құлаққапты қолданған дұрыс, бірақ егер сіз динамиктерді қолданғыңыз келсе, қажетсіз Жаңғырық тудырмас үшін оларды микрофоннан мүмкіндігінше алыстату керек. Шуды азайту ұсынылады. Әдетте микрофондар жөтел немесе қағаз шу сияқты дыбыстарға өте сезімтал. Мұндай сыртқы шу сабаққа қатысушыларға жағымсыз болуы мүмкін.

«Камераға» жұмыс

Камераға алаңдамай тікелей қарау маңызды. Отыру орнын өзгертпестен және аяғыңызды қозғалтпай отыру керек. Мүмкіндігінше аз қозғалуға тырысыңыз, үздіксіз қозғалыста көрермен сіздің кескініңізді көре алмайды, бірақ бұлыңғыр бұлыңғыр. Сабақты түсіндіру кезінде білім алушылардың көзіне қарап тұрғандай тікелей камераға сөйлеу. Интернеттегі сабақ кезінде аудиториямен көз арқылы байланыс орнатуға тырысыңыз.

Сабақтағы мінез-құлық ережелерін келісу

Сабақтың басында оқушыларға өзін қалай ұстау керектігін және проблемалар туындаған жағдайда не істеу керектігін айту керек. Егер мектепте сабақта мінез-құлық ережелерінің тізімі болса, оның онлайн-сабақ нұсқасын жасаңыз. Ол келесі ережелерді қамтуы мүмкін:

- чатта сұрақтар қойыңыз
- егер сіз бірдеңе айтқыңыз немесе пікір білдіргіңіз келсе, қолыңызды көтеріп, шақыруды күтіңіз (егер видео оқулық болса, бала қолын өзі көтере алады немесе «қолды көтеру» белгісін қолдана алады)
- сабақ барысында тамақтануға, тұруға және бөтен істермен айналысуға болмайды

- сабақта қолданылмайтын шолғыштағы барлық қосымшалар жабық болуы керек.

Нұсқауларды қайталаңыз

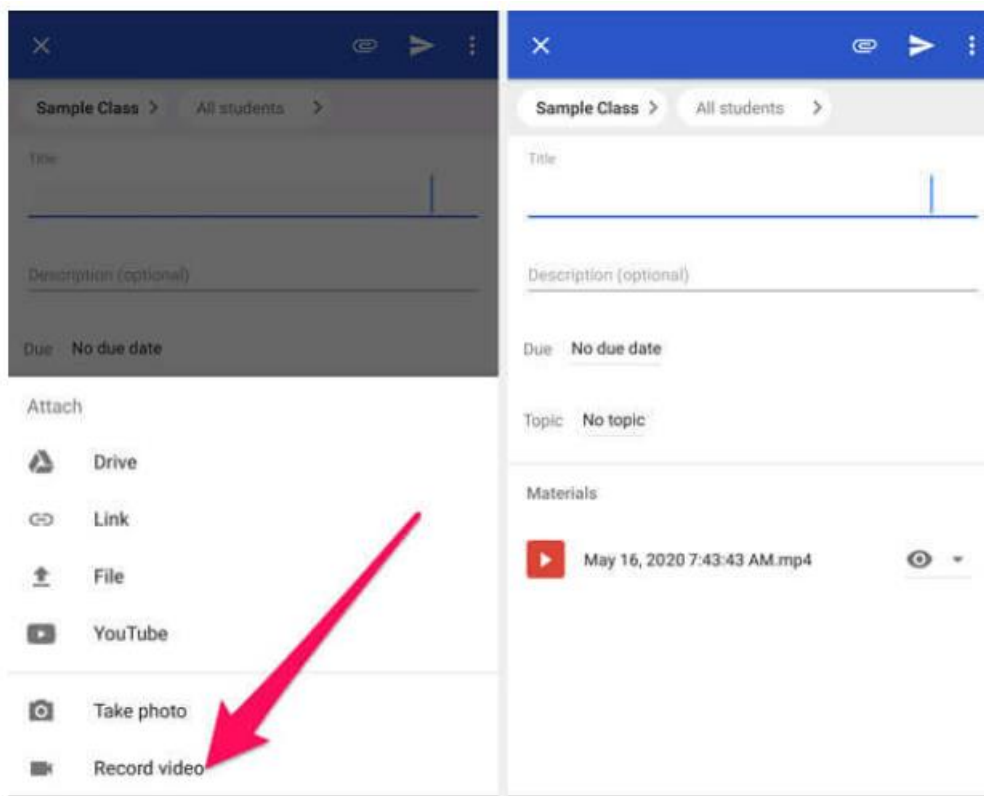
Оқушыларға алдын-ала жіберіп, нұсқауларды бірнеше рет қайталаңыз немесе оларды экранға жазыңыз. Оқушыларға оқу платформалары мен қажетті қызметтермен компьютерде жұмыс істеу алгоритмдерін меңгеру бойынша бірнеше сабақ өткізіңіз. Оқушылар қай батырманы басу керектігін, экранды көрсету деген не, чатқа хабарламаны қалай жазу керектігін білуі керек.

Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды назардан тыс қалдырмаңыз.

Қашықтан оқытудағы қауіп-қатер топтары, біріншіден, реттеуші функциялары нашар, мазасыз және Мазасыз балалар, екіншіден, оқуға деген ынтасы төмен білім алушылар. Мұндай оқушылар үшін сабақтың мазмұны қызықты, ал оқу іс-әрекеті кезектесуі маңызды. Оқушыларды назарда ұстаңыз, оларды атаулармен атаңыз және кішкентай жетістіктер үшін мадақтаңыз және марапаттаңыз.

Сабақ жазбасын жасаңыз

Интернеттегі сабақты жазыңыз. Қазіргі уақытта барлық бейнеконференция платформаларында жазу мүмкіндігі бар. Teams платформасында бұл сақталған бейнеконференция 20 күн сақталады. Сабаққа қатыса алмаған оқушыларға сабақтың бейнесін жіберіңіз. Сабақтың бейнесінде сіз тек өзіңіз болуыңыз керек екенін ұмытпаңыз. Егер бейнежазбаға оқушылар да қатысса, олардың ата-аналарының жазбаша келісімін алу қажет болады. Мысалы, Google Classroom білім беру платформасында бейнелерді қалай тікелей жазуға және жасауға болатынын қарастырайық. Сонымен, Google Classroom үшін бейне жазғыңыз келсе, сіз келесі нұсқаулықты қолдана аласыз: Google Classroom сізге Google Classroom бейнеконференциясына бейнені оңай қосуға немесе тікелей Google Classroom платформасында бейне жазуға мүмкіндік береді. Бағдарламаны ашып, жоғарғы жағындағы қағаз қыстырғыш белгішесін түрту керек. Сондай-ақ, сіз тіркеме интерфейсінде кейбір параметрлерді көресіз. Тіркемелер үшін соңғы опцияны басуға болады. Google Classroom-да тікелей бейне жазу үшін бейне жазу. Жазғаннан кейін түсірілген бейне Google Drive-да сақталады. Жазу файлы Google Classroom бейнеконференциясына оңай енгізуге болады (22-сурет).

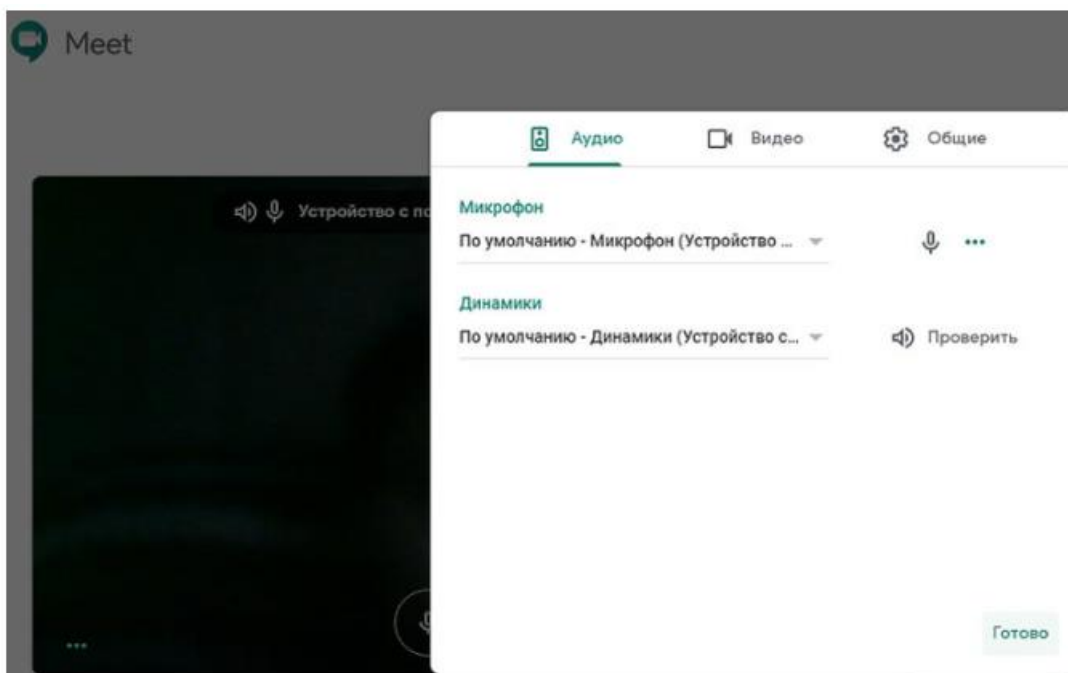
Сурет 22. Google Classroom-да сабақ жазу

Google meet-те дыбысты орнату мысалы:

Егер бейнеконференцияның білім алушылары сізді естімесе, онда бірінші қадам-Компьютердегі, смартфондағы немесе планшеттегі микрофон қосылғанын тексеру. Микрофон белгішесі тікелей Google Meet конференция терезесінде көрсетіледі. Егер белгіше алынып тасталса, онда микрофон өшірулі - белгішені басып, оны қосу керек.

Google Meet-те ағымдағы бейнеконференцияға оған қосылған алғашқы бес қатысушының қатарына кірмеген кезде, микрофон автоматты түрде өшетінін есте ұстаған жөн. Бұл жағдайда микрофонды бөлек қосу керек, микрофон белгішесін басып, оны қосқаннан кейін сөйлеңіз. Микрофонның күйін тексеру үшін:

- конференция параметрлері мәзірін ашыңыз (3 нүктені басыңыз — конференция терезесінің төменгі оң жақ бұрышында);
- «Параметрлер» түймесін басыңыз;
- «Аудио» қосымша бетіне өтіңіз;
- біз сөйлей бастаймыз және микрофон индикаторын байқаймыз — егер ол қозғалмаса, онда микрофон өшірілген болуы мүмкін (23-сурет).

Сурет 23. Google meet-тегі дыбыс параметрлері

Презентациялармен жұмыс

Презентациялармен жұмыс жасау кезінде ерекше назар аударған жөн. Сонымен, презентациялармен жұмыс істеу кезінде ұсыныстар. Оқытушылар инновациялық білім беру технологияларын таңдауға мұқият қарап, осы технологияларды тиімді түрде енгізуге мүмкіндік беретін қағидаларды ұстануы керек. Мысалы, оқытудың жақсы құралы болып табылатын PowerPoint презентациялары әрдайым тиімді бола бермейді, егер сіз оқытудың тиімділігін арттыру үшін технологияны қолдану принциптерін ескермесеңіз. Мысалы, М. Миллер инновациялық технологияларды қолдану үшін қажетті келесі принциптерге сенеді және назар аударады:

1. Сигналдық принцип (Signaling Principle). Осы Қағидаға сәйкес, материалдың тек маңызды бөліктерін көзбен бөліп алу керек.

2. Кеңістіктік жақындық принципі (Spatial Contiguity Principle). Бұл принцип материалды жақсы игеру үшін мәтін мен кескінді бір-біріне мүмкіндігінше жақын орналастыру керек, ал графиктерді қолданған кезде мәтінді олардың маңызды бөліктері орналасқан жерге қою керек дейді.

3. Уақытша жақындық принципі (Temporal Contiguity Principle). Осы Қағидаға сәйкес сипаттамалар мен түсініктемелер Графиктер мен кескіндерді көрсетумен бір уақытта енгізілуі керек, өйткені тіпті қысқа уақыт аралығы да қажетті нәтижеге әкелмейді.

4. Сегменттік принцип (Segmenting Principle). Күрделі материалды түсіндіру кезінде немесе тақырыппен жақсы таныс емес білім алушылармен жұмыс жасау кезінде материалды қысқа сегменттерге бөліп, білім алушыларға бір сегменттен екіншісіне өту жылдамдығын бақылауға мүмкіндік беру керек.

5. Алдын ала жаттығу принципі (Pretraining Principle). Егер білім алушылар презентацияда қолданылатын сөздермен таныс болмаса, негізгі ұғымдарды егжей-тегжейлі түсіндіруге бағытталған жеке модуль құру қажет.

6. Модальды принцип (Modality Principle). Егер мәтінде техникалық терминдер болмаса немесе білім алушылар басқа тілде сөйлемесе, графикалық кескіндер мәтінмен емес, аудио сүйемелдеумен қамтамасыз етілсе, білім алушылар материалды жақсы есте сақтайды.

Бейнематериалмен жұмыс

Онлайн режимінде оқытудың тағы бір маңызды аспектісі-бейне материалмен жұмыс жасау. Сонымен, YouTube платформасын пайдаланып бейнемен жұмыс істеу кезінде ұсыныстар:

- Негізгі идеяларды түсіну үшін субтитрлерсіз бірінші рет қарау (әдетте оқушыға үй тапсырмасы ретінде алдын-ала беріледі). Әдетте, бейне күрделі болса да, білім алушылар жалпы идеяны түсіне алады. Егер бірнеше пікірден кейін де білім алушылар негізгі ойды түсінуде қиындықтар туындаса, қиын сәттерді ағылшын тілінде түсіндіру керек, бірақ қарапайым сөздермен.

- Сабақта субтитрмен екінші рет қарау (қажет болса) және бейнені өз сөзіңізбен қайталау. Егер білім алушылар негізгі ойды түсінсе, онда сіз күрделілікті арттырып, мәліметтерді түсінуге сұрақтар қоя аласыз. Барлық бейнелерді толығымен қайта қараудың қажеті жоқ, көбінесе жеке үзінділерді талдау жеткілікті.

- Бейнеден жеке фразалар мен сөздерді талдау. Егер талқылау барысында білім алушылар лексиканы білмегендіктен өз ойларын білдіруге қиналса, сөздерді есте сақтауға немесе бейнеде осы немесе басқа лексиканың қалай қолданылатынын көрсетуге көмектесу керек.

- Көргендерін талқылау және сыни талдау. Оқушылар өз пікірлерін айтады және оның басқа білім алушылардың пікірімен қалай сәйкес келетінін/ерекшеленетінін түсіндіреді. Осылайша, тыңдау ғана емес, сонымен қатар тілдік және қарым-қатынас дағдылары да дамиды.

Тікелей эфирлер

Мұғалімнің оқушылармен қарым-қатынасы оқытудың маңызды аспектісі болып табылады, сондықтан аптасына бір рет тікелей эфир ұсынылады. Мұны сәрсенбіде немесе бейсенбіде, тапсырмалар бойынша көрсетілген мерзімнен бір-екі күн бұрын жасаған дұрыс. Білім алушылар әлі де жобаларды тексеруге, нақтылауға уақыт алады [30]. Мұны Google Classroom платформасындағы hangout тарату құралының көмегімен жасау ыңғайлы болады. Сонымен қатар, мұндай хабар тарату YouTube арнасында автоматты түрде жариялануы мүмкін, ал білім алушылар тікелей эфирде түсініктеме бере алады. Мұғалім білім алушылардың бейне дәрістерді көргенде немесе тапсырмаларды орындағанда не түсінбегенін анықтауы керек.

Трансляция-бақылаудың жақсы құралы: мұғалім эфирге кім қосылғанын, кім белсенді екенін көреді. Балалармен тапсырмаларды қандай формада тапсыратындығын келісу керек. Бұл мұғалім тексеруі керек тапсырманың форматына байланысты. Мысалы, егер бұл шығармашылық жұмыс болса-жұмыс Google презентациясы түрінде жіберіледі. Оқушыларға кез-келген жазбаша жұмысты Google құжаты түрінде тапсыру ыңғайлы болады.

Білім алушылар мен оқытушылар үшін жұмыстарды тапсырудың бірлескен форматы өте қызықты болады. Ол үшін білім алушылар жалпы қол жетімділікте Padlet тақтасын қолдануы керек. Мұғалім ортақ тақтаны құрып, оқушыларға сілтемелер жіберуі керек. Содан кейін мұғалім тапсырманы жасайды және оны жалпы тақтаға жапсырма ретінде «бекітеді». Бұл жапсырмада білім алушылар файлдар мен бейнелерді басып шығара алады, тіркей алады. Белгілі бір жаттығуды орындағаннан кейін олар сыныптастарының бір немесе екі жұмысына түсініктеме беруі керек. Бұл үшін олар тағы бір баға алады. Егер бұл шығармашылық тапсырма болса, эмодзилерді немесе жұлдызшаларды қолдана отырып, жұмысты саралау мүмкіндігі бар. Мысалы, бір жұмысқа 4 жұлдыз, екіншісіне 2 жұлдыз тағайындауға болады. Өзара бағалау-бұл балалар үшін мотивацияның керемет құралы.

Сонымен, қашықтан оқыту форматында оқытуды ұйымдастыру кезінде не істемеу керек екендігі туралы ұсыныстарды атап өткен жөн:

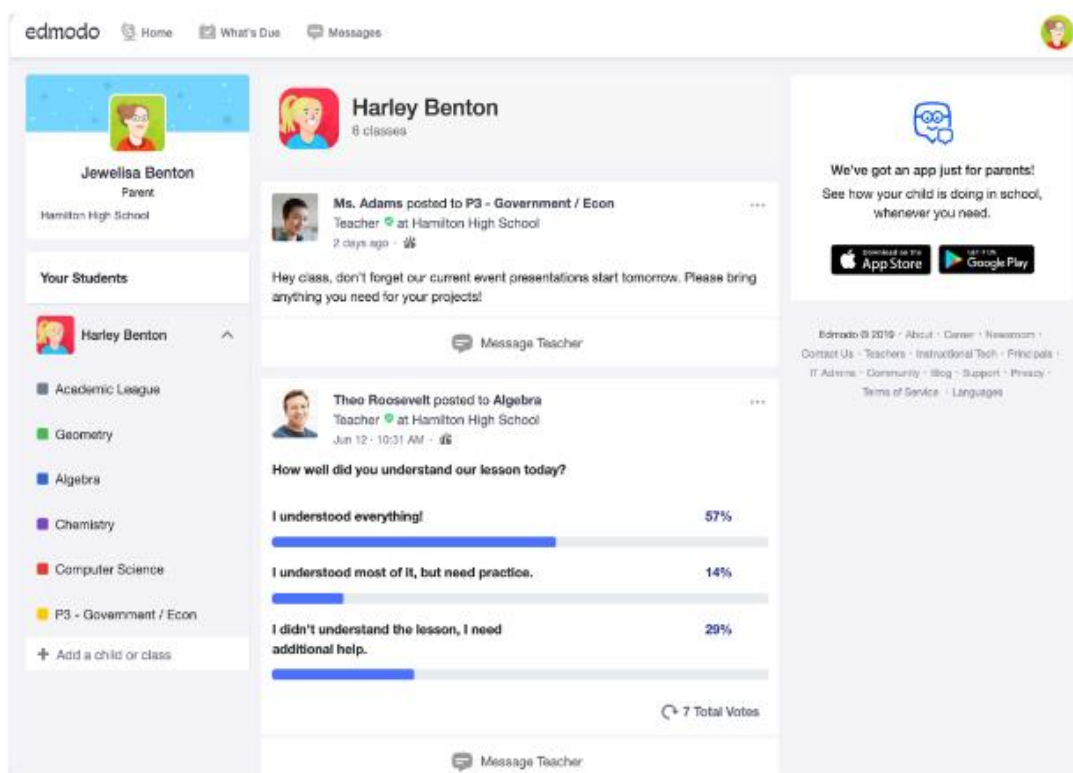
- Білім алушыларды шамадан тыс жүктеу және стресстік жағдайлар жасау
- Бір класс үшін бірнеше бірдей түрлі ресурстарды пайдаланыңыз
- Жаңа ерекше нұсқаулар, нұсқаулықтар және т. б. беру.
- Бала өз бетінше орындай алмайтын тапсырмаларды беру.

Ата-аналарды білім беру онлайн-платформалары негізінде оқуға көмектесуге шақырыңыз.

Ата-аналар білім беру платформаларында балаларды оқытуды қолдауда және бақылауда маңызды рөл атқарады. Тіркелгі жасау керек және ата-аналар. Ата-аналарға өздерінің бақылау тақталарын көруге және баланың іс-әрекетін оқу тапсырмасының уақыты, мазмұны және түрі бойынша (мысалы, жаттығулар, бейнелер, мақалалар және тесттер) бақылауды үйренуге көмектесіңіз. Ата-аналар баласының орындаған оқу тапсырмасының атауын, оның басталған уақытын және оны орындау қанша уақытқа созылғанын көре алады. Баланың есептік жазбасын жасаңыз немесе қосыңыз; 13 жасқа дейінгі балалар үшін «шектеулі есептік жазба» қарастырылған және ата-аналар оны өздері құрып, басқаруы керек. Ата – аналар өз баласына басқа кураторларды (мысалы, мұғалімі, басқа ата-анасы немесе қамқоршысы) өз есептік жазбасына кіру мүмкіндігі бар адамдардың тізіміне қосуға рұқсат беру немесе бермеу туралы шешім қабылдауы мүмкін. 13 жастан асқан білім алушылар өздерінің есептік жазбаларын өздері басқара алады, бірақ ата-аналар олар үшін есептік жазба жасай алады немесе баланың есептік жазбасын ата-ана тіркелгісіне қосу үшін оларға электрондық хат жібере алады. Ата-аналар онлайн курстар туралы көбірек білу және баланың үлгерімін бақылау үшін «білімді игеру жүйесі» немесе «тапсырмалар картасы» - деп аталатын әдісті қолдана алады.

Ата-аналарды тарту үшін ата-аналарға арналған Edmodo мобильді қосымшасын пайдалануға болады. Ата-аналардың оқу процесін мұқият қадағалауының қажеттілігіне жауап бере отырып, мобильді қосымша ата-аналарға рұқсат етілген есептік жазбалар арқылы кіруге және балаларының виртуалды сыныбын бақылауға мүмкіндік береді. Ата-аналар балаларының

үлгерімі туралы ақпаратты тек мұғалімдерден ғана емес, сонымен қатар онлайн және үйде оқу процесінде көмектесу үшін төменде сипатталған функцияларды қолдана алады. Біріншіден, ата-аналар оқушылардың үлгерімін бақылау үшін ресурстар мен құралдар арқылы оқу процесін қолдау үшін білім алушыларға қажет ақпарат пен материалдарға қол жеткізе алады. Сонымен қатар, қосымша бақылау тапсырмаларын орындау нәтижелері, тапсырмалар мен тесттер үшін алынған баллдар туралы, оларды бағалауды аяқтағаннан кейін бірден синхрондалған ақпаратты ұсынады. Сонымен қатар, сынып оқушыларына хабарламалар жіберу және ата-аналар мен мұғалімдер арасындағы байланыс осы қосымшаның хабарламалары мен хабарламалары арқылы жүзеге асырылады (24-сурет).

Сурет 24. Ата-аналарға арналған Edmodo пайдаланушылық интерфейсі

Экран уақытын пайдалану бойынша ұсыныстар

Қашықтан оқыту форматында білім ала отырып, оқушылар электронды құрылғылардың экрандарына қарап, интернетте көбірек уақыт өткізеді. Экранда өткізілген шамадан тыс уақыт балалардың шығармашылық еркін ойындарын, ағаларымен, әпкелерімен және ата-аналарымен қарым-қатынасын, сондай-ақ күшті физикалық белсенділікті азайтады. Теледидар мен бұқаралық ақпарат құралдарына әсер етудің жоғарылауы балалардың мінез-құлқына теріс әсер етуі мүмкін (мысалы, қалаусыз тағамдарды таңдауды және агрессияның көрінісін ынталандыру, тілдің дамуын кешіктіру). Аудиовизуалды денсаулыққа қатысты білім алушылар электронды құрылғыларды пайдалану уақытын бақылауды үйренуі керек, сондықтан ол ақылға қонымды және күнделікті жұмыс пен демалуға әсер етпейді. Жас ерекшеліктеріне сәйкес әр түрлі жас тобындағы білім алушылардың сандық құрылғылардың мониторларының

алдында күнделікті болу ұзақтығы әр түрлі болуы керек. Оқушылар мен олардың ата-аналары ұялы телефондарды, электрондық құрылғыларды және интернетті күнделікті пайдалану мерзімі мен көлемін анықтап, белгіленген ережелерді бірлесіп сақтай алады.

Компьютердің дизайны диффузды Жарық шашырауы бар тыныш жұмсақ реңктерде корпустың түсін қамтамасыз етуі керек. Корпусы, клавиатурасы және басқа да құрылғылары бір түсті күнгірт бетке ие болуы және жарықты жасауға қабілетті жылтыр бөлшектері болмауы тиіс. Экран жарқырап тұрса да, сабақтар қараңғы емес, жақсы жарықтандырылған бөлмеде өтуі керек. Компьютерлері бар үй-жайларда табиғи және жасанды жарықтандыру болуы тиіс.

Жарық саңылауларына қатысты компьютерлері бар жұмыс орындары табиғи жарық экранға бүйірден, негізінен сол жақтан түсетіндей орналасуы тиіс. Компьютер пайдаланушысы алыс қашықтыққа назар аудара алатын кезде жұмыс орнының орналасуы сәтті болады – бұл жұмыс кезінде визуалды жүйені түсірудің тиімді әдістерінің бірі. Жұмыс орнының бөлменің бұрыштарында немесе қабырғаға қарама-қарсы орналасуынан аулақ болу керек – компьютерден қабырғаға дейінгі қашықтық кемінде 1 м болуы керек, экранға терезеге, сондай-ақ терезеге қарап-терезеден Жарық компьютерде сабақ кезінде көзге қажетсіз жүктеме болып табылады. Жалпы жасанды жарықтандыру көзі ретінде диффузиялық немесе шағылысқан жарық (жарық төбеге түседі) арқылы біркелкі жарық шығаратын және монитор экранында және пернетақтада жарықты болдырмайтын жарықтандыру құрылғыларын қолданған дұрыс. Жарықтандыруды сауатты ұйымдастыру еңбек өнімділігін арттыруға қабілетті.

Ең оңтайлы-солтүстікке компьютерлік техниканы қолданатын жұмыс бөлмелерінің бағыты. Мұнда бастысы-тікелей күн сәулесін алып тастау, бұл бөлменің біркелкі жарықтандырылуына ықпал етеді. Бұл дисплей экрандарының жарығы мен жарқылын, сондай-ақ бөлменің қызып кетуін шешуге мүмкіндік береді.

Жоғарыда айтылғандардың бәрін бекіту мақсатында біз Қашықтан шет тілін үйрену кезінде білім алушылардың лингвистикалық және коммуникативтік дағдыларын дамыту бойынша сабақ жоспарларын ұсындық.

Қашықтан оқыту жағдайында ағылшын тілі пәнінің сабақ жоспары - б-сының

Level	Length	Student #
Gaukhar Kenzhebayeva Kate Frolova	45 mins	12-14

Level	Length	Student #
Teacher's name	40 mins	12-14

Main Aims

By the end of the lesson, STs will have clarified the MFP of strong adjectives, and have practiced using them in controlled practice tasks.

Subsidiary Aims

To give SS the opportunity to practice their oral fluency practice by talking about their own trip or holiday.

Personal Aims / *Take these from the action points from your previous feedback*

Using a variety of concept checking questions.

Provide 100 % clear context and meaning of the TL, then TL of the lesson.

For controlled and freer tasks, I need to find fun materials.

Anticipated Problem / *What problems might SS have with tasks? Can you foresee any problems of class room management?*

N.B Problems of TL go on LA sheet

Solution / *What will you do in class to prevent / solve these problems?*

Some SS might not be active and participative (Elmira)

From the beginning of the lesson, T will make sure that her camera is on and nominate her several times (or ask her does she understand the task or is the task clear for her).

The SS might not know synonyms of some strong adjectives (but they understand the meaning of the adj-s).

T will use CCQs and elicit the adjectives, and she waits for the SS answers. If it is difficult for the SS to say the synonyms, I will provide the synonyms and the strong adj-s.

Stage Name	Stage Aim	Procedure	Materials	Interaction	Time
<i>The name of the stage.</i>	<i>Why are you doing this stage?</i>	<i>What will the teacher do? Describe in sufficient detail that another teacher could teach this lesson.</i>	<i>What are you planning to use?</i>	<i>Pattern S-S, T-Ss etc.</i>	<i>Mins per stage.</i>
Lead in	Generate interest in the topic of the story.	<p>Tasks the question: Have you ever been to a foreign country or to other cities in Kazakhstan?</p> <p>Was it your best trip or your worst trip?</p> <p>Discuss in pairs for two mins.</p> <p>Brief open class feedback.</p>	<p>Slide 1</p> <p>PPT on Canva https://www.canva.com/ru_ru/</p>	<p>T</p> <p>T-SS-SS-SS</p> <p>T-SS-SS</p>	3 mins

Provide context of TL		<p>Tasks the SS to look at the photos and guess which place it is (Italy, Venice). -What country or city is this?</p> <p>T tells the SS I am going to tell you about my trip to Venice in 2018. T tells SS to listen carefully because they will have to tell each other the story afterward.</p> <p>T tells about the situations in the city. T asks the SS to tell the story to each other.</p>	<p>Slide 2</p> <p><i>SS tell their stories on Zoom Breakout room</i> https://zoom.us/join (3-4 groups)</p>	<p>T-SS SS SS-SS T-SS-SS</p>	<p>6 mins</p>
Focus on Language: Clarification of Meaning	<p>Enable SS to hear the TL in context.</p>	<p>Open class feedback to the story. T elicits the six target strong adjectives (in the sentences) from the context and writes up six sentences with base adjectives on the side. T asks the SS other words for the words.</p> <p>1. When I saw the city, I was <i>very very happy</i>. –<u>Thrilled</u> -How did I feel that moment? (excited) T says, “yes, I was absolutely thrilled. The meaning is excited, but ‘thrilled’ is just excited or very excited? (very excited). T elicits and asks CCQ to the following base adjectives to strong adjectives below.</p> <p>2. The weather in Venice in July was <i>very hot</i> (38 C). –<u>Boiling</u></p> <p>3. When we saw the first hotel, we were so afraid to stay there, because the rooms were <i>very dirty</i>. –<u>terrified and filthy</u>.</p> <p>4. When we found a nice hotel with <i>very beautiful</i> flowers in each room, my friends and I decided to stay there for 3 days. –<u>gorgeous</u>.</p> <p>5. We went to a Vaporetto on the Grand Canal and took a Gondola Ride then we enjoyed the lovely views in Piazza San</p>	<p>Slide 3</p> <p>SS write on answers on https://www.entimeter.com/</p>	<p>T SS T-SS</p>	<p>7-8 mins</p>

		Marco. I had a <i>very funny</i> holiday with my friends. – hilarious .			
Clarification of Form	Enable SS to use the TL in the sentences accurately.	T highlights aspects of form: If you want to make an extreme adjective more extreme, you can add the <i>adverbs absolutely, really, totally or completely</i> .	Slide 4	T-SS-SS	2 - 3 mins
Pronunciation Focus	Enable SS to say the words accurately and deal with specific pronunciation problems.	<i>Model and drill (choral and individual) TL</i> T says the words -Can you hear the stress of the words? The stress is on the first/second syllable. Thrilled θrɪld I was absolutely thrilled! Boiling 'bɔɪlɪŋ The sun was boiling hot. Filthy 'fɪlθi This carpet's filthy ! Terrified 'terəfaɪd I'm terrified of flying I'd rather go by sea. Gorgeous 'gɔ:dʒəs What a gorgeous day it is today! Hilarious hɪ'leɪəriəs Lynn found the whole situation hilarious . T -Let's practice saying the words together.	Slide 6 T writes all new words on Quizlet https://quizlet.com/latest	SS SS-SS T-SS-SS	2-3 mins
Controlled practice	Ensure that SS understand the TL and can use it accurately.	SS fill the gaps with strong adjectives. Absolutely boiling -Completely gorgeous -Absolutely thrilled -Totally filthy and terrified -Absolutely hilarious SS compare the answers Group Checking T gives the questions. SS discuss with the partners. Are you afraid of any animals and insects in your country? What is the hottest place you've been to? Is there a comedy series on TV in your country that you think is really funny? Is there anything that makes you happy about places in your country? Have you ever been visiting the places where the streets were very dirty? Group checking	Slide 6-7 <i>SS answer to the questions on Zoom Breakout rooms</i> https://zoom.us/signin	T-SS SS SS-SS T-SS-SS	2 mins
Semi-controlled task				T SS-SS T-SS-SS	
Freer practice	To give SS practice in the TL I a wider,	T shows pictures SS make short stories looking at the pictures.	Slide 8	SS SS-SS	8 mins

	more authentic context and focus on fluency.	T says to SS- Some of us want to visit your hometown. Give some recommendations: which places he/she should visit, which areas should be avoided. SS tells some recommendations about their own hometown. T organizes whole –class discussion.	https://edublogs.org/		
Correction/Language feedback		If time is left, T provides feedback on language on the whiteboard as a filler has spotted the mistake activity.	Whiteboard https://webwhiteboard.com/ or T can write own feedback on a chat box	T-SS-SS	2 mins

План урока по предмету «Иностранный язык» в 1 классе

Short-term plan Lesson 66	School:	
Date:	Teachers:	
Grade: 1	Number present:	absent:
Theme of the lesson: Vocabulary: Rooms		
Learning objective(s) that this lesson is contributing to	1.1.4.1 recognise with support short basic questions about what something is; 1.2.1.1 make basic personal statements about one’s house; 1.5.11.1 recognize key words in a context and be able to differentiate between them;	
Objectives	All learners will be able to: <ul style="list-style-type: none"> ● revise the topic words related to house rooms; Most learners will be able to: <ul style="list-style-type: none"> ● pronounce correctly topic words; Some learners will be able to: <ul style="list-style-type: none"> ● differentiate topic words by pictures; 	

Criteria	A learner is able to recognise and use new words in a context;	
Skills	PPT, video, online games, song, comments.	
Previous learning	Vocabulary, reading, listening	
Plan		
Planned timings	Planned activities	Resources
2 min	<p style="text-align: center;">Organizational moment</p> <p>Teacher asks the date and revises class rules.</p>	slide 1, 2
5 min	<p style="text-align: center;">Warming up</p> <p>Teacher greets students; students respond to greeting and take their places. As a warm-up learners read the text from the screen. Pre-reading activity: revision of “oo” sound as most new words contain this sound.</p>	slide 4
1 min	<p style="text-align: center;">New Learning and Practice:</p> <p style="text-align: center;">Review</p> <p>Teacher asks the class what they see in pictures. Elicit answers to “rooms”.</p>	slide 5
2 min	<p style="text-align: center;">Listening</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ask children to look at the pictures. Play the first part of the recording for children to point to the words. • Play each individual audio for children to repeat the word on the slide. Ask students which letter they cannot hear in pronunciation. Let them repeat the correct pronunciation.. • Ask individual children to say the words for the class. • Play online games to revise the words (skip #3 in case of time limits). 	slide 5
1 min (x 6)		slide 6-12
2 min 6 min		slide 13
1 min		slide 14
2 min	<p style="text-align: center;">Reading & Listening</p> <p>1. Grab students attention to slide #14. Tell them let’s watch the video. Ask their opinion on what should they do next. Elicit answers and make them all turn off the microphone.</p>	slide 15
5 min	<p>2. When microphones are turned off, play the video. Play the video again, pause to ask questions and make sure they comprehend the plot.</p>	slide 16
1 min	<p>3. Let students read the text one by one. Check if they pronounce new words properly. Make them repeat after you if mistakes are made.</p>	slide 17

7 min	<p style="text-align: center;">Writing</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Explain instructions. Students have to listen to the text and write in comments the hidden word. 2. Play and pause on hidden words. Give sts time to type in words. Check, give feedback. 	
End 3.5 min	<p style="text-align: center;">Homework & Feedback</p> <p>Give instruction on hometasks. Do the first task as an example together. Asks students again what homework is and how to do it. Make sure they understood instructions.</p>	slide 18-19
1.5 min	<p>Ask whether sts liked or did not like the lesson and what did they remember and understand.</p>	slide 20
Additional information		
Differentiation – how do you plan to give more support? How do you plan to challenge the more able learners?	Assessment – how are you planning to check learners’ learning?	Health and safety check
Students can do the speaking task at a pace that suits their inherent ability.	The teacher will be able to assess how well the students can speak using studied vocabulary and structures during the speaking, and how well students have developed their receptive skills during listening.	Lessons will be delivered in accordance with health and safety standards.
<p>Summary evaluation</p> <p>What two things went really well (consider both teaching and learning)?</p> <p>1:</p> <p>2:</p> <p>What two things would have improved the lesson (consider both teaching and learning)?</p> <p>1:</p> <p>2:</p> <p>What have I learned from this lesson about the class or achievements/difficulties of individuals that will inform my next lesson?</p>		

План урока по предмету «Иностранный язык» в 10 классе

Unit 1: Science and Scientific Phenomena Lesson 5	School:
Date:	Teachers’ names:

CLASS:10		Number present:	Absent:
Learning objectives(s) that this lesson is contributing to	<p>10.1.6 organise and present information clearly to others</p> <p>10.2.1 understand the main points in unsupported extended talk on a wide range of general and curricular topics, including talk on a limited range of unfamiliar topics</p> <p>10.5.4 respond with flexibility at both sentence and discourse level to unexpected comments on a range of general and curricular topics</p>		
Lesson objectives	<p><i>All Learners will:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • listen to the poem and answer 1-2 questions • discuss the statements with some support <p><i>Most learners will:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • watch the video and answer 3-4 questions • discuss the statements with little support <p><i>Some learners will:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • watch the video and answer 5-6 questions • discuss the statements with no support 		
Language objective	Students will be able to watch the video, answer the questions and discuss different statements.		
Previous learning	Introduction to science and scientific phenomena		
Cross-Curricular Link	Biology		
Use of ICT	Computer, smart board		
Kazakh Culture	The role of Kazakhstan in Science		
Pastoral Care	<p>Promote among learners a sense of self-esteem and self-respect and respect for others</p> <p>Develop the learners interpersonal skills and their ability to work cooperatively with others to resolve learning problems</p> <p>Provide opportunity to work autonomously</p>		
Plan			
Planned timings	Planned activities (Indicate clearly the roles that each teacher plays through lesson)	Resources	
1 minute	<p>1.Leadin-in stage (W)</p> <p>Teacher greets students and asks question: How are you today?</p> <p>2.The teacher informs the students about the lesson objectives</p> <p>Мұғалім оқушылармен амандасып, сабақтың мақсатымен таныстырады.</p>		

5-7 minutes	<p>Pre-Listening Activity</p> <p>Teacher hands out the pre- activity. Do NOT hand out the text of the poem.</p> <p>This activity sensitizes students to the detail of the poem they have yet to hear or read.</p> <p>They can discuss similarities or differences between the hands shown as a free activity.</p>	Handout 1
5-7 minutes	<p>While Listening</p> <p>Students listen to the broadcast. While listening teacher asks them to feed back any words or phrases from the poem, they remember. It does not matter how disjointed they are. As a class, activity try to rebuild the poem from collective memory. Some students will remember parts that others did not. Write what they recall on the board in more or less the order in which they occur in the poem.</p>	<p>https://www.teachingenglish.org.uk/article/ge-netics</p>
5-7 minutes	<p>3. Teacher divides the class into two, hands out the following worksheets with one half of the class</p> <p>(For example, all those sitting on your left) with worksheet A and hand out worksheet B to those remaining (e.g. on your left). Together, within group A or within group B, they must try to reconstruct as much of the poem as possible. Group A has only verbs, and group B has only nouns. At this stage, don't let the two groups communicate.</p>	Handout 2
5-7 minutes	<p>After a suitable period of time (not more than 10 minutes) pair up students, one from group A and one from group B and allow the completion process to continue with the additional information. Allow up to another 10 minutes. Then play the poem again and the students can check their attempts and write in extra information that is missing.</p>	Handout 3
5-7 minutes	<p>4. Hand out the text of the poem. Allow a few minutes for the students to check what they have recalled with what is on the page.</p>	PPP
5-7 minutes	<p>5. Read through the poem (this can be done individually). At appropriately timed spaces ask these questions:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ What do they understand by the second verse? (they were repelled – disliked each other - and moved away to opposite sides of the world, but she can still bring them together when she sees her hands) ✓ What does quarry for their image by a river mean? (Quarry - dig - could mean looking for/finding in their memories, or in photos. Is the river a metaphor for time moving on?) Refer to the notes about the children's game using the hands in the introduction. 	Handout 3

3 minutes	<p>✓ What is the significance of changing from the singular to the plural in the last line? (A new couple - the poet and partner? Children are planned?)</p>	PPP
3-5 minutes	<p>5. Play the recording again. This time the students have the text in front of them.</p> <p>After Listening</p> <p>Students will be divided into three groups and have a discussion.</p> <p>In the interview, the poet says that the poem is an optimistic poem. Students should say if they agree/disagree? (open ended)</p>	
10 minutes	<p>Тыңдалымнан кейін оқушылар автордың айтуы бойынша өлеңнің қаншалықты оптимистік екенін талқылайды.</p> <p>First, students discuss these questions in their groups and then they need to choose a speaker to present their ideas in front of the class.</p>	PPP
5 minutes	<p>Plenary Activity:</p> <p>Students need to choose one word which describes your mood during the lesson</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>anger</i> - <i>joy</i> - <i>indifference</i> - <i>satisfaction</i> - <i>inspiration</i> - <i>boredom</i> - <i>trouble</i> - <i>confidence</i> - <i>comfort</i> - <i>pleasure</i> <p>Берілген сөздердің бірімен оқушылар өз көңіл-күйін суреттейді</p>	

План урока по предмету «Иностранный язык» в 10 классе

Long-term plan unit: Unit 2A: Legend or truth (focus on Kazakhstan)	School:	
Date:	Teacher name:	
Grade: 10	Number	absent:

	present:	
Learning objectives(s) that this lesson is contributing to	<p>10.C6 organise and present information clearly to others</p> <p>10.C8 develop intercultural awareness through reading and discussion</p> <p>10.L1 understand the main points in unsupported extended talk on a wide range of general and curricular topics, including talk on a limited range of unfamiliar topics</p> <p>10.S6 link comments with flexibility to what others say at sentence and discourse level in pair, group and whole class exchanges</p> <p>10.R3 understand the detail of an argument – both explicitly stated and implied – in extended texts on a wide range of familiar general and curricular topics, and some unfamiliar topics</p> <p>10.W2 use a growing range of vocabulary, which is appropriate to topic and genre, and which is spelt accurately</p>	
Lesson objectives	<p>All learners will be able to:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Watch the video and discuss the story — Read local legends and discuss the legends <p>Most learners will be able to:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Identify 5 elements of a ‘story writing’ from provided legends — Analyze the legends in accordance with ‘story features’ <p>Some learners will be able to:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Finish the beginning of a legend covering all given criteria 	
Assessment criteria	<p>Learners have met these learning objectives if they:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Include all 5 story elements and 5 story features 	
Value links	<p>Respect for self and others. Cooperation. Academic honesty. These values can be fostered through pair work, when students do the listening task and discuss the answers in pairs and then present their results to the whole class.</p>	
Cross curricular links	<p>Geography and History</p>	
ICT skills	<p>Be able to find information from the Internet.</p>	
Previous learning	<p>Reading for pleasure: Other Worlds</p>	
Plan		
Planned timing	Planned activities (replace the notes below with your planned activities)	Resources

<p>Beginning</p> <p>10 minutes</p>	<p>Class organisation</p> <p>Learning and lesson objectives presentation</p> <p>Pre-learning (W, I).</p> <p>Class watch legends about Aisha Biby and Karakhan, Amir Temir, and Kozha Akhmet Yassayi. Teacher asks questions:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Could you tell us a story about Aisha Biby and Karakhan? 2) Who is Amir Temir and what did he do? 3) Who is Kozha Akhmet Yassayi 	<p>PPT 1-3</p> <p>Video about Kazakh legends</p>
<p>Middle</p> <p>10 minutes</p> <p>10 minutes</p> <p>10 minutes</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Activity 1 <p>Introduce to students the way of writing story: exposition, rising action, climax, falling action, and resolution. Teacher can use a video for explanation (Watch a video). After watching video, teacher divides the class into 2-3 groups, and they discuss the elements of the story. (Use special feature in zoom to divide students into groups)</p> <p>Differentiation: More able students (MAS) can support less able students (LAS), and MAS can explain whether it is necessary.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Activity 2 <p>Divide learners into 3 groups and conduct a discussion of legends taken in the previous warming up activity or legends from the previous lesson, and find all 5 elements, and discuss (Use special feature in ZOOM)</p> <p>Differentiation: More able students (MAS) can support less able students (LAS), and MAS can explain whether it is necessary</p> <ul style="list-style-type: none"> • Activity 3 <p>Introduce to students the beginning of a legend; their task is to start writing the draft version of a story looking at sample stories (given on the previous lesson), and students should follow the criteria. Students glue the criteria into their copybooks. The teacher makes guides how to write a story.</p> <p>Differentiation: sample stories and teachers guide will help to LAS to write a story.</p>	<p>Video. How to write a story</p> <p>https://youtu.be/PWthQRqjKHA</p> <p>Local legends</p> <p>Ppt 4-5</p> <p>Criteria</p>

End 5 minute s	<ul style="list-style-type: none"> • Activity 4 Giving homework. Students should finish the stories they have chosen.	
-------------------------	---	--

План урока по предмету «Иностранный язык» в 10 классе

Unit: 1: Science and scientific phenomena		School:
Interesting facts about genetics		Grade: 10
Date:		Teacher's name:
Learning objective(s) that these lessons are contributing to	10.2.1 understand the main points in unsupported extended talk on a wide range of general and curricular topics, including talk on a limited range of unfamiliar topics 10.3.4 respond with flexibility at both sentence and discourse level to unexpected comments on a range of general and curricular topics 10.4.1 understand main points in extended texts on a range of familiar and some unfamiliar general and curricular topics 10.6.11 use a variety of reported statements and question forms on a wide range of familiar general and curricular topics 10.6.12 use a variety of comparative degree adverb structures with regular and irregular adverbs	
Lesson objectives	All learners will be able to:	
	<ul style="list-style-type: none"> ✓ discuss TRUE/FALSE statements about genetics ✓ discuss interesting facts about genetics 	
	Most learners will be able to:	
	<ul style="list-style-type: none"> ✓ share stories about their family background ✓ make a draft version of a family tree 	
	Some learners will be able to:	
	<ul style="list-style-type: none"> ✓ explain facts and justify their answers 	
Language objective	To contribute to the development of speaking and listening skills	
Value links	Respect, Cooperation, Digital Learning/21 st Century Skills	
Cross curricular links	Technology & STEM, Biology, Chemistry	
ICT skills	Projector or Smart board for presenting a PPT	
Pastoral care	To create a friendly atmosphere for collaborative work	
Planned timings	Planned activities	
5 min (W)	<u>Lead-in activity</u> Start the lesson by asking students what they remember from the last lesson and what they have read about the genetics and interesting facts in genetics.	

	<p>(link to the homework from the previous lesson)</p> <p>Сабақты оқушылардан өткен сабақтан не есте қалғанын және генетика туралы не оқығанын және генетикадағы қызықты мәліметтерді сұраудан бастайды</p> <p><u>Lesson Objectives</u></p> <p>Inform students about the objectives for this lesson:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ discuss interesting facts about genetics ✓ share stories about their family background ✓ make a draft version of a family tree
<p>5 min (G,W)</p>	<p><u>Introduction to a new topic</u></p> <p>Write on the board the word “Genetics” and ask students to brainstorm as many ideas as they can about this topic. Make notes on the board or ask students to come to the board and write their ideas. Discuss their ideas and the following questions with the students if they did not mention them during brainstorm activity:</p> <p>What is genetics?</p> <p>What are genes?</p> <p>What are chromosomes?</p> <p>What is DNA?</p> <p>Tell students that their first topic for this year is <i>Science and Scientific Phenomena</i>. You can ask them to research information about interesting facts about genetics and bring it to the class next lesson.</p> <p>Тақтаға «Генетика» сөзін жазып, оқушылардан осы тақырып бойынша мүмкіндігінше көп ой қозғауды сұраңыз. Тақтаға жазып алыңыз немесе оқушылардан тақтаға шығып өз ойларын жазуды сұраңыз. Оқушылармен олардың идеяларын және келесі сұрақтарды талқылаңыз, егер олар миға шабуыл әрекеті кезінде олар туралы айтпаған болса:</p> <p>Генетика дегеніміз не?</p> <p>Ген дегеніміз не?</p> <p>Хромосомалар дегеніміз не?</p> <p>ДНҚ дегеніміз не?</p>
<p>5 min (W,G)</p>	<p>Pre-teach some vocabulary to the students:</p> <p>to inherit- to be born with the same physical or mental characteristics as one of your parents or grandparents</p> <p>genome- genome-the complete set of genetic material of a human, animal, plant, or other living thing</p> <p>to cure-to make someone with an illness healthy again</p> <p>therapy-a treatment that helps someone feel better, grow stronger, etc.,</p>

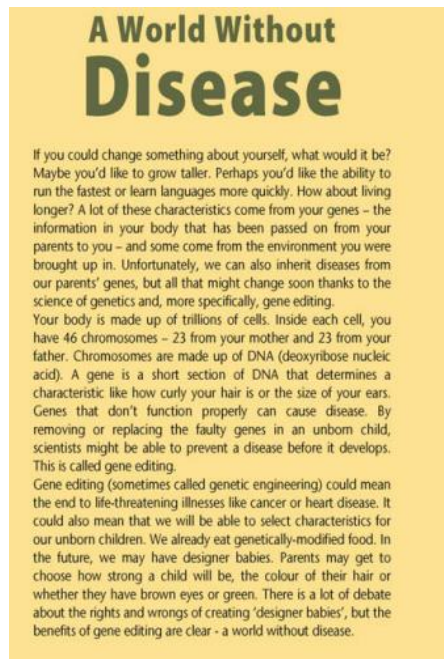
especially after an illness

to be determined-to control or influence directly

helix-a curve that goes around a central tube or cone shape in the form of a spiral

Жаңа сөздермен таныстыру және олардың анықтамасын түсіндіру

Read the text and do the tasks

A World Without Disease

If you could change something about yourself, what would it be? Maybe you'd like to grow taller. Perhaps you'd like the ability to run the fastest or learn languages more quickly. How about living longer? A lot of these characteristics come from your genes – the information in your body that has been passed on from your parents to you – and some come from the environment you were brought up in. Unfortunately, we can also inherit diseases from our parents' genes, but all that might change soon thanks to the science of genetics and, more specifically, gene editing.

Your body is made up of trillions of cells. Inside each cell, you have 46 chromosomes – 23 from your mother and 23 from your father. Chromosomes are made up of DNA (deoxyribose nucleic acid). A gene is a short section of DNA that determines a characteristic like how curly your hair is or the size of your ears. Genes that don't function properly can cause disease. By removing or replacing the faulty genes in an unborn child, scientists might be able to prevent a disease before it develops. This is called gene editing.

Gene editing (sometimes called genetic engineering) could mean the end to life-threatening illnesses like cancer or heart disease. It could also mean that we will be able to select characteristics for our unborn children. We already eat genetically-modified food. In the future, we may have designer babies. Parents may get to choose how strong a child will be, the colour of their hair or whether they have brown eyes or green. There is a lot of debate about the rights and wrongs of creating 'designer babies', but the benefits of gene editing are clear - a world without disease.

2 **10.4.2** Read the sentences (1-8) and decide if they are T (true), F (false) or DS (doesn't say).

- 1 Not all our characteristics come from our genes.
- 2 Diseases cannot be passed on through genes.
- 3 Cells have chromosomes from both parents.
- 4 A gene is made up of DNA.
- 5 Genes sometimes do not work correctly.
- 6 Genetic engineering may stop heart disease.
- 7 Genetically-modified food is better than normal food.
- 8 The writer of the article is in favour of 'designer babies'.

10 min

(W,G)

Split students into two groups (Use special zoom feature) . Provide them with a list of statements about interesting facts in genetics and ask them to identify whether they true or false.

Interesting Facts about Genetics

<p>10 min</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Two humans typically share around 99.9% of the same genetic material. It's the 0.1% of the material that makes them different.(TRUE) • Two blue-eyed parents cannot have a brown-eyed child.(FALSE) • Humans share about 90% of genetic material with mice and 98% with chimpanzees.(TRUE) • Nearly every cell in the human body contains a complete copy of the human genome.(TRUE) • We get 23 chromosomes from our mother and 23 from our father.(TRUE) • Some diseases are inherited through genes.(TRUE) • Doctors may be able to cure diseases in the future by replacing bad DNA with good DNA using a process called gene therapy. (TRUE) • DNA is a really long molecule and there are lots of DNA molecules in the human body. If you unraveled all the DNA molecules in your body, they would reach to the Sun and back several times.(TRUE) • Some inherited traits are determined by multiple different genes.(TRUE) • DNA molecules have a specific shape called a double helix. (TRUE) • The ability to roll one's tongue is not heritable trait. .(FALSE) <p>1) Discussion “Who do you think you are?”</p> <p>Discuss the answers as a whole class and ask the students if they ever have heard about where they came from, or any family legends and stories. Students work in pairs and tell each other stories about their heritage, culture, and ancestry.</p> <p>Жауаптарды бүкіл сынып болып талқылау және оқушылардан олардың қайдан келгені немесе отбасы туралы аңыз бен әңгімелерді естіген-естімегенін сұрау. Оқушылар жұп-жұппен бір-біріне мұралары, мәдениеті, ата-тегі туралы әңгімелейді.</p>												
<p>5 min</p>	<p>Practice</p> <p>Ex 4.</p> <p>4 a) <small>18.52</small> Match the columns to make collocations.</p> <table border="0"> <tr> <td>1 live</td> <td>a babies</td> </tr> <tr> <td>2 inherit</td> <td>b editing</td> </tr> <tr> <td>3 gene</td> <td>c food</td> </tr> <tr> <td>4 faulty</td> <td>d longer</td> </tr> <tr> <td>5 genetically-modified</td> <td>e diseases</td> </tr> <tr> <td>6 designer</td> <td>f genes</td> </tr> </table> <p>b) <small>18.52</small> Use the collocations in Ex. 4a to complete the sentences.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Children can from their parents. 2 Scientists could use to stop life-threatening diseases. 3 I think most people would like to 4 Some illnesses are caused by 5 may mean the end to famines. 6 could be born without genetic diseases. 	1 live	a babies	2 inherit	b editing	3 gene	c food	4 faulty	d longer	5 genetically-modified	e diseases	6 designer	f genes
1 live	a babies												
2 inherit	b editing												
3 gene	c food												
4 faulty	d longer												
5 genetically-modified	e diseases												
6 designer	f genes												
<p>5 min (W)</p>	<p>Wrap up the lesson eliciting from the students what they are supposed to do for their homework.</p> <p>Оқушылардың үй тапсырмасын орындау үшін не істеу керек екенін анықтай отырып, сабақты қорытындылаңыз.</p> <p>Ex 3 p 9</p>												

ҚОРЫТЫНДЫ

Тілдік және коммуникативтік құзіреттіліктің негізгі компоненттерін дамыту үшін шет тілі сабақтарында қашықтан оқыту технологияларын қолдану әлеуетін талдай отырып, Қашықтан оқыту технологияларын қолдану перспективалы деп қорытынды жасауға болады. Қолданыстағы перспективаларды іс жүзінде жүзеге асыру үшін білім беру құралдарымен жұмыс істеудің әдіснамалық принциптерін ұстану маңызды.

Біз анықтағанымыздай, цифрлық технологияларды таңдау кезінде оқытушылардың қоятын негізгі сұрақтар - нені пайдалану керек, қалай пайдалану керек, ең бастысы, қандай да бір онлайн ресурсты не үшін қолдану керек. Ең алдымен, негізгі сабақтың мақсаты мен міндетін анықтау керек, нәтижесінде осы немесе басқа электрондық ресурстарды осы сабақ аясында қолдану керек. Сондай-ақ, біз екі маңызды сұрақ қоюымыз керек: осы мақсатқа жету үшін қандай ресурстарды тиімді пайдалануға болады? Мен таңдаған электрондық ресурстар қандай функцияларды орындайды?

Жоғарыда аталған мәселелерді егжей-тегжейлі түсіну білім алушылардың білім беру процесіне қатысуын және олардың тілдік және коммуникациялық дағдыларын дамытуды едәуір арттыруы мүмкін. Ең бастысы-қалыптасқан жағдайға бейімделу, жаңа электрондық білім беру платформаларын пайдалану есебінен сапалы шығындарды азайтуға ұмтылу, бағдарламалық құралдардың мүмкіндіктерін және оларды жаңартуды меңгеру, олардың функцияларының спектрін кеңейт [50].

Осылайша, қашықтан білім беру жүйесі білім алушыларға бірқатар артықшылықтар мен мүмкіндіктерді ұсынады. Шет тілі сабақтарында оқушылардың әлеуметтік құзіреттілігін қалыптастырудың шарты мен құралы ретінде қызмет ететін лингво-коммуникативтік әдістің мүмкіндіктері көрсетіліп, оларға сипаттама берілді.

Лингво-коммуникативті әдіс – бұл білім алушыларға танымдық жетістік, позитивті тұлғааралық өзара әрекеттесу және шет тілін білу, қолдану және қолдану арқылы белсенді әлеуметтік бағытталған іс-әрекет процесін қамтамасыз ететін сабақтарда мұғалімдер арнайы ұйымдастырған тұлғааралық өзара әрекеттесудің интеграцияланған, кеңістіктік – уақытша жиынтығы.

Білім алушылардың осы бағытта дамуы үшін оқушылардың жаңа білім жинақтауын өз бетінше іздеу, сондай-ақ проблемалық сипаттағы мәселелерді шешу мүмкіндігіне ие болу үшін сабақты жоспарлау қажет.

Авторлар келесі ұсыныстарды ұсынды:

- Қашықтан оқыту формаларын қолданудың жаңа тәсілдерін қарастыру, оқыту;
- Оқытушыларды шет тілін қашықтан оқытуда электрондық ресурстарды пайдалануға дайындау;
- Білім алушылармен тығыз байланыс жасау;
- Электронды құралдарды қолдана отырып, лингво-коммуникативтік дағдыларды дамыту;
- Мысалдар арқылы көрсетілген ресурстар.

Пайдаланган әдебиеттер тізімі

1. White, C. (2006). Distance learning of foreign languages. *Language Teaching*, 39, pp 247-264
2. Sole, C. R. & Hopkins, J. (2007). Contrasting Two Approaches to Distance Language Learning, *Distance Education*, 28(3), 351-370, DOI: 10.1080/01587910701611369.
3. Танцура Т.А. Аспекты дистанционного обучения в современных условиях. *Мир науки, культуры, образования*. 2020;2(81):355–358.
4. Hasan, N., & Bao, Y. (2020, November). Impact of ‘e-Learning crack-up’ perception on psychological distress among college students during COVID-19 pandemic: A mediating role of ‘fear of academic year loss’. *Children and Youth Services Review*, 118, 105355.
5. Lambert, R. D. (1991). Distance Education and Foreign Languages. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 514, 35-48.
6. Savignon, S.J. 1997. *Communicative Competence: Theory and Classroom Practice*. New York: The McGraw-Hill Companies, Inc.
7. Canale, M. 1983. From Communicative Competence to Communicative Language Pedagogy. In J.C. Richards & R.W. Schmidt (Eds.), *Language and Communication* (pp. 2-27). New York: Longman.
8. Пассов Е.И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению. М.: Просвещение; 1985. 208 с.
9. Солонцова Л.П. Современная методика обучения иностранным языкам (общие вопросы, базовый курс): Учебник. для студентов педагогической специальности и преподавателей иностранных языков разных типов образовательных учреждений/Солонцова Людмила Павловна/. – Алматы Эверо, 2015. - 373 с.
10. Гальскова, Н. Д. Теория обучения иностранным языкам. Лингводидактика и методика / Н. Д. Гальскова, Н. И. Гез. — М.: Академия, 2013.
11. Львова О.В. Дистанционное обучение иностранным языкам. *Гуманитарные науки. Вестник Финансового университета*. 2011;(1):70–75.
12. Brown, H.D. 2001. *Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy*. New York: Longman.
13. Celce-Murcia, M., Dornyei, Z. & Thurrell, S. 1995. Communicative Competence: A Pedagogically Motivated Model with Content Specifications. *Issues in Applied Linguistics*, 6 (2): 5-35.
14. Savignon, S.J. 1991. Communicative Language Teaching (CLT): State of Art. *TESOL Quarterly*, 25 (2): 261-277.
15. Лутфуллаев Г.У., Лутфуллаев У.Л., Кобилова Ш.Ш., Неъматов У.С. Опыт дистанционного обучения в условиях пандемии Covid-19. *Проблемы педагогики*. 2020;4(49):66–69.

16. Kozhevnikova T.V. Interaction in distance learning of foreign languages // Teaching a foreign language as a communicative interaction (non-linguistic universities). - M., 1999. - pp. 105–110
17. Grabe, W. 2002. Applied Linguistics: An Emerging Discipline for the 21st Century. In R.B. Kaplan (Ed.), The Oxford Handbook of Applied Linguistics (pp. 3-12). Oxford: Oxford University Press.
18. Kurbonov A.M. Role of distance learning in foreign languages // Young scientist. - 2015. - No. 8. - p. 969-971.
19. Stern, H. 1983. Fundamental Concepts of Language Teaching. Oxford: Oxford University Press.
20. Орусова О.В. Как коронавирус изменил систему высшего образования: анализ перехода вузов на дистанционное обучение. Научное обозрение. Серия 1: Экономика и право. 2020;(3):184–195.
21. Выготский Л.С. Педагогическая психология / под ред. в.в. Давыдова. М.: Педагогика-пресс, 1996.
22. Гальскова, Н. Д. Теория обучения иностранным языкам. Лингводидактика и методика / Н. Д. Гальскова, Н. И. Гез. — М.: Академия, 2013.
23. Мирабдуллаева Ш. М. Использование передовых технологий в обучении иностранным языкам – важный фактор повышения эффективности уроков.
24. Кораблина, М. В. Смарт-технологии в процессе обучения иностранным языкам // Эмиховские чтения. Тюмень, 2018. С. 52–59.
25. Морозова, М. А., Климова, С. А. Использование видео сервиса YouTube на занятиях по иностранному языку // Молодой ученый. 2015. № 3. С. 819–821.
26. Н. Нурмухаметов и др. / Проблемы дистанционного обучения в Казахстане. Procedia - Социальные и поведенческие науки 182 (2015) 15 – 19 19
27. Глазунова И.А. Формирование иноязычной коммуникативной компетенции с помощью метода проектов как одного из методов интерактивного обучения иностранному языку во внеязыковом вузе// Журнал Молодой учёный. 2015. No 15 (95).
28. Водолад С.Н., Зайковская М.П., Ковалева Т.В., Савельева Г.В. Дистанционное обучение в вузе. Ученые записки: электронный научный журнал Курского государственного университета. 2010;1(13):129–138.
29. Егорова, Н. С. Youtube – популярный интернет-сервис для досуга и образования молодежи // Сборник материалов II профессионального форума «Инновационные подходы к работе с молодежью». Курган, 2015. С. 64–68.
30. Куратёва, А. О. Youtube как образовательный ресурс в системе дистанционного обучения // Эволюционное развитие современной науки. Актуальные вопросы медицинской науки и здравоохранения. Волгоград, 2017. С. 62–64.

31. Поддубная Я. Н. Особенности мотивирования студентов вузов при обучении английскому языку в условиях дистанционного образования. *Международный научно-практический журнал*. 2020;12(102):78–82.
31. Crystal D. *Language and the Internet*. Cambridge: Cambridge University Press; 2002. 272 p.
32. Полат Е.С. Теория и практика дистанционного обучения: Учеб. пособие для студ. высш.пед.учеб.заведений – М.. Издательский центр «Академия», 2004 - 416 с.
33. Талызина Н. Ф. Управление процесса усвоения знаний. М. Из-во МГУ, 1984. Ст-28.
34. Титова С.В. Сокровища Интернета для преподавателей иностранных языков. 2003.
35. Титоренко Г.А. Современные информационные технологии. М.: ЮНИТИ, 2010. 592 с.
36. Цатурова И.А. Компьютерные технологии в обучении иностранным языкам/ учебное пособие для вузов. М.: Высшая школа, 2004. 96 с.
37. Щерба Л.В. Преподавание языков в школе. Общие вопросы методики: Учеб. Пособие для студ. филол. фак. – 3-е изд., испр. и доп. – СПб.: филологический факультет СПбГУ; М.: Издательский центр «Академия», 2003
38. Miralievа Shakhnoza, Malika Fayzieva, Raime Ismailova, Feruza Rakhmanova, Efficacy of using distance learning in teaching process, *European Journal of Molecular & Clinical Medicine* ISSN 2515-8260 Volume 7, Issue 2, 2020)
38. Bachman, L.F. & Palmer, A.S. 1996. *Language Testing in Practice*. Oxford: Oxford University Press.
39. Taylor, D. 1988. The Meaning and Use of the Term 'Competence' in Linguistics and Applied Linguistics. *Applied Linguistics*, 9: 148-168.
40. Lambert, R. D. (1991). Distance Education and Foreign Languages. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 514, 35-48.
41. Щукин, А. Н. О содержании термина «методика» в контексте современной лингводидактики / А. П. Щукин // *Иностранные языки в школе*. — 2013. — № 1. — С. 3-11.
42. Zoirova Dilsuz Abdujalilovna. Effective teaching of the English language based On the communicative-cumulative method in the Process of education using modern technologies.
43. Evseeva Irina Igorevna «Новые импульсы развития: вопросы научных исследований» From the experience of working on the zoom platform (online lessons)
44. Schubert, W.H. 1986. *Curriculum: Perspective, Paradigm, and Possibility*. New York: Macmillan.
45. Meyer K.A. Quality in Distance Education: Focus on On-Line Learning. *ASHE-ERIC Higher Education Report*. 2002;29(4):30–39.
46. Zoirova Dilsuz Abdujalilovna. Effective teaching of the English language based On the communicative-cumulative method in the Process of education using modern technologies.

47. Alderson, J.C. & Banerjee, J. 2001. Language Testing and Assessment (Part 1). Language Teaching, 34: 213-236. Syarief, Communicative Language Teaching

48. Lee, J.F. & VanPatten, B. 1995. Making Communicative Language Teaching Happen. San Francisco: McGraw Hill.

49. Oxford, R.L. 1997. Cooperative Learning, Collaborative Learning, and Interaction: Three Communicative Strands in the Language Classroom. The Modern Language Journal, 81: 442-456.

50. Sato, K. & Kleinsasser, R.C. 1999. Communicative Language Teaching (CLT): Practical Understandings. The Modern Language Journal, 83 (4): 494-517.

Онлайн источники:

<https://classroom.google.com/u/0/>

<https://zoom.us/signin>

<https://quizlet.com/latest>

<https://www.microsoft.com/ru-ru/microsoft-teams/log-in>

<https://miro.com/ru/>

<https://kahoot.it/>

<http://www.seoded.ru/istoriya/internet-history/youtube.html>

ГЛОССАРИЙ

Вебинар – бұл Интернет желісі арқылы семинарлар мен тренингтер өткізу нысаны.

Қашықтан оқыту – бұл оқу процесін басқару технологиясы тұратын білім алушылар мен оқушылардың танымдық арқылы білім беру орталығынан әдістемелік ұйымдастыру.

Интернет-ресурстар – бұл білім берудің белгілі бір сатысында және белгілі бір пәндік сала (атап айтқанда, шет тілі) үшін оқыту процесінде (білім беру және оқу-әдістемелік материалдар) пайдалану үшін арнайы құрылған, сондай-ақ білім беру жүйесін, білім беру мекемелерінің немесе білім беруді басқару органдарының қызметін ақпараттық қамтамасыз етуге арналған ресурстар.

Коммуникативтік даму – бұл қарым-қатынастағы құзыреттілікті қалыптастыру, оның ішінде білім алушылардың қарым-қатынас пен бірлескен іс-әрекеттегі серіктес ретіндегі позициясына саналы бағдарлануы, қарым-қатынастың мақсаттары мен міндеттеріне сәйкес тыңдау, диалог жүргізу, проблемаларды ұжымдық талқылауға және шешім қабылдауға қатысу, ауызша және вербальды емес дағдыларды игеру негізінде құрдастарымен және ересектермен өнімді ынтымақтастық құру орыс, ана және шет тілдерінде еркін қарым-қатынас жасауға мүмкіндік беретін байланыс құралдары.

Әдіс – белгілі бір мәселені шешуге бағынатын, шындықты практикалық немесе теориялық игерудің әдістері мен амалдарының жиынтығы, іс-әрекеттің әдісі немесе тәсілі, мақсатқа жету тәсілі, белгілі бір тәртіппен реттелген іс-әрекет.

Шет тілдерін оқыту әдістемесі – бұл шет тілі материалында оқытудың мақсаттарын, мазмұнын, әдістері мен құралдарын, сондай-ақ оқыту мен тәрбиелеу тәсілдерін зерттейтін ғылым.

Онлайн оқыту – бұл Интернет-ресурстарды қолдана отырып, қазіргі уақытта белгілі бір қашықтықта мұғалімнің экранын қарау арқылы оқытуды ұйымдастырудың бір түрі.

Озық тәжірибе – жаңа немесе жақсартылған жұмыс тәсілдері мен әдістері, қызмет түрлері, жоғары нәтиже беретін және қазіргі заманғы талаптарға сәйкес келетін, оқу процесін жетілдіруге бағытталған прогрессивті инновациялар.

Әлеуметтік-мәдени/мәдениетаралық құзыреттілік – негізгі мектеп оқушыларының тәжірибесіне, қызығушылықтарына, психологиялық ерекшеліктеріне жауап беретін қарым-қатынас тақырыптары, салалары мен жағдайлары шеңберінде оқытылатын тіл елдерінің мәдениетіне, дәстүрлеріне, реалияларына баулу; мәдениетаралық қарым-қатынас жағдайында өз елін, мәдениетін көрсете білуді қалыптастыру.

Тілдік құзыреттілік – негізгі мектеп үшін таңдалған қарым-қатынас тақырыптары мен жағдайларына сәйкес жаңа тілдік құралдарды (фонетикалық, орфографиялық, лексикалық, грамматикалық) игеру; оқытылатын тілдің тілдік құбылыстары, ана және шет тілдерінде ойды білдірудің әртүрлі тәсілдері туралы білімді игеру.

Жалпы ішкі өнім (ЖІӨ) – бұл белгілі бір уақыт аралығында елдің шекарасында өндірілген барлық дайын өнім мен қызметтердің жалпы ақшалай немесе нарықтық құны. Жалпы ішкі өндірістің кең өлшемі ретінде ол белгілі бір елдің экономикалық денсаулығының көрсеткіштері жүйесі ретінде жұмыс істейді.

2-қосымша

3A Parts of the body

I can identify parts of the body

7th grade

18.01.22-19.01.22

Send 5 emojis about how you spent winter holidays

- How did you celebrate the New Year?
- Did you go out or stay at home?
- Did you celebrate with parents or with friends?
- What did you eat?
- What games did you play?"

- What do you think is the most common reason for going to the doctor?
- Do you think people in your country go to the doctor more than they need to? If so, why do you think they do this?
- Do you think people in other countries behave in the same way?

New vocabulary:

[https://quizlet.com/513616562/
interm-solution-unit-3-part-of-
body-injuries-flash-cards/](https://quizlet.com/513616562/interm-solution-unit-3-part-of-body-injuries-flash-cards/)

Let's play!

[https://create.kahoot.it/details/fe03237
4-738c-47ba-9e1e-1e9c23515691](https://create.kahoot.it/details/fe032374-738c-47ba-9e1e-1e9c23515691)

МАЗМҰНЫ

Кіріспе	3
1 Халықаралық және қазақстандық тәжірибе негізінде қашықтан оқыту форматында оқу үрдісін ұйымдастыру ерекшеліктері	4
2 Қашықтан оқыту форматында «Шетел тілі» оқу пәнін қашықтан оқыту арқылы білім алушылардың лингво-коммуникативтік дағдыларын дамытудың ғылыми негіздері	30
3 Қашықтан оқыту форматында «Шетел тілі» оқу пәнін қашықтан оқыту арқылы білім алушылардың лингво-коммуникативтік дағдыларын дамытудың әдістемелік негіздері	57
4 Қашықтан оқыту форматында «Шетел тілі» оқу пәнін қашықтан оқыту арқылы білім алушылардың лингво-коммуникативтік дағдыларын дамытудың озық технологиялар мен әдістемелерді пайдалану бойынша ұсынымдар	90
Қорытынды	116
Пайдаланған әдебиеттер тізімі	117
Қосымша	121

Шетел тілін қашықтан оқыту арқылы білім алушылардың лингво-коммуникативтік дағдыларын дамыту бойынша әдістемелік ұсынымдар

Басуға 27.09.2022. ж. қол қойылды. Пішімі 60×84 1/16.

Қағазы офсеттік. Офсеттік басылыс.

Қаріп түрі «Times New Roman». Шартты баспа табағы 7,5.